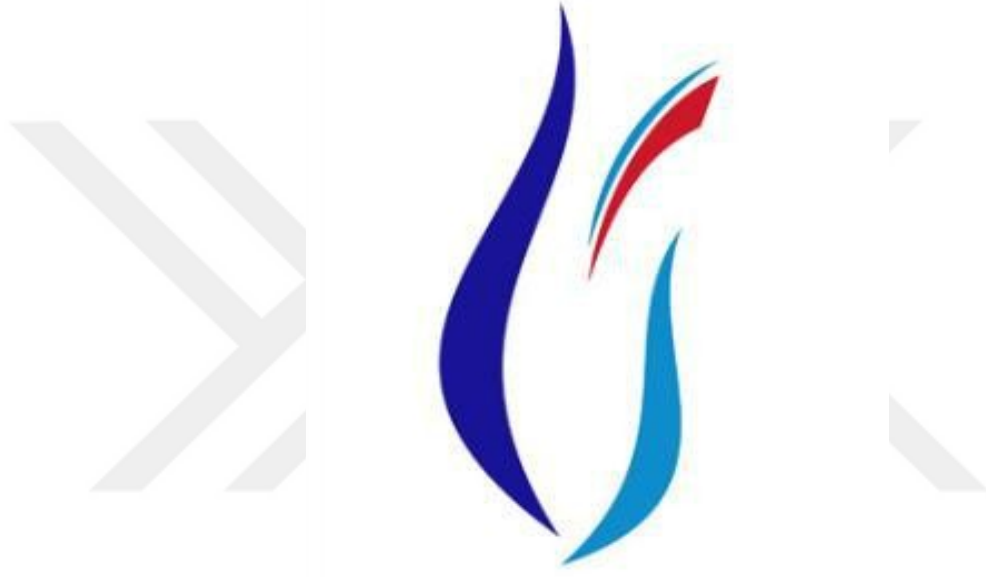

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

Manisa- 2019

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**ÜTOPYALARDA KADIN
FEMİNİST BİR ÜTOPYA İNCELEMESİ: CHARLOTTE P. GİLMAN –
KADINLAR ÜLKESİ**

**HAZIRLAYAN: DUYGU ÖZEN
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

KADIN ÇALIŞMALARI ANABİLİM DALI

**DANIŞMAN
Doç. Dr. Aylin ÇANKAYA**

	T.C. MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu	FRYL-031
	YÜKSEK LİSANS EĞİTİMİ FORMLARI Tez Savunma Sınavı Tutanağı	Yayınlanma Tarihi	26/03/2018
		Revizyon No/Tarih	2/23/03/2018
		Sayfa	1/1

TEZ SAVUNMA SINAV TUTANAĞI

Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 02.08.2019 tarih ve 27/25 sayılı toplantısında oluşturulan jürimiz tarafından Manisa Celal Bayar Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'nin 9. Maddesi gereğince Enstitümüz Kadın Çalışmaları Anabilim Dalı Kadın Çalışmaları Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Duygu ÖZEN'in "Ütopyalarda Kadın Feminist Bir Ütopya İncelemesi: Charlotte P. Gilman – Kadınlar Ülkesi" konulu tezi incelenmiş ve aday 20.08.2019 tarihinde saat 14:00'da jüri önünde tez savunmasına alınmıştır.

Adayın kişisel çalışmaya dayanan tezini savunmasından sonra 90... dakikalık süre içinde gerek tez konusu, gerekse tezin dayanağı olan anabilim dallarından jüri üyelerine sorulan sorulara verdiği cevaplar değerlendirilerek tezin,

BAŞARILI olduğuna

OY BİRLİĞİ

DÜZELTME yapılmasına *

OY ÇOKLUĞU

RED edilmesine **

ile karar verilmiştir.

ÜYE

Doc. Dr. Duygu ALPTEKİN

BAŞKAN

Doc. Dr. Ayşe Gönül

ÜYE

Doc. Dr. Esra CAĞELİ MUTLU

Evet

Hayır

Tez, burs, ödül veya Teşvik programına (Tüba, Fullbright vb.) aday olabilir.

Tez, mutlaka basılmalıdır.

Tez, mevcut haliyle basılmalıdır.

Tez, gözden geçirildikten sonra basılmalıdır.

Tez, basımı gereksizdir.

* Bu halde adaya 3 ay süre verilir. İkinci tez savunma sınavında da başarısız olan öğrencinin Enstitü ile ilişkisi kesilir.

** Bu halde adayın Enstitü ile ilişkisi kesilir.

Hazırlayan
Enstitü Sekreteri

Onaylayan
Enstitü Müdürü

Manisa- 2019 TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU
YÜKSEK ÖĞRETİM KURULU
ULUSAL TEZ MERKEZİ

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Ütopyalarda Kadın: Feminist Bir Ütopya İncelemesi; Charlotte P. Gilman – Kadınlar Ülkesi” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

30/07/2019
Duygu ÖZEN

ÖZET

ÜTOPYALARDA KADIN FEMİNİST BİR ÜTOPYA İNCELEMESİ: CHARLOTTE P. GİLMAN – KADINLAR ÜLKESİ

Ütopyalar, mevcut sistemin toplumsal, siyasal ve ekonomik yapılanmalarında görülen eksiklik ve hatalara karşı bir eleştiri özelliği taşımaktadır. Bunun yanında ütopyalar, bu eksikliklerin ve hataların giderildiği, alternatif bir “daha iyi” toplum tasarımı ortaya koyarlar. Şimdiden yola çıkarak mevcut olanı eleştiren ütopyalar, yeni bir toplum tasavvuruyla geleceğe gönderme yaparlar. Döneminin koşullarından memnun olmayan ütopya yazarı, eşit ve adil bir dünya istencini ütopya aracılığıyla ortaya koyar. Ütopyalar, tarihsel süreçte toplumsal, siyasal ve sosyo-ekonomik dönüşümlerle değişime uğramış ve gelişmiştir.

Feminizm, ataerkil ideolojinin yaratmış olduğu cinsiyet eşitsizliği ve ayrımcılığa karşı bir mücadele şeklidir. Feminizmin hedefi cinsiyetçiliği, cinsiyetçi baskı ve sömürüyü ortadan kaldırmaktır. Feminist hareket, erkek egemen düzenle mücadele ederken farklı yöntemler ve araçlar kullanmış ve geliştirmiştir. Ütopyalar, feminist mücadelenin araçlarından biri olmuştur.

Bu çalışma, geleneksel ütopyalarla feminist ütopyalar arasındaki farkları ortaya koyarak toplumsal cinsiyet eşitliği konusuna yaklaşım farklılıklarını açığa çıkarmayı hedeflemektedir. Geleneksel ütopyalar, eşit ve adil bir düzen tesis etmeyi hedefleseler de cinsiyetler arası ayrımı devam ettirdikleri için eşitlik iddialarında başarılı olamamıştır. Bu durum eşitlik mücadelesine kadınların dahil edilmediğini göstermektedir. Feminist ütopyalar ise, eşit ve adil bir dünyanın cinsiyet eşitliği sağlanmadan mümkün olamayacağını göstermiştir.

Çalışma boyunca literatür taraması, eleştirel söylem analizi ve karşılaştırma yöntemleri kullanılarak tarihsel sistematik yöntemin gerekliliklerine uygun bir yol izlenecektir. Tarihsel sistematik yöntemin tarihsel boyutu, incelenecek yazarlara,

konulara dair mümkün olduğunca “orjinale uygun” bir tablo sunmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ütopya, Feminist Ütopya, Feminizm, Toplumsal Cinsiyet, Eşitlik, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği.

ABSTRACT

WOMEN IN UTOPIA

A FEMINIST UTOPIA REVIEW: CHARLOTTE P. GILMAN – HERLAND

Utopias have the feature of criticism against the deficiencies and mistakes seen in the social, political and economic structures of the current system. In addition, utopias present an alternative society design in which these deficiencies and mistakes are eliminated. The utopias, which criticize the already existing ones, refer to the future with a vision of a new society. The utopian writer, dissatisfied with the conditions of his time, puts forward an equal and fair world will through utopia. Utopias have been transformed and developed through social, political and socio-economic transformations in the historical process.

Feminism is a form of struggle against gender inequality and discrimination created by patriarchal ideology. The goal of feminism is to eliminate sexism, sexist oppression and exploitation. The feminist movement has used and developed different methods and means to combat the male-dominated order. Utopias have become one of the means of feminist struggle.

This research aims to reveal the differences between approaches to gender equality by revealing the differences between traditional utopias and feminist utopias. Even though traditional utopias aim to establish an equal and fair order, they have not been successful in their claims of equality because they continue to discriminate between the sexes. This situation shows that women are not included in the struggle for equality. Feminist utopias have shown that an equal and fair world cannot be achieved without gender equality.

Through literature review, critical discourse analysis and comparison methods a system will be followed in accordance with the requirements of the historical systematic method. Historical dimension of historical systematic method , the authors to be examined, as appropriate to the original as possible aims to present

a table.

Key Words: Utopia, Feminist Utopia, Feminism, Gender, Equality, Gender Equality.

TEŐEKKÖR

Çalıőmamın her aőamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren danışman hocam Sayın Doç. Dr. Aylin Çankaya' ya, çalıőmalarım sırasında manevi desteğini her zaman hissettiğim değerli arkadaőım Dinçer Özbey'e ve Zümrüt Atak'a, öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen ve hep yanımda olan aileme yürekten teşekkür ederim.

Duygu ÖZEN
MANİSA, 2018

İÇİNDEKİLER

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI.....	ii
TEZ VERİ GİRİŞİ VE YAYIMLAMA İZİN FORMU YÜKSEK ÖĞRETİM.....	
KURULU ULUSAL TEZ MERKEZİ.....	iii
<u>YEMİN METNİ</u>	iv
<u>ÖZET</u>	v
<u>ABSTRACT</u>	vii
<u>TEŞEKKÜR</u>	ix
<u>GİRİŞ</u>	1
<u>BİRİNCİ BÖLÜM</u>	4
<u>ÜTOPYA</u>	4
1.1. <u>Ütopyanın Tanımı</u>	4
1.2. <u>Ütopyanın Tarihi</u>	5
<u>İKİNCİ BÖLÜM</u>	15
<u>FEMİNİZM TARİHİ</u>	15
2.1. <u>Feminizm Nedir?</u>	15
2.2. <u>Birinci Dalga</u>	16
2.3. <u>İkinci Dalga</u>	19
2.4. <u>Üçüncü Dalga</u>	23
<u>ÜÇÜNCÜ BÖLÜM</u>	24
<u>ÜTOPYALARDA KADIN</u>	24
3.1. <u>Feminist Ütopyalar</u>	24
<u>DÖRDÜNCÜ BÖLÜM</u>	29
<u>19.YÜZYIL KÜLTÜREL FEMİNİZMİ VE CHARLOTTE PERKİNS GİLMAN</u> 29	
4.1. <u>19. Yüzyıl Kültürel Feminizmi</u>	29
4.2. <u>Charlotte Perkins Gilman'ın Hayatı ve Eserleri</u>	31
4.3. <u>Charlotte Perkins Gilman'ın Etkilendiği Görüşler</u>	33
4.3.1. <u>Sosyal Darwinizm</u>	33
4.3.2. <u>Gilman ve Din</u>	37
4.3.3. <u>Gilman ve Yuva</u>	38
4.3.4. <u>Gilman'ın Kültürel Feminizmi</u>	40

<u>BEŞİNCİ BÖLÜM</u>	43
<u>ÜTOPYA İNCELEMELERİ</u>	43
5.1. Cinsiyetçi Bir Ütopya Örneği: Utopia.....	43
5.2. Feminist Bir Ütopya İncelemesi: Kadınlar Ülkesi.....	48
5.2.1. Kadınlar Ülkesi'nin Tarihi.....	54
5.2.2. Kadınlar Ülkesinin ve Kadınlarının Özellikleri.....	56
5.2.3. Çevre ve Doğa.....	58
5.2.4. Annelik.....	59
5.2.5. Eğitim.....	61
5.3.6. Din.....	64
5.3.7. Kadın Erkek İlişkilerine Dair.....	66
<u>SONUÇ</u>	69
<u>KAYNAKÇA</u>	76

GİRİŞ

Tarihsel süreçte, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile mücadelede farklı araçlar ve yöntemler kullanılmıştır. Feminist ütopyalar da bu mücadelede kullanılan araçlardan biridir. Ütopya, içinde yaşanan dönemin toplumsal, siyasal, sosyo ekonomik koşullarından duyulan hoşnutsuzlukları eleştiren ve “daha iyi” bir toplumsal düzen kurgusu üzerinden, bu hoşnutsuzlukları aşmayı hedefleyen edebi bir türdür. Ütopya, şimdiden yola çıkarak geleceğe gönderme yapar. Ortaya çıktığı zamanın koşullarından etkilenir ve bu koşulların ötesine geçme özelliği taşır. Döneminin toplumsal, kültürel, siyasal ve ekonomik koşullarının adaletsizliklerine ve eşitsizliklerine karşı bir eleştiri mahiyeti taşıması ve aynı zamanda adil ve eşit bir toplum tasarımı ortaya koyması ütopyaların, olandan hareketle olması gerekene işaret ettiğini göstermektedir.

Ütopyalar, her ne kadar mevcut koşullardan daha adil ve eşit toplum tasarımları ortaya koymuş olsalar da toplumsal cinsiyet eşitliği konusunda eksik kalmışlardır. Eşitlik ve adalet ilkesi ütopyaların ortak temasıdır. Ütopyalardaki eşitlik talebinde cinsiyet eşitliği konusunun yer bulamaması, mevzu bahis eşitlik olduğunda bile ataerkil ideolojinin ayrımcı tutumunu gözler önüne sermektedir. Erkek egemen bakış açısı öylesine köklüdür ki, bilinçli ya da bilinçsiz her alanda, adalet ve eşitlik talep ettiğini iddia eden ütopyalarda bile kendini açık etmektedir.

Feminizm, tıpkı ütopyalar gibi bir eşitlik, adalet ve özgürlük talebidir. Ütopyalar, feminist kadınlar tarafından, ataerkil sistemi eleştirmek ve feminist bir bakış açısıyla ataerkil düzenin ayrımcı tutumuna karşılık alternatif bir yaşam sunmak adına kullanılan önemli araçlardan biri olmuştur. Feminist ütopyalar, toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanmadığı sürece, tam bir eşitlikten söz edilemeyeceğini göstermeye çalışmaktadır. Bu ütopyalar, ataerkil ideolojinin eşitlik ve hak taleplerine kadınların dahil edilmediği gerçeğini açığa çıkarmaları bakımından önemlidir.

Bu çalışmada, feminist ütopyalarla geleneksel ütopyalar arasındaki farkları daha iyi anlamak adına Thomas More'un *Utopia*'sı ile Charlotte Perkins Gilman'ın *Kadınlar Ülkesi* adlı ütopyası incelenmiştir. *Utopia*'da her ne kadar kadınların koşulları daha iyi olsa da, kadınlar ikincil konumlarını korumaya devam etmektedir. Gilman ise, *Kadınlar Ülkesi*'ndeki kadınları, cinsiyete atfedilen tüm rollerden arınmış, işbirliği ve dayanışmaya önem veren, barışçıl, eşitlikçi ve sevginin yüceliğine inanan bireyler olarak, her şeyden önce birer "insan" olarak resmetmiştir.

Çalışma, beş ana bölümden ve ilgili bölümlerin alt başlıklarından oluşmaktadır. İlk bölümde ütopyanın tanımı ve özellikleri açıklanmış, tarihi anlatılmıştır. Tarihsel süreçte ütopyaların içeriğini ve gelişimini etkileyen faktörler ele alınmıştır. Ütopyalar türlerine göre örneklendirilerek açıklanmıştır.

İkinci bölüm, feminizm tanımı, tarihi ve çeşitlerini kapsamaktadır. 19. yüzyıldan itibaren ortaya çıkan feminist hareket ele aldıkları konular bakımından farklılık göstermektedir. Feminizm tarihi, literatürde birinci dalga, ikinci dalga ve üçüncü dalga olmak üzere üç dala ayrılmıştır. Farklı feminist yaklaşımlar temsilcilerinden hareketle ele alınmıştır.

Üçüncü bölümde, feminist ütopyalara yer verilmiştir. Feminist ütopyaların, feminist hareketle paralellik gösteren gelişimi irdelenmiş, içeriksel olarak farklı feminist yaklaşımlara göre ne yönde şekillendiği ele alınmıştır. Feminist yazarların, yaklaşımlarına ve ait oldukları geleneklere göre feminist ütopya yazınından örnekler verilmiştir.

Dördüncü bölümde, beşinci bölümde incelenen *Kadınlar Ülkesi* adlı ütopyanın yazarı olan Charlotte Perkins Gilman'ın dahil olduğu gelenek olan kültürel feminizm diğer temsilcilerinin görüşlerine de yer verilerek, ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Gilman'ın hayatı, eserleri ve etkilendiği görüşlere yer verilmiştir.

Beşinci bölüm cinsiyetçi özellikler taşıyan Thomas More'un *Utopia*'sı ve daha ayrıntılı olarak, feminist bir ütopya örneği olan Charlotte Perkins Gilman'ın *Kadınlar Ülkesi*'nin incelenmesine ayrılmıştır. Bu iki ütopya örneği arasındaki farklar irdelenmiştir.

Sonuç bölümünde, geleneksel ütopya özellikleri ile feminist ütopya özellikleri karşılaştırılmıştır. Feminist ütopyalarla geleneksel utopyalar arasındaki farklar irdelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

ÜTOPYA

1.1. Ütopyanın Tanımı

Thomas More'un ideal bir toplumsal düzen içinde herkesin mutluluğunu amaç edinen hayali bir adayı anlattığı *Utopia* (1516) kitabı ile ortaya çıkmış olan ütopya kelimesi, Latince “outopia” (var olmayan yer) ve “eutopia” (iyi yer) kelimelerinin birleşiminden oluşmaktadır. Ütopyaların en önemli iki temel özelliği, mevcut sistemin, toplumsal ve siyasal yapılanmanın eksikliklerine, hatalarına karşı bir eleştiri mahiyeti taşıması ve alternatif daha “iyi” bir yaşam kurgusu, önerisidir.

Yazarın yaşadığı dönemden, şimdiden yola çıkan ütopyalar ideal toplum tasarımlarıyla geleceğe gönderme yaparlar. Ütopyalar, mevcut sistemle derdi olan ve değişmesini arzulayan yazarın, daha iyi bir gelecek tasavvuruyla başka imkanların, yaşayış biçimlerinin, başka bir dünyanın imkanını sergileyebildiği bir yazın türüdür. “Ütopyalar, büyük ölçüde içinde yaşadığı koşullardan hoşnut olmayan şimdiki zaman mutsuzları içindir. Ve her çağ kendi şimdiki zaman mutsuzlarını yaratır.” (Bora ve Dede, 2018:18). Ütopyalar, ortaya çıktıkları zamandan ve koşullardan ayrı düşünülemez fakat içinde yaşanan koşulların ötesine geçme özelliği taşırlar. Yazıldıkları döneme ait olan ütopyalar var olan kültürden, siyasal yapıdan, ekonomiden, dönemin anlam dünyasından etkilenirler ve insanların daha mutlu, huzurlu, eşit, barışçıl, erdemli bir yaşam sürebildikleri bir düzen talep eden ideal, evrensel bir düşsel arzu oluştururlar. Ütopya, olandan hareketle olması istenene vurgu yapan; zihnimize gedikler açan, bize yeni bir bakış açısı kazandıran bir yapıya sahiptir. Bizi, herkesin mutluluğu için, ortak iyi için değişimin ve gelişimin gerekliliğine kurgusal bir düş yoluyla ulaştırır. “Ütopya gerçekleşmemiş olanın tekrar edilmesi değil, gerçekleşmemiş olanın istenmesidir. Ütopya kaçınılmaz olana değil, istenilene işaret eder.” (Bora, Dede, 2018: 379). “Thomas More, dostu Peter Giles’e yolladığı mektupta, ütopyayı gerçekliğin bala bandırılmış gibi insanların zihnine

daha sevimli girebileceği bir kurgu olarak anlatır.” (Bora, Dede, 2018: 271). Ütopyaçı imgelemin kudreti eleştiriselliği, yaratıcılığı, hayal gücünü beslemesinden ve ortak iyiye, erdemli bir yaşama olan vurgusundan gelir.

1.2. Ütopyanın Tarihi

Ütopya, her ne kadar 1516’da Thomas More’un ortaya attığı bir kavram olsa da, ilk ütopya örnekleri çok daha eskiye dayanmaktadır. Literatürde mitler, efsaneler ve fantastik öyküler de ütopya yazımına dahil edilmektedir. Musevi inancındaki Altın Çağ mitleri, Eski Yunan ve Arap efsaneleri, Atlantis efsanesi, Eski Ahit gibi eserler ütopya olarak değerlendirilse de, bir eserin tam olarak ütopya olarak kabul edilebilmesi için o eserin, düşsel olmanın yanında döneminin mevcut düzenine karşı bir eleştiri mahiyeti taşıması ve sistematik, alternatif, ideal bir toplum tasarımı ortaya koyması gerekir. Bu eserler ütopyaların en belirgin özelliklerinden biri olan düşsel olma özelliğini barındırsalar da tarihte sistematik bir devlet tasarımı olarak ortaya çıkmış olan ilk ütopya örneği, Platon’un *Devlet* diyalogu olarak kabul edilir. Platon’un eseriyle ütopyanın tam tanımına uyan ilk örnek Antik Yunanda karşımıza çıkmaktadır. Platon’un, *Devlet ve Yasalar* diyaloglarını ortaya koyduğu dönemde Antik Yunan’da uzun süredir varlığını koruyan, sitelere bölünmüş kent devletleri vardır. *Polis* olarak adlandırılan bu kent devletlerinde, farklı yönetim biçimleri (aristokrasi, oligarşi, tiranlık, demokrasi) etkili olmuştur. Siyasal istikrarı sağlamak, polis içerisinde ve siteler arasındaki anlaşmazlıkları, karşılaşılan sorunları önlemek adına, en iyi yönetim biçimine dair tartışmalar ve arayışlar söz konusudur. “İstikrarlı bir yönetim ve devlet biçimi arayışı, felsefi pratiği gelişkin ve etkin olan kent devletlerinde en iyi devlet biçiminin ne olması gerektiğine yönelik arayışları doğurmuştur.”(Yıldırım, 2016: 38). Platon’un *Devlet* diyalogu, bu arayışın en kapsamlı ve sistematik örneğidir.

Ortaçağ’da ütopyanın gelişimi durgunluk dönemini yaşamıştır. Ortaçağ’da otorite konumunda olan kilisedir ve kilise, Hıristiyan birliğini korumak adına Hıristiyan dogmasını sarsan ve onunla örtüşmeyen hiçbir fikre taviz vermeyen, farklı

olan her fikri yasaklayan ve cezalandıran bir tutumdur. Bu dönemin düşüncesine göre, iyi yaşamın nasıl olması gerektiğini ancak Tanrı bilebilir. Bu dünya maddidir ve bozulmaların dünyasıdır, aslolan öldükten sonra erişilecek olan cennettir. Ortaçağ'da devlet erki kilisedir ve yönetimdeki tek yetkin kurumdur.

Ütopyanın tekrar canlanmasını sağlayan koşullar Rönesans'a denk düşer. Edebiyatın, dolayısıyla ütopyanın özgürlüğüne kavuşması bakımından Rönesans önemli bir dönüm noktasıdır. Ütopyaların hangi koşullarda hangi motivasyonlarla canlandığını anlamak için Rönesans'ın tarihsel çerçevesine bakmak gerekmektedir.

Rönesans'ı hazırlayan koşulların kültürel altyapısı önemlidir. Rönesans'ı hazırlayan gelişmelerin gözle görülür hale geldiği dönem 14. yüzyıldır. Kilisenin kendini dünyevi işlere fazlaca kaptırmış olmasıyla—kilise maddi bakımdan zenginlik içinde sefa sürerken halkın sefalet içinde yaşaması, politik meseleler, eğitim, bilim ve hemen hemen diğer her konuda kendini otorite ilan etmesi, para karşılığında günahları affetmesi ve yine para karşılığı cennetten yer vaat etmesi gibi amacından sapma durumlarından dolayı—insanların kiliseye olan güveni ve inancı sarsılmıştır. Ayrıca 14. yüzyılda bin yıla yakın bir zamandır Hıristiyan Avrupa'nın büyük bir kısmını, büyük bir birlik içinde toplamayı başarmış olan Evrensel Ortaçağ Devleti, artık ayrı ayrı ulus devletlerine bölünmeye başlamış, orta sınıfın ticarete atılımı ekonomide yeni gelişmelere yol açmış, tüm bu gelişmeler de kilisenin maddi gücünü, dolayısıyla otoritesini sarsmıştır. Maddi bakımdan güçlenen şehirli orta sınıfın yeni hayat görüşü, yeni yaşam tarzı artık kiliseden yavaş yavaş kopmaya başlayan yeni bir eğitim yapılanmasına yol açmıştır.

15. yüzyıla geldiğimizde ise Batı'da karşımıza şöyle bir tablo çıkmaktadır: İstanbul'un 1453'te Türkler tarafından fethedilmesi, Antik Yunan kültürü uzmanı bazı bilginlerin Avrupa'ya kaçması, Batı'da o zamana kadar bilinmeyen bazı Grekçe felsefi metinlerin Batı'ya geçmesine sebep olmuştur. Yine aynı bağlamda, kaynağında Doğu'nun bulunduğu birtakım icatların, örneğin barutun Batı'ya girişi yeni bir iktisadi sistemin yavaş yavaş doğuşunun ve feodal yapının çözülüşünün habercisidir. Pusulanın Batı'ya gelişiyle yeni ticaret yolları ve coğrafyalar keşfedilmiştir. Amerika'nın keşfi ve Çin ile Japonya'ya yapılan ilk yolculuklarla yeni

diller, kültürler ve dinlerle tanışılması ufukların gelişmesine yol açmıştır. Kağıdın, Batı uygarlığına girişiyle birlikte matbaanın bulunması bilgi, kültür ve öğrenim faaliyetlerinin akademi dışına yayılmasına, elyazmalarının geniş kitlelere erişmesine ve kültür dili olmayan ulusal dillerinin gelişmesine, böylece de okur-yazarlık oranının artmasına sebep olmuştur.

Rönesans, yeni bir dünyanın ve insan anlayışının habercisidir, bir geçiş dönemidir. Ortaçağın baskıcı ve sorgulama kabul etmeyen yapısı çözülmüş, yeni insan, akıl ve iradenin öncülüğünde dünyayı rasyonel bir şekilde yorumlamaya başlamıştır. Hümanizmin doğuşu Rönesansa denk düşer ve hümanizm, insanın akıllı ve irade sahibi, yaratıcı, ahlaki gelişime ve ilerlemeye önem veren, değerli bir varlık olduğunu salık verir. Rönesansın bireyi özgürdür. Ortaçağın aksine bu dünya önemlidir ve ondan öğrenecek çok şey vardır. Bilgi ve rasyonalitenin ışığında insan bu dünyayı değiştirip dönüştürebilme, mutluluğu bu dünyada sağlayabilme gücüne ve imkanına sahiptir.

Rönesansta karşımıza çıkan tüm bu koşulların klasik ütopya geleneğine katkısı vardır. Hıristiyan dogmasına göre insanlar, bu dünyaya acı çekmek için atılmışlardır ve tek kurtuluş Tanrı'nın emirlerine uygun bir yaşam sürüp, ölümden sonra manevi yaşamda mutluluğa kavuşmaktır. Coğrafi keşiflerle birlikte başka yaşam biçimleri, kültürler ve inanç sistemleriyle karşılaşılması, Ortaçağ'a ait olan bu düşünce yapısını değişime uğratmış ve bu dünyada da mutluluğun, farklı bir yaşam tarzının mümkün olabileceği fikri oluşmaya başlamıştır. Özellikle deniz yolculuklarında yeni keşfedilen yerlerle ilgili denizcilerin anlattığı efsaneler, ütopya yazınına önemli katkılar sunmuştur. Klasik ütopya yazınında, insanların izole ve mutlu bir şekilde yaşadıkları adalar oldukça kullanılan bir kurgu çeşididir.

Ütopya, sosyo-ekonomik ve siyasal yapıları eleştirmek için bir araç olarak kullanılmıştır. 16. yüzyılın Batı Avrupa'sı modern devletin oluşmaya başladığı bir dönemdir. 16. yüzyılın sonlarından itibaren, coğrafi keşiflerle yeni ticaret yollarının bulunmasıyla gelişen sosyo-ekonomik koşullarla burjuvazinin de desteğini alan krallar güçlenmeye ve hükmetmeye başlamışlardır. Mutlak monarklar olan kralların

keyfi uygulamalarını ve toplumsal sorunları Thomas More'un *Utopia*'sında gözler önüne serilmektedir.

16. ve 17. yüzyıllarda ütopyaların içeriğini belirleyen bir diğer etmen reform hareketidir. Ortaçağ Hıristiyanlığı akli ve iradeyi reddeden, din işlerinin kilise tarafından yürütüldüğü, Tanrı'nın ilk günahla insanı bu dünyaya acı çekmesi için yolladığı inancını salık veren bir konumdadır. Reform hareketiyle birlikte çoğalan, kutsal metinleri ana dillerinden okuyan ve yorumlayan laik bir kesim ortaya çıkmıştır. Bu kesimin inancına göre, Hıristiyanlık yozlaşmış din adamlarının elinde bozguna uğramıştır. Doğru ve ilkel Hıristiyanlığın özünde eşitlik ve paylaşım ilkesi vardır ve Tanrı ile birey arasında hiçbir aracı, kurum giremez. Birey içsel olarak ve doğrudan Tanrı ile etkileşime geçebilir, akli ve iradesi sayesinde ona ulaşabilir. 16. ve 17. yüzyıllarda kaleme alınmış olan ütopyalarda din bu ilkel Hıristiyanlığın ilkeleri doğrultusunda düzenlemiştir.

More, ütopyasında ilkel Hıristiyan ruhuna geri dönüşün entelektüel coşkusu olarak görebileceğimiz hususları dile getirir: Rahipler evlenebilir, din adamları halkın oyuyla seçilir vb. Bacon'un ütopya adası sakinleri olan Bensalemliler Hıristiyanlığı ilk elden, bozulmamış ve yozlaştırılmamış Tevrat ve İncil'den öğrendikleri ve yalıtılmış bir yaşam sürdükleri için Hıristiyanlığı halen ilk çıktığı biçimiyle yaşarlar. (Ağaoğulları, 2016: 366)

Thomas More'un *Ütopia*'sı dışında, 1590'da Sidney'in *Arkadia*, 1605'te Hall'in *The Discovery of a New World* (Yeni Dünyanın Keşfi), 1619'da John Valantin Andreae'nin *Christiano Polis*, 1626'da Bacon'ın *Yeni Atlantis*, 1638'de Godwin'in *The Man in the Moon* (Aydaki Adam), 1641'de Platte'nin *Macaria*, 1643'te Campanella'nın *Güneş Ülkesi*, 1648'de Gott'un *Nova Solyma*, 1656'da Harrington'un *Oceana*, 1668'de Neville'nin *The Isle of Pines* (Çam Ağaçları Adası) adlı eserleri 17. yüzyılın önde gelen ütopya örnekleridir.

17. yüzyılda kadınların rollerine ilişkin veya topluluğun tamamını kadınların oluşturduğu ütopyalar kaleme alınmışsa da, bunlar erkekler tarafından yazılmış, ataerkil düşünce yapısını yansıtan eserlerdir. Bu tarz eserlere Richard Brome'un *The Antipodes* (1640), Edward Howard'ın *Altı Günlük Macera ya da Yeni Ütopya* (1671) ve J.S.'nin *Surranam'a Yolculuk Sırasında Fonseca'nın Keşfi* (1682) isimli eserleri

örnek verilebilir (Yıldırım, 2016: 42). Rönesansta ortaya çıkan ütopyaların bir diğer özelliği satirik öğeler taşımaları, hicvi kullanmalarındır. Erasmus, More ve Swift ütopyalarda hicvi kullanan yazarlara örnektirler. Özellikle Swift'in *Gulliver'in Gezileri* (1726) adlı eseri hicvin en bariz şekilde kullanıldığı ütopyalardan biridir.

1789 Fransız Devrimi'yle birlikte mutlak monarşi güç kaybetmiş, köleci ve sömürücü zihniyetin yerini özgürlükçü hareket almıştır ve cumhuriyetçi fikirler yayılmaya, evrensellik boyutu kazanmaya başlamıştır. Fransız Devrimi öncesi ütopyik eserler ortaya koyan düşünürlerin sayısının arttığı bir dönemdir. Bu düşünürlerin ilki Jean Meslier (1664-1729)'dır. Basit bir köy papazı olan Meslier, *Testament* (Vasiyetname) adlı eserinde döneminin tüm kurumlarını eleştirmektedir:

Ona göre, monarşiler 'haydutların, korsanların, hırsızların birliğinden', soylular 'gaddar kan dökücülerden', yöneticiler de halkın kanını emen 'asalaklardan' başka bir şey değildirler. Kilise ise, despotik krallık iktidarının en büyük destekçisidir; daha doğrusu, bu iki kurum el ele verip halk üzerinde sürekli bir baskı ve şiddet uygularlar. (Ağaoğulları, 2010: 175)

Meslier, tüm bu yozlaşmışlığın sebebi olarak özel mülkiyeti gösterir. Ona göre doğa yasasının buyurduğu gibi bütün insanlar eşittir; özgürce yaşama ve doğa nimetlerinden eşit bir şekilde yararlanma hakkına sahiptir. Mevcut sistem ise adil değildir. Meslier, özel mülkiyetin doğa yasasına aykırı olduğunu düşünür ve ütopyasında erdemli insanların yönettiği, tüm insanların yeryüzündeki nimetleri ortaklaşa kullandıkları barışçıl bir toplum tahayyül eder.

Condillac'ın ağabeyi, soylu bir din adamı olan Gabriel Bonnot de Mably (1709-1785) de eserlerinde doğa yasalarına aykırı olduğu gerekçesiyle, özel mülkiyetin ortadan kaldırılması gerektiğini ortaya koyar. Ona göre, özel mülkiyet insanların bireysel çıkarlarının peşinden koşmasına sebep olmaktadır ve erdemli bir toplum bireysel çıkarları değil genel çıkarı gözetmelidir. İnsanların mutluluğunu sağlamanın yolu mülkiyetin ortaklaştırıldığı bir düzen ve eşitlikten geçmektedir. Yaşadığı dönemde bu arzularının gerçekleşmeyeceğinin farkında olan Mably, reformist bir tutumdan yanadır; "cumhuriyetçi monarşi" diye adlandırdığı bir sistem önerir. Bu, kralın yetkilerinin olabildiğince sınırlandırıldığı, temsilcilerini aydınların seçtiği ve ulusun ortak çıkarına hizmet eden bir sistemdir. (Ağaoğulları, 2010)

1755’ te *Naufrage des iles flottantes, ou Basiliade du celebre Pilpai* (Yüzen Adaların Batışı) adlı ütopyası ve bu eserden iki yıl sonra kaleme aldığı *Code de la Natura, ou le veritable esprit de ses lois* (Doğa’nın Hukuku ya da Yasalarının Gerçek Ruhu) kitabında Morelly, özel mülkiyetin ortadan kalktığı, ortak mülkiyete dayalı, eşitliğin ve özgürlüğün hüküm sürdüğü bir düzen tesis eder. Bu düzen, görevi yalnızca doğa yasalarını uygulamak olan bir prensin yönettiği, herkesin çalıştığı ve temel geçim kaynağının tarım olduğu bir yerdir. Bu toplumda herkes doğa yasalarına uygun yaşadığından dolayı yasaklayıcı kurallara ve aile, din, mahkeme gibi kurumlara ihtiyaç yoktur.

Kendinden öncekilerden farklı bir ütopya ortaya koymuş olan Louis-Sebastien Mercier (1740-1814) “burjuva ütopyacısı” olarak bilinir. *L’an 2440* (2440 Yılı) isimli yapıtını 1786 yılında tam haliyle yayınlanmıştır. Çok uzun bir uykunun ardından 2440 yılının Paris’ine uyanan roman kahramanı, dönemin Fransa’sını ve dünyasını anlatır. Mercier’in ütopyası, daha sonra modern ütopyalarda sıklıkla kullanılacak olan gelecek temasını işleyen ilk ütopyadır. Mercier’in kurguladığı toplum aydınlanmış, gelişmiş bir toplumdur. Siyasal yapı, güçler ayrılığı ilkesince düzenlenmiştir; halkın çıkarlarını gözeten bir kral yasamadan, meclis ise yürütmeden sorumludur. Yurttaşlar hukuksal olarak eşittirler. Mercier’de özel mülkiyet kavramı devam etmektedir ve toplumda hiyerarşik bir yapı hakimdir. Eşitsizlik varsa da bu bireyin yeteneği ve becerisinden kaynaklanan bir sonuçtur.

18. yüzyılın son çeyreği hak, eşitlik, demokrasi, özgürlük, toplumsal sözleşme gibi kavramların tartışıldığı bir dönemdir. Fransız Devrimi’yle oluşan özgürlükçü düşüncelerin, Sanayi Devrimi ile kapitalizmin gelişmesiyle birlikte Avrupa devletleri ekonomik olarak yeniden şekillenmeye başlamıştır ve bu durum kapitalist devlet modeline uygun düşüncelerin gelişmesine yol açmıştır. Daha önce gücünü Tanrı’dan alan doğal devlet anlayışının yerini “toplumsal sözleşme”ye dayalı devlet tipi almıştır. Toplumsal sözleşme kuramına göre devlet, toplumsal bir uzlaşma sonucunda oluşan bir kurumdur. Her bir birey doğuştan eşittir ve bazı temel haklara sahiptir; yaşama hakkı, barınma hakkı, mülkiyet hakkı vb. Doğa durumunda olan insanın haklarını (güvenlik, mülkiyet hakkı vb.) güvence altına almak adına toplumsal

olarak uzlaşması, devletin gücünü halktan aldığı anlamına gelmektedir. Devlet, bireylerin haklarını korumak üzere toplum tarafından oluşturulmuş bir araçtır. 18. yüzyıl, ekonomik ve politik liberalizmin temellerinin atıldığı bir dönemdir. Parlamenter demokrasi bir yönetim biçimi olarak benimsenmiş, seçme ve seçilme hakları düzenlenmiştir. Bu dönem, Avrupa’da seçme ve seçilme uygulamalarının kimleri kapsayacağına dair tartışmaların yoğun olduğu dönemdir. Tüm bu koşullar kapitalist devlet modelinin meşruluğunu sağlamlaştırmış, serbest piyasa ekonomisi, orta ve üst sınıfların daha da güçlenmesine ve alt sınıfların daha da yoksullaşmasına sebep olmuştur.

Modern ütopyaların ortaya çıkışı 19. yüzyıla denk gelir. Bu yüzyılın özellikle ikinci yarısında ütopya yazınında artış görülmektedir. Bilimin evrenselleşmeye başlamasıyla bilim, tüm dünyayı birleştirebilecek bir unsur olarak görülmeye başlanmış ve bu durum bilimin hakim olduğu sanayi ütopyalarının gelişmesini sağlamıştır. Bu dönemde yazılan ütopyaların ortak özelliği, ekonomik eşitlik üzerine yapılan vurgudur. Gelişen bilim ve teknoloji sayesinde toplumun her kesiminde refahın sağlanacağı yönündeki inancın sarsılmasıyla birlikte kendini ütöpik sosyalistler olarak tanımlayan bir grup düşünür, üretim ve tüketimin adil bir şekilde düzenlenmesi yönünde, ortak yaşam vurgusu olan tasarımlar ortaya koymaya başlamış ve ütopya türünü mevcut koşulları eleştirmek üzere bir araç olarak kullanmıştır. Bu dönemin en etkili ve göze çarpan ütopyası Edward Bellamy’nin kaleme aldığı *Geçmişe Bakış* (1888) adlı eserdir:

Bu, ulusun tüm ekonomisi ve endüstrinin tek elde toplandığı, bir endüstri ordusu tarafından yönetildiği, bununla birlikte tekelleşme ve teknolojinin olumlu yanı olan verimliliğin sürdürülmesi, olumsuz yanı olan eşitsizlikler ve haksızlıkların ortadan kalkmasının hedeflendiği bir ütopyadır. (Yıldırım, 2016: 71).

Morris’in *Hiçbir Yerden Haberler/Gelecekte Anılar* (1890) adlı eseri *Geçmişe Bakış*’a karşı yazılmış sosyalist bir ütopyadır. Aynı dönemde yazılmış bir diğer önemli sosyalist ütopya Hertzka’nın *Freeland* (1890)’idir.

20. yüzyılın başları kapitalizmin yarattığı krizlerin küresel boyuta ulaştığı bir dönemdir. Birinci Dünya Savaşı ve sonrasında Sovyet Rusya’daki sosyalist devrim,

kapitalist devlet modeline alternatif bir devlet yapısı olarak ortaya çıkmıştır. Sovyet Devrimi, temelinde ekonominin olduğu eşitsizliklere çözüm sunsa da, sosyalist devlet modelinin gücünü korumak adına bireyi ve farklılıkları yok sayan müdahaleci, baskıcı ve otoriter tutumu nedeniyle eleştirilmiştir. Bu dönemlerde gelişmekte olan bir diğer akım anarşizmdir. Anarşizme göre, kapitalizmin yerine farklı bir devlet modeli koymaya çalışmak boşunadır. Çünkü devlet, doğası gereği baskıcı ve totaliterdir, olması gereken devlet kurumunu tamamen ortadan kaldırmaktır. Anarşizm, bireyselliğe vurgu yapar ve birey üzerindeki her türlü iktidar mekanizmalarının ortadan kaldırılması gerektiğini düşünür. Anarşizmin bireyselliği yok saymadan özgür toplumlar yaratma arzusu, modern ütopya yazınına önemli katkılar sağlamıştır. Bazı feminist ütopyalarda, ekonomik eşitsizliklerin yanında cinsiyetler arasındaki eşitsizliğin kaynağı olarak da devlet yapılanması görülmüş ve birey ile toplumun uyumuna vurgu yapan tasarımlar ortaya koyulmuştur.

19. ve 20. yüzyıllarda ütopya yazınında çeşitlilik hakimdir. Bireyin toplum içinde eritildiği, değişime kapalı klasik ütopya geleneğinin aksine değişime ve farklılıklara açık tasarımlar oluşturulmaya başlanmıştır. Klasik ütopya geleneğinde, toplumun hangi koşullarda ve nasıl oluşturulduğuna yer verilmezken, modern ütopyalarda hedeflenen toplum için mücadelenin gerekliliğine dair bir vurgu vardır. Daha sonra feminist ütopya yazını bu düşünceden faydalanacaktır. H. G. Wells'in 1905'te yazdığı *A Modern Utopia* (Modern Ütopya) eseri ütopyaların değişime açık olarak da yazılabileceğini göstermiş ve bu tema Ursula K. Le Guin, Yevgeni Zamyatin gibi yazarlar tarafından geliştirilmiştir. Samuel Butler'in *Erewhon* (1872), B. F. Skinner'ın *Walden Two* (Walden İki) (1948) adlı eserleri de modern ütopya yazınına ait örneklerdir.

19. yüzyılda ütopya geleneğine ait bir diğer yazın türü olarak karşımıza distopya (karşı ütopya) çıkmaktadır. Ütopya idealist, distopya realisttir. Distopya, var olan, yaşanmış gerçeklerden yola çıkarak tanıdık bir dünya yaratmaktadır. Akıl ve bilim temelli ilerleme fikrini eleştirmektedir. Moderniteye ve ilerlemeye karşı değildir, distopyada daha çok kullanılan yöntemlerin yanlışlığı ve sonuçları eleştirilmektedir.

Ütopik toplum tasarımlarının antitezi olarak ortaya konan distopyalarda, otoriter ve baskıcı bir sistem hakimdir. 20. yüzyıldan itibaren gelişimi hızlanan distopya geleneğinde, birey üzerinde mutlak otorite sahibi olan totaliter devlet anlayışı başat problemlerden biridir. Toplumun mutluluğu adına bireysel özgürlüklerin yok sayılması, klasik ütopyaların sistematik ve mekanik kurgularındaki tek düzelik distopyaların eleştirdiği konular arasındadır. Distopyaların eleştirileri, teknoloji ve bürokrasiyle çok daha sıkı denetlenen, zorbacı rejimlerin hakim olduğu bir tasarım üzerindedir. Distopyalarda, genel olarak totaliter devlet bürokrasisinin ve denetim mekanizması olarak teknolojinin, toplum üzerinde baskı ve tehdit unsuru olarak kullanıldığını görürüz. Sistemin bekası adına bireyin arzularını, özgürlüğünü, iradesini yok sayan baskıcı ve her alanda denetimin hakim olduğu devlet tasarımları, distopik eserlerde karşımıza çıkan temalardır. Yevgeni Zamyatin'in *Biz* (1920), Aldous Huxley'in *Cesur Yeni Dünya* (1932), Katharine Burdekin'in *Swastika Geceleri* (1937), George Orwell'ın *1984* (1948), Kurt Vonnegut Jr.'ın *Otomatik Piyano* (1952) ve Ray Bradbury'nin *Fahrenheit 451* adlı eserleri distopya yazınının önemli eserleridir. (Yıldırım, 2016: 79)

1950'lerden sonra gelişen bilim ve teknoloji sayesinde ekonomik büyüme adına endüstriyelleşme hız kazanmıştır. Hızlı nüfus artışı, tüketim, nükleer savaşlar, teknolojinin savaş sanayinde kullanılması gibi meseleler dönemin distopyalarında işlenen konulardır. Bununla birlikte bu dönemlerde gündemde olan ve 1960'lardan sonra hız kazanan ekolojik hareketle birlikte "ekotopya" denilen yeni bir ekolojik ütopya türü ortaya çıkmıştır. Ekolojik ütopyalardaki teknoloji denetlenebilen, çevreye zarar vermeyen ve doğal kaynakların, ekolojik dengenin korunmasını sağlayan ekolojik bir teknolojidir. Aldous Huxley'in *Ada* (1962), Ursula Le Guin'in *Mülksüzler* (1974) ve Ernest Callenbach'ın bu türe ismini veren *Ekotopia* (1975)'si ekolojik ütopya yazınının önemli örneklerindedir.

1980'lerden günümüze distopyalarda siborglar, klonlar, yapay zeka, gen mühendisliği gibi bilim ve modern tıp öğeleri karşımıza çıkmaktadır. Donna Haraway'in *Siborg Manifestosu* (1985-1991), Philip Reeve'in *Yürüyen Kentler*

(2001), Margaret Atwood'un *Antilop ve Flurya* (2003), Paolo Bacigalupi'nin *Kurma Kız* (2009) isimli eserleri modern distopya örnekleridir.

Bunun yanında heteroseksist cinsiyet tanımlarını aşan; androjen, eşcinsel, trans bireylerin işlendiği kuir ve LGBT+ genç yetişkin edebiyatında da ütöpik ve distopik kurgular kullanılmaktadır. David Levithan'ın *Boy Meets Boy* (2003), Neal Shusterman'ın *Iskarta* (2007), Suzanne Collins'in *Açlık Oyunları* (2008) gibi eserler maceracı, genç yetişkin distopya yazınına örnektir.

Ütopyalar, yazıldıkları dönemden bağımsız düşünülemez. Ütopyalar döneminin sosyo-politik, ekonomik, bilimsel, toplumsal koşullarına göre içeriksel olarak değişim ve dönüşüme uğramış, edebiyat alanında geniş bir gelenek ortaya koymuştur. Hepsi de döneminin koşullarını eleştiren ve bu koşulları aşma yönünde kurgusal mesajlarla dolu bir yapıdadır. Hepsi, 'daha iyi bir yaşayış arzusu' taşır. Bu daha iyi; eşit, adil, barışçıl, huzurlu, güvenli, mutlu gibi bir çok kavramı barındıran bir daha iyidir.

Geleneksel ütopyalar her ne kadar adil ve eşit bir dünya tasarlamış olsalar da cinsiyet eşitliği konusunda başarılı olamamışlardır. Feminizm kadın, erkek ya da birey kendini nasıl tanımlıyorsa o şekilde, herkes ve hatta her şey için daha iyi bir dünya fikrini ortaya koyarken ütopya geleneğinden de yararlanmışlardır. Feminist ütopyalar, geleneksel ütopyaların eksik bıraktığı eşitlik ilkesini herkese sağlayarak geleneksel ütopyalardan ayrılmaktadır. Ütopyanın tarihsel süreçteki önemi ve gelişimini inceledik. Şimdi de, feminist ütopyalara geçmeden önce, feminizmin ne olduğunu ve tarihsel gelişimini ele alalım.

İKİNCİ BÖLÜM

FEMİNİZM TARİHİ

2.1. Feminizm Nedir?

Feminizmi, cinsiyet eşitsizliğinden doğan ayrımcılıkla ilgili toplumsal, kültürel ve politik bir hareket olarak ortaya konan pratikler ve teoriler olarak tanımlayabiliriz. “Feminizm cinsiyetçiliği, cinsiyetçi sömürüyü ve baskıyı sona erdirmeye çalışan bir harekettir.” (Hooks, 2016: 9). “*Feminizm*, cinslerin (kadın ve erkeğin) *eşitliği* kuramına dayanan kadınlara *eşit haklar isteyen* temelde kadın ile erkek arasındaki iktidar ilişkisini değiştirmeyi amaçlayan bir siyasal akımdır.” (Arat, 2017, 29). Feminizmin temelinde eşitlik ilkesi vardır. Feminizm, tüm insanların eşit olduğu önkabulünden hareketle, kadınları ataerkil sistem ve zihniyet içerisindeki toplumsal, kültürel, ekonomik ve siyasal alanlardaki ikincil konumlarından kurtarmayı hedefleyen ve cinslerin, cinsiyetlerin her alanda tam eşitlik talebi üzerinden şekillenen politik bir ideolojidir.

Feminizm, her diğer ideoloji gibi döneminin düşüncelerinden, koşullarından, anlam dünyasından etkilenmiş ve farklı mücadele alanları ve görüşler ortaya koymuştur. Bu farklar literatürde liberal feminizm, kültürel feminizm, radikal feminizm, sosyalist feminizm, varoluşçu feminizm, ekofeminizm olarak karşımıza çıkmaktadır. Her biri etkilendikleri ideolojiler çerçevesinde farklı odak noktalarına, eleştirilere, yaklaşımlara, tanımlara sahiptirler. Bu durum göze alındığında tam bir feminizm tanımı yapmak güçleşmektedir. Değişen koşullar, gündemler, mevcut olan ve ortaya çıkan ideolojiler feminist mücadeleyi dinamik kılan faktörlerdir. Farklı farklı feminizmlerin olması onun tutarsız olduğunu değil, ne kadar geniş bir alanda mücadele yürüttüğünü göstermektedir.

Feminizmi sadece erkek egemen düzene son vermek, toplumsal ve sınıfsal eşitliği sağlamak üzerinden tanımlamak yanlış olacaktır. Örneğin ‘bazı feminizmler’ militarizm, sömürü, yozlaşmış kurumlar, ekolojik sorunlar, kapitalizm gibi tüm

insanları ilgilendiren konulardan azade bir mücadele alanı değildir. Feminizmin ütöpik bir yanı ve amacı vardır: herkes için daha iyi ve mutlu bir dünya yaratmak. Feminizmin ütopyası, toplumsal cinsiyet kalıplarının yıkıldığı, herkesin insan olarak değerlendirilen özgür bireyler olarak kabul edildiği, eşitlikçi, adil bir düzen yaratmaktır.

Tarihsel sürece bakıldığında, hep ikincil konumda olan kadınların, erkek egemen düzene karşı farklı şekillerde, farklı motivasyonlarla mücadele ettiklerine tanık olmaktadır. Literatürde feminist hareketin tarihi üç dalgaya ayrılmış olarak karşımıza çıkmaktadır: Birinci dalga, 19. yüzyıl ve 20. yüzyılın başlarındaki feministlerin eğitim hakkı, mülkiyet hakkı, çalışma hakkı ve özellikle oy hakkı gibi hak taleplerini kapsar. İkinci dalga, 1960'lı yıllardan itibaren ortaya çıkmış olan ve kadınlık rollerinin sorgulandığı, kadınların yasal ve sosyal hakları ile ilgili pratikleri ve fikirleri ifade eden dönemdir. Üçüncü dalga ise 1990'lı yıllarda başlayan, ikinci dalganın hedeflerinin pratikte başarısız olduğu düşüncesiyle ona tepki olarak ortaya çıkan harekettir. İkinci dalgayı özcü, heteroseksist, beyaz orta sınıf kadın hareketi olarak tanımlayan, bu yönde eleştiriler ortaya koyan üçüncü dalga feminizm çok kültürcülük, post-yapısalcılık, postmodernizm gibi akımlarla iç içedir. Irkçılık karşıtıdır, çeşitliliğe ve farklılara vurgu yapan bir yapıdadır.

2.2. Birinci Dalga

Birinci dalga feminizm, tarihsel dönüşümlerin yaşandığı bir dönemde ortaya çıkmıştır. Kadın hareketi ilk kez bu dönemde bilinçli ve kitlesel bir harekete evrilmiştir. Rönesans'ta gündeme gelen hak, eşitlik, özgürlük gibi kavramlar Fransız Devrimi'yle birlikte insan hakları mücadelesine dönüşmüştür.

18. yüzyılda liberalizm, dönemin temel ideolojisidir. Liberalizm, her bireyin "doğal" hakları gereği özgür ve eşit olarak doğduğu savı üzerine dayanmaktadır. Bu sav, Amerika Bağımsızlık Bildirgesi'nde net bir şekilde ifade edilmiştir:

“Biz, her insanın Yaratan tarafından vazgeçilmez haklara sahip olarak ve eşit yaratıldıklarının aşikar bir gerçek olduğunu kabul ediyoruz. Bu haklar arasında yaşam, özgürlük ve mutluluğa sahip olma... hakları vardır.” (akt. Donovan, 2015: 23) Aydınlanmacı liberalizmin eşit haklar doktrini kadınları kapsamıyordu. İnsan olmak, akıl sahibi olmakla eş değerdii ve kadınlar akıldan yoksun varlıklar olarak görölmekteydi. Kadınların yeri özel alan olan evleriydi; iyi bir eş olmak ve çocuk bakımı onların yegane göreviydi. Kadınlar duygusal, hassas, zayıf varlıklar olarak tanımlanıyor, dolayısıyla akıl sahibi erkeklerin alanında, kamusal alanda kadınların yeri olmadığı düşünölyordu. Akıl her zaman akıl dışı olanı; doğayı ve geri kalan her şeyi denetimi altına alması gereken bir güç olarak görölyordu. Akıl sahibi olan erkeklerin, kadınlar üzerindeki hükmünü meşru kılışı kadınların akıl dışı varlıklar olduğu düşüncesine dayanmaktadır.

Bu dönemdeki kadın hareketinin odağında eşitlik ilkesi vardır. İnsanlığın yarısını oluşturan kadınların, erkeklerle eşit haklara sahip olması gerektiği fikrinden hareketle hak talepleri üzerinden şekillenmiştir. Doğal haklar geleneğine dahil olan Elisabeth Candy Stanton'ın, 1848'de kaleme aldığı *Declaration of Sentiments* (Duygular Bildirgesi) dünyanın ilk kadın hakları bildirgesidir. New York, Seneca Falls'ta yapılan toplantıda 300 katılımcı arasından 100 kadın ve erkek tarafından imzalanmıştır. Bu bildirge Bağımsızlık Bildirgesi'nin kadınları da dahil eden yeni bir yazımı niteliğindedir.

Bütün erkekler ve kadınlar eşit olarak yaratılmışlardır, yaratıcıları tarafından verilmiş ve vazgeçilemez haklara sahiptirler, ki bunların arasında yaşam, özgürlük ve mutluluğun peşinden koşma hakkı vardır, bu hakları korumak için güçlerini yönetilenlerin rızalarından alan hükümetler kurulmuştur – bu hakikatleri aşikar sayıyoruz. (Akt. Donovan, 2015: 30)

Bu madde oy hakkı, kamusal alanda var olma hakkı ve eğitim hakkının kadınlar için de geçerli olması gerektiğini vurgulayan bir maddedir. Ayrıca Duygular Bildirgesi'nde, insanlık tarihi boyunca erkeklerin kadınların haklarını ihlal ettikleri, evlilikte hukuksal olarak (mülkiyet ve çocuk üzerinde) hiçbir haklarının bulunmadığı, kadınların hep ikincil konuma itildiği ve bunun failinin erkekler olduğu, çoğu meslek

grubundan dışlandıkları, üniversitelere alınmadıkları, namus konusunda çifte standart uygulandığı gibi konular da açıkça ortaya koyulmaktadır.

Döneminin bir diğer etkili feministi Mary Wollstonecraft'tır. Wollstonecraft'a göre, kadının kölelerden farkı yoktur; kadının yegane amacının erkeğe hizmet etmek olduğu yönündeki toplumsal kabul kadının kendini geliştirmesinin önündeki engeldir. Evlilik, kadınların kendi başına elde edemedikleri güçleri kısmen kocası aracılığıyla elde etmelerinin bir aracı olarak görülmektedir. Bu yüzden kadınların akıllarını geliştirmek yerine güzelliğine önem verme, uysal olma gibi duygulara ait olan tarafa yönelme eğilimleri vardır. Görünüşteki bu kadın ve erkek davranışları arasındaki fark, toplumsallaşma sürecinden kaynaklanmaktadır. Kadınların kendilerini geliştirebilmelerini sağlayacak olan şey, onları kölelikten kurtaracak olan yegane faktör eğitimidir. Cinsiyetten bağımsız olarak, bir kapasite olarak akıl tüm insanlarda ortaktır. Wollstonecraft'a göre, eğer kadınlara eşit haklar ve eşit fırsatlar tanındığı takdirde, erkek ve kadın arasında özsel olduğu zannedilen ayırım ortadan kalkacaktır. Wollstonecraft, erkek ve kadını sadece akıl düzleminde değil, aynı zamanda ontolojik olarak da eşit olarak tanımlar. Yani hem rasyonel hem ahlaki bir varlık olan insanlar, dolayısıyla kadınlar da aklını geliştirme ve erdemli bir hayat sürme, onurunu koruma gibi haklara sahip olmalıdır. Wollstonecraft, tüm bunların yanında, kadının ev içi ve annelik görevlerini sorgulamamış, bunların kadının işi olduğu kabulüyle, eğitilmiş kadınların ev içi ve annelik görevlerini yerine getirirken bir yandan da kamusal alanda kendilerini var edebileceklerini, bağımsız bireyler olabileceklerini düşünmüştür. (Donovan, 2015)

Birinci dalga olarak adlandırılan dönemin feminist mücadelesi, erkekler ve kadınların insan olmak bakımından eşit oldukları, dolayısıyla eşit haklara sahip olmaları gerektiği fikri üzerinden şekillenen, sivil ve siyasal hak talepleri üzerine kurulu bir mücadeledir. Bu haklar eğitim hakkı, çalışma hakkı, mülkiyet hakkı, velayet hakkı, oy hakkı vb. haklardır. 19. yüzyılın sonları, 20. yüzyılın başlarında feminist kadınlar, oy hakkı anlamına gelen *suffrage* kelimesinden türetilen "Suffragette Hareketi"ni başlatmışlardır. Amerika ve İngiltere'de etkili olan bu

akımdan sonra 1904'te Uluslararası Kadın Oy Hakkı Birliği, aynı dönemde İngiltere'de Kadınların Sosyal ve Siyasal Birliği kurulmuştur. Bu dönemde Suffragette Hareketi'ndeki kadınlar düzenledikleri eylemler, yürüyüşler, grevler ve protestolar ile eşitlik mücadelesini yaymaya çalışmışlardır.

Kadınların oy haklarını elde ediş süreçleri ülkelere göre değişiklik göstermektedir. Kadınlara oy hakkını veren ilk ülkeler kuzey ülkeleridir: Finlandiya 1906'da, Norveç 1913'te, Danimarka ve İzlanda 1915'te, İsveç 1919-1921'de kadınların oy hakkını kabul etmiştir. İngiltere'de 1917'de kadınların oy kullanma hakkı kabul edilmiş olsa da, bu haklarını 1928 yılında kullanabilmişlerdir. Kadınlara oy hakkı Almanya'da 1918'de, Fransa'da 1944'te, Türkiye'de 1935'te verilmiştir. Amerika'da iç içe olan kadın hakları mücadelesiyle kölelik karşıtı mücadele sonucu kadınlar 1920 yılında oy haklarını kazanmışlardır.

2.3. İkinci Dalga

1960'lar sonrası, feminist mücadele alanının genişlediği, ele alınan meselelerin çeşitlendiği bir dönemdir. Kadınların ekonomik ve siyasal hak kazanımlarının, kadınlara yönelik ayrımcılığı ve baskıyı ortadan kaldırmadığı, kadınların her alanda hala ikincil konumda oldukları, erkek egemen sistem değişmedikçe kadınların özgürleşemeyeceği gibi düşünceler bu dönemin ortak söylemleridir.

Sanayileşme ve İkinci Dünya Savaşı kadınların iş gücüne katılımında hatırı sayılır bir artışa neden olmuş, savaş sonrasında ise kadınlar, tam zamanlı çalışmalarına rağmen erkeklerin aldığı ücretin yarısı kadarına çalıştırılmışlardır. Bu dönemde "kutsal annelik" miti yeniden gündeme getirilmiş; kadınların asli görevinin annelik ve iyi bir eş olmak olduğu söylemiyle, yerlerinin özel alan olduğu düşüncesi tekrar gün yüzüne çıkarılmıştır. Erkeklerle eşit koşullarda, fakat yarı ücretle çalışan kadınlar evdeki işlerden de sorumlu görülmüşlerdir. Kadınların tüm bu yaşam pratikleri kadınların erkek egemen sistem tarafından sömürüldükleri gerçeğini daha da görünür kılmıştır. Kadınların aile içindeki konumu, ailenin kutsallığı yönündeki

geleneksel inanç, kendini evine ve çocuklarına adayan annelik rolü gibi konular bu dönemde feministlerce sorgulanan ve tartışılan meselelerdir.

1960 sonrası feminist hareketteki en önemli figür Simone De Beauvoir olmuştur. Beauvoir'in 1949'da yayımlanan *İkinci Cins* adlı eseri, Amerika ve Avrupa'daki feminist hareketin seyrini önemli ölçüde etkilemiştir. Beauvoir, toplumsal cinsiyet kavramı henüz feminist literatürde kullanılmazken, cinsiyetin toplumsal bir inşa olduğunu "kadın doğulmaz, kadın olunur" cümlesiyle dile getirmiştir ve bu inşayı tarihsel olarak eserinde göstermiştir. Bu cümle kadınlık durumunun, kadının doğasından kaynaklanmadığını, kadınlık durumunu kültürün, geleneğin şekillendirdiğini ifade etmektedir. Beauvoir'e göre, tarihsel süreçte ev içi, içsel bir alan olarak kadının ait olduğu yer olarak kurgulanmış, bu durumda kadın mutlak öteki olarak konumlandırılmıştır. Dolayısıyla kadın öncelikli olarak kendine dış dünyada yer açmalıdır. Kadınların bu mutlak ötekilikten çıkabilmesi için sadece kendi bilincinin farkına varması yeterli değildir, somut koşulları da değiştirmek için mücadele yürütmelidirler. Çünkü kadınların özgürleşebileceği koşullar ellerinden alınmaktadır.

Bir varoluşçu olan Beauvoir'e göre birey, bu dünyanın koşullarının farkına vararak, bu koşullara rağmen kendi benliğini kurmaya yönelmeli ve özgürlüğü kendine amaç edinmelidir. Beauvoir, kadını da varoluşu içinde ele almaktadır. Bu durumda kadının kendi varoluşunu kurması ve bunu, dünyayı değiştirmek için özgürlüğü amaç edinerek yapması gerekir. Varoluşçuluğun, insanı bu dünyanın içindeki koşullarıyla ele aldığı gibi, Beauvoir da kadını toplumsal ve tarihsel yönüyle ele almaktadır. Bu bakımdan kadını öteki yapan onun kendi biyolojisi değil, bu biyolojinin tarihsel ve toplumsal anlamda mutlak öteki olarak inşasıdır.

Beauvoir'in kadın konusundaki temel çıkış noktası kadınlık durumunun tarihsel bir inşa olduğu, dolayısıyla bu durumu farklı bir şekilde kurgulamanın da mümkün olduğudur. Kadın öncelikle bunun bilincine varmalıdır. Beauvoir, özgürlüğün sürekli bir çaba gerektirdiğini düşünmektedir. Kadınların dünyayı ve içinde yaşadığı toplumu gözetken tasarılar ortaya koyup, cinsiyet eşitliğine dair

mücadeleye sürekli devam etmeleri gerekir, çünkü kadının içinde bulunduğu durum onu her an içkinlik alanına çekmektedir. Kadınların eylemleri, cinsiyeti sebebiyle her an sekteye uğratılmaktadır. Kadınlar, kendilerinin toplumsal olarak kadınlık durumunun içine hapsedildiğinin bilincine varmalıdırlar. Beauvoir, bu nedenle aile kurumunu reddetmekte ve ev içindeki hiçbir eylemin dünyayı değiştirmeye yönelik bir eylem olmayıp, yalnızca tekrara dayalı günlük işler olduğunu, bu nedenle kadınların bu görevi reddetmesi gerektiğini düşünmektedir. Ayrıca eşit olmayan toplumsal koşullarda çocuk doğurmanın ve evlilik kurumunun kadının yazgısı olarak belirlendiğini, bu durumun da kadını eve hapsedmeye hizmet ettiğini düşünmektedir. Ona göre kadınlar özgür bir şekilde etkiye bulunacağı alanı kendileri seçmeli ve dünyayı değiştirmeyi amaç edinmelidirler.

1960'ların sonunda sosyalist sol geleneğin eylemsellikleri sürmekte ve dünyanın pek çok yerinde etkili olmaktaydı. Sol gelenekten gelen kadınlar, erkeklerle birlikte yürüttükleri mücadelede ikincil konuma atıldıklarını fark ederek kendi mücadelelerini daha geniş bir alana, tüm ataerki örgütlenmeleri de kapsayacak şekilde genişletmişlerdir. Sosyalist erkeklerden ayrılarak, ama antiemperyalist hareketle dayanışma içinde ayrı bir sosyalist mücadele vermeye başlayan sosyalist feministler, kapitalizm ve ataerki arasındaki ilişkiye dikkat çekmişlerdir. Irkçılık, cinsiyetçilik, sınıf çelişkileri gibi konular mücadele alanlarını oluşturmaktadır. Sosyalist feministlerce aile kavramı; kadının ev içindeki görevi ve çocuk yetiştirme gibi konular kapitalizmle ilişkili olarak değerlendirilmiş ve ele alınmıştır. "Sosyalist feminist akım, kreşler, doğum kontrolü, evde cinsellik, işbölümü, konut sorunu, aile yardımı, güvencesiz kadına meslek eğitimi vb. kadın-erkek eşitsizliğinin en ince ayrıntılarını ele almaktadır." (Arat, 2017: 73)

Radikal feministler, kadınların her alanda ezilmesinden hareketle ataerkilliği üreten her türlü yapılanmaya karşı çıkmış, dünyayı değiştirmenin feminist bir mücadeleyle mümkün olacağını savunmuşlardır. Bu dönemde ataerki düzenin radikal feministlerce derinlemesine bir eleştirisine tanık oluruz. Radikal feministlere göre, tarihteki ilk iş bölümünden itibaren köklü bir şekilde süregelen ataerki düzen,

kadının bastırılmışlığının, ezilmişliğinin ve ayrımcılığın sebebidir. Erkekle kadın arasındaki ilişki tarih boyunca, her alanda ezen-ezilen ilişkisi olarak karışımıza çıkmaktadır. Bu ilişki biçimi, bu erkek egemen düzen dönüştürülmedikçe kadınlar ötekileştirilmeye, ayrımcılığa ve baskıya maruz kalmaya devam edeceklerdir. Radikal feminizmde *kadınların farklılığı*'na vurgu vardır; kadınlar sadece erkeklerden değil, bireysel olarak da birbirlerinden farklıdırlar. Hala güncelliğini koruyan “özel olan politiktir” cümlesi radikal feministlerin sloganı niteliğindedir. Kadınlık durumunun toplum içinde kurulduğu her alanın, özel alan da dahil olmak üzere mücadele alanının içinde olması gerektiğine vurgu yapan bu slogan, kadınların kişisel deneyimlerinin toplumsal, kültürel yönüne ve önemine işaret etmektedir. Ayrıca kadın bedeninin özerkliği de feminist mücadelenin önemli bir parçası olarak belirlenmiştir ve kürtaj, tecavüz, doğum kontrolü gibi konular feminist mücadeleye dahil edilmiştir.

70'li yılların feminist hareketi, pratik alanda oldukça etkindir. Kadın dergilerinin ve gazetelerinin, kadın kütüphanelerinin, kadın sığınma evlerinin sayısında artışlar olmuş, kadınların bir araya gelerek deneyimlerini paylaştıkları alanlar kurulmuş, bilinç yükseltme grupları oluşturulmuştur. Bu dönemin feminist mücadelesinde, ulusal örgütler ve yerel taban örgütleri birlikte çalışmışlardır. Uluslararası kadın örgütleri kurulmuştur. Özellikle Avrupada kadın örgütleri, kürtaj ve doğum kontrolü konusunda büyük çaplı, organize protesto yürüyüşleri ve mitingler düzenlemişlerdir. Bu mücadeleler sonucunda kürtaj hakkı İngiltere'de 1967'de, Amerika'da 1973'te, Fransa'da 1975'te ve İtalya'da 1978 yılında tanınmıştır. (Arat, 2017: 78-79)

Cinsel özgürleşme hareketi 70'lerde gelişen ve büyüyen bir harekettir ve eşcinsel hareketin ortaya çıkışı aynı döneme denk gelir. Baskıcı toplumun cinselliği denetlemesi çerçevesinde heteronormatif kalıplar; evlilik, annelik, aile gibi kavramlar eleştirilmiştir. Mastürbasyon, adet kanamaları, tecavüz, ensest, menepoz, eşcinsellik, seks işçiliği gibi önceden tabu olarak kabul edilen konular tartışılmıştır.

1980'lerden itibaren eşcinsel teori, feminist teoriden ayrılmıştır. 80'lerden itibaren feminist teori postmodernizmin etkisiyle farklı boyutlarda şekillenmiştir.

2.4. Üçüncü Dalga

Üçüncü dalga feminizm, 80'li yıllarda, ikinci dalganın başarısız olduğu fikrinden hareketle ona tepki olarak ortaya çıkmıştır. Postmodernizm ve çokkültürcülük akımları çerçevesinde şekillenen üçüncü dalgayla, bu teorilerin fark vurgusu kadın meselesine genişletilmiş, kadınlar arasındaki farklılıklara daha çok dikkat çekilmiştir. Kadınların etnik köken, din, ırk, sınıf ve cinsellik konuları bakımından farklı deneyimlere sahip olduklarının altı çizilmiştir. Üçüncü dalga feminizmi, kendinden önceki feminist mücadeleyi baskın, beyaz kadın merkezli bir yaklaşım olarak nitelendirmiş ve eleştirmiştir. Üçüncü dalga feminizmi, tecrübenin önemini yadsımamakla birlikte tüm kadınların evrensel bir dizi ortak tecrübeyi paylaştıkları iddiasını reddetmiştir. Üçüncü dalgada, 90'lı yıllardan itibaren ortaya çıkan postmodern feminizm çeşitlilik, değişim, çelişki, çatışma gibi bir çok unsurun dikkate alındığı, farklılıkların ifade edildiği, bireysel ve kültürel hikayelerin değerli addedildiği bir teori ve pratik olarak karşımıza çıkmaktadır.

Üçüncü dalgaya göre cinsiyet, kültürel ve toplumsal olan her alanda ve üründe hüküm süren iktidar ilişkileri olarak ele alınır. Üçüncü dalga feminizmde, özcülüğe varmayan bir bakış açısıyla erkek-kadın cinsiyet düalizmi sorgulamakta ve geleneksel cinsiyet, cinsellik kalıpları dönüşüme uğratılmaya çalışılmaktadır. Ayrıca erkek egemenliği ile doğanın yağmalanması, sömürülmesi arasındaki bağlantıları ele alan ekofeminizm ve batılı olmayan kadınların koşullarını feminist mücadelenin gündemine taşıyan küresel feminizm gibi akımlar üçüncü dalga içinde ortaya çıkmıştır.

Feminist bakış açılarının ortaya koyulduğu alanlardan biri de ütopyalardır. Feminizmi, feminizm tarihini ve feminizm çeşitlerini incelediğimize göre, artık feminist ütopyalara geçebiliriz.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÜTOPYALARDA KADIN

3.1. Feminist Ütopyalar

Ütopyalar, feminist harekette kadınlar tarafından mücadele araçlarından biri olarak kullanılmıştır. Erkek egemen toplum düzenini eleştiren, toplumsal cinsiyet ilişkilerini çözümleyen ve eşitsizlikleri yok etmeyi hedefleyen bir çok ütopya ve karşı ütopya mevcuttur. Özellikle 19. yüzyıldan itibaren kadınların edebiyat, felsefe, politika gibi alanlarda etkin olmaya başlamaları ütopya yazınında da kendini göstermiştir. Kuramsal çalışmaların yanında feminist yaklaşımlı ütopyacılık metinler de yazılmaya başlanmıştır.

Birinci dalga feminist geleneğe ortaya çıkan ütopyalar genellikle ekonomi temelli ütopyalardır. Bu dönemin feminist ütopyalarında ekonomik olarak özerk, eğitilmiş, kendini geliştirmiş, sorumluluk sahibi kadınların var olduğu eşitlikçi bir düzen tasavvuru vardır. Mary Griffith'in *Three Hundred Years Hence* (Üç Yüzyıl Ötede, 1836), Louisa May Alcott'un *Work* (Emek, 1870), Marie Howland'ın *Papa's Own Girl* (Babasının Kızı, 1874) adlı eserleri bu tarz ütopyalara örnektir.

19. yüzyılın sonlarında kadın özgürlüğünü temsil eden bir figür olarak kullanılan Amazon kadın imgesi de feminist ütopyalarda kullanılan bir temadır. Alice Jones ve Ella Merchant'ın *Unveiling a Parallel* (Benzerini Ortaya Çıkarmak, 1893) ve Mary Bradley Lane'in *Mizora: Prophecy* (Mizora: Bir Kehanet, 1880) adlı eserleri Amazon kadın figürünün işlendiği ütopya örnekleridir.

19. yüzyılın sonlarında kendisinden sonraki feminist ütopya geleneğini etkilemiş olan en önemli figür Charlotte Perkins Gilman'dır. Sosyalist bir bakış açısıyla feminist ütopyalar kaleme alan Gilman'ın, barış içinde yaşayan, sınıfsız, eşitlikçi bir kadınlar topluluğunun anlatıldığı *Herland* (Kadınlar Ülkesi, 1915) ve

onun devamı niteliğindeki *With Her in Ourland* (Bizim Ülkemiz, 1916) ve *Moving the Mountain* (Dağı Yerinden Oynatmak, 1911) adlı kitapları ütopya yazınındaki önemli eserlerdendir.

1937 yılında Katharine Burdekin'in kaleme aldığı *Swastika Geceleri* döneminin ilk ve önemli karşı ütopya örneklerinden biridir. Nazizmin özelinde militarizm eleştirisi barındıran bu karşı ütopya kadınlar insan olarak görülmeyen, kendi gettolarına sıkıştırılmış, sadece üremek için kullanılan damızlık hayvanlar gibi kurgulanmıştır.

Feminist ütopyaların sayısında, 1960'lar sonrası yeni bir boyut kazanan feminist mücadeleyle birlikte artış yaşandığı görülmektedir. Cinsiyet rollerinin toplumsal bir inşa süreciyle oluştuğu fikri, cinsellik, kadın bedeni, annelik, üreme gibi konuların feminist mücadeleye dahil edilişi, lezbiyen feminizmin görünürlük kazanması, ev içi emeğin gündeme getirilmesi, özel alanın sorunsallaştırılması, etnik köken, ırk, din gibi koşulların kadınlık deneyimlerindeki farklılıklara etkisi ve farklılık vurgusu gibi konular feminist ütopya yazınının beslediği ve ele aldığı meseleler olmuştur. Temel amacı erkeklerle eşit haklara sahip olmak olan birinci dalga feminist hareketten farklı olarak ikinci dalga feminizmi sömürü, çevre sorunları, militarizm, ırkçılık, din gibi konuları da ele almış ve mücadele alanını bu sorunsallar çerçevesinde genişletmiştir. Barış, adalet gibi konuların kadın mücadelesiyle eşdeğer öneme sahip meseleler olduğu düşünülmüştür. Feminist ütopyalar ve karşı ütopyalarda yaratılan dünyalar, tüm bu konular çerçevesinde ele alınıp oluşturulmuştur.

1960'lardan sonra bilimkurgu edebi bir tür olarak yaygınlaşmaya başlamıştır. Feminist ütopyalarda bilim kurgu yaygın kullanılan bir türdür. Kutuplaştırılan kadın ve erkek özelliklerinin bir arada bulunduğu androjen karakterler ütopya yazınında kullanılan figürler olmuştur. "Androjeni, ayrı tutmayı ve ikiliği reddeden, bir senteze, bütünselliğe ve dengeye ulaşmayı hedefleyen düşünce tarzının ifadesidir." (Yıldırımaz, 2016: 121). Androjenlerin hem fiziksel hem ruhsal olarak birbirine benzemesinin cinsiyet rollerine yapılan bir eleştiri olmasının yanında androjeni, aynı zamanda düalist geleneğe de bir karşı çıkıştır. Bu bağlamda androjeni akıl-madde,

kültür-doğa düalizmini aşır bütünsellik ve uyumu simgeleyen bir yapıdadır. Ursula K. Le Guin'in ütopyaları, bu temanın işlendiği en önemli ütopyalardandır. Farklı gezegenlerde kurulmuş dünyaların olduğu bir sistemde anarşist bir topluluğu anlattığı *Mülksüzler* (1974) ve dönemsel olarak erkek ya da dişi özellikler gösteren, her iki cinsiyeti de barındıran anrojenlerin yaşadığı bir gezegeni anlattığı *Karanlığın Sol Eli* (1969) kitapları bilimkurgu ve feminist ütopya yazınının en önemli eserlerindedir. Joanna Russ'un erkeğe dönüşen bir kadın karakteri anlattığı *Dişi Adam* (1975)'ı, Marge Piercy'nin fiziksel olarak birbirine çok benzeyen kadın ve erkeklerden oluşan bir toplulukta erkek bedenlerinin emzirmeye uygun olarak yapılandırıldığını gördüğümüz *Zamanın Kıyısındaki Kadın* (1976)'ı bu tarz ütopyaların diğer önemli örnekleridir.

Monique Wittig'in *Les Guerilleres* (Kadın Savaşçılar, 1969), Joanna Russ'un *When It Changed* (Değiştiğinde, 1972), James Tiptree Jr.'ın *Houston, Houston, Do You Read?* (Houston, Houston, Cevap Ver, 1976), Marion Zimmer Bradley'nin *Ruins of Isis* (Isis Haberleri, 1978), Sally Miller Gearharts'ın *The Wanderground* (1978), Jayge Carr'ın *Leviathan's Deep* (Leviatan'ın Derinliği, 1979), Doris Lessing'in *Bölge Üç, Dört ve Beş Arasındaki Evlilikler/Evlilikler* (1980) ve Joyce Cheney'in *Lesbian Land* (Lezbiyenülke, 1985) adlı eserleri, yerli kabile toplumların yaşantılarından unsurlar barındıran, ataerkinin, heteroseksizmin sorgulandığı, sömürsüz, dayanışmacı, eşitlikçi, anaerkil veya lezbiyen toplumlardan oluşan feminist ütopya örnekleridir.

Dorothy Bryant'ın *The King of Ate are Waiting for You* (Atanın Soyunu Seni Bekliyor, 1971), June Arnold'ın *The Cook and the Carpenter* (Aşçı ve Marangoz, 1973), Mary Staton'ın *From the Legend of Biel* (Biel Efsanesi, 1975), Suzy MacKee Charnas'ın *Motherlines* (1978), Rochelle Singer'ın *The Demeter Flower* (Demeter Çiçeği, 1980) adlı ütopyaları çocuk yetiştirme konusunda tüm toplumun ya da kadın ve erkeklerden oluşan grupların sorumlu olduğu, baskının olmadığı, azınlık grupları ve farklılıkların dışlanmadığı tam tersine teşvik edildiği, insanların birbirleriyle yapıcı ilişkiler kurduğu toplulukların anlatıldığı feminist ütopya örnekleridir.

Zoe Fairbairns'in *Kadınlar Kulesi* (1979), Jean M. Auel'in *The Clan of the Cave Bear* (Mağara Ayısı Klanı, 1980), Suzette Haden Fairbairns'in *Native Tounge* (Anadil, 1984-1993) üçlemesi, Margaret Atwood'un *Damızlık Kızın Öyküsü* (1986) ve Nobel Ödüllü yazar Doris Lessing'in *Hayatta Kalma Güncesi* (1974), *Mara ile Dann* (1999), *The Story Of Colonel Dann, and Mara's Daughter, Griot and the Snow Dog* (Albay Dann, Mara'nın Kızı, Griot ve Snow Dog'un Hikayesi, 2005) aşırı ataerkil öğeler barındıran, cinsiyet hiyerarşisinin var olduğu, totaliter, baskıcı toplumların anlatıldığı feminist distopya örnekleridir.

1990'lı yıllarda ortaya çıkan kuir kuram, feminist ütopya ve distopya yazınında da etkili olmuştur. Donna Haraway *Siborg Manifestosu* (1985/1991)'nda cinsiyet, ırk, sınıf gibi kavramların sömürgeciliğin ve kapitalizmin tarihsel süreçte ürettiği ve dayattığı tahakkümcü kategoriler olduğu, kadın katorisi de dahil olmak üzere tüm kategorilerin reddedilmesi gerektiği fikri vardır. Bu manifestoda siborglar, organik ve mekanik olanı aynı bedende birleştirerek, erkek egemen, kapitalist, tahakkümcü, sömürücü zihniyete karşı çıkan bir metefor olarak karşımıza çıkar.

Siborg Manifestosu 'cinsiyetlendirilmiş beden' kavramsallaştırması üzerinde ciddi etkiler yapmış ve siborg figürünün, gelecekte türeyebilecek pek çok farklı cinsiyete, farklı tiplerde bedenlere, erkek, kadın ya da androjen ve hatta cinsiyetsiz insan-sonrası varlıklara köprü olma potansiyeli taşıdığı ifade edilmiştir. (Yıldırımaz, 2016: 125)

1990'lar ve 2000'lerde feminist ütopya ve distopyalarının gelişen teoriler, bilim ve teknolojiyle birlikte içerik olarak zenginleştiğini görmekteyiz. Sömürü, kapitalizm, ekolojik problemler gibi konuların yanında,

...yapay zeka, siborg, insan dışı/ insan sonrası organizmalar, internet, sanal gerçeklik, bilgisayar oyunları, biyoteknoloji de feminist ütopya ve karşı ütopya edebiyatının konuları olurken; bedene, cinsiyete ve cinsiyetsizliğe dair tartışmalar, LGBTİ karakterler ve kuir evrenler de bu edebiyat içinde geniş yer bulmuştur. (Yıldırımaz, 2016:126).

Octavia Butler'in *Xenogenesis* üçlemesi (1987-1989), *Parabel of the Sower* (1993), *Parabel of the Talents* (1998), Marge Piercy'nin *He, She and It* (1991), Melissa Scott'ın *Trouble and Her Friends* (Trouble ve Arkadaşları, 1994), Margaret

Atwood'un *Antilop ve Flurya* (2003), Jenette Winterson'un *Stone Gods* (Taş Tanrılar, 2007), Hillary Jordan'ın *Uyandıığında* (2011) gibi kitapları bu temaları işleyen feminist ütopya ve distopya örnekleridir.

Cristine Delphy 1985'te kadın mücadelesinde ütopyaların önemini şu sözlerle vurgulamaktadır:

Ütopya ve kuram aynı arayışın iki yüzüdür: kuram, olan şeyin olumsuz yüzü ya da evresi, ütopya da olumlu yüzü ya da evresidir....olanı yadsımak için, olabilecek olan şeye ilişkin bir fikre sahip olmak gerekir: görünüşte en 'kuru' kuramı geliştirmek için bile hayal gücü gerekir ve karşılıklı olarak daha başka bir dünya, bizimkinin eksiklerinin çözümlenmesinden yola çıkılmadıkça hayal edilemez....Kuram daha başka olabilirliklerden soyut bir şekilde söz eder, ütopya bu olabilirliklerden bir tanesini gerçekleştirmiş olarak gösterir. (Akt. Yıldırım, 2016: 119)

Ütopyaların feminist mücadeledeki yeri ve önemini ele aldık. Gilman'ın *Kadınlar Ülkesi* adlı feminist ütopyasını incelemeye geçmeden önce, Gilman'ın hayatına, görüşlerine ve dahil olduğu gelenek olan kültürel feminizme bakmamız gerekmektedir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

19.YÜZYIL KÜLTÜREL FEMİNİZMİ VE CHARLOTTE PERKİNS GİLMAN

4.1. 19. Yüzyıl Kültürel Feminizmi

19. yüzyılın bireyci liberal feminizmi eşit haklar ve eşit fırsat odaklı akılsal ve hukuksal bir çerçevede mücadele vermiştir. Wollstonecraft ve Grimke'nin, kadınların eril bir düzende toplumsallaştıklarına dair görüşleri hala güncelliğini korumaktadır. Bu dönemde liberal teoriden hareketle yapılan yasal düzenlemeler kadınların toplumsal konumlarındaki ilerlemenin önünü açmıştır.

19. yüzyılda yine birinci dalgaya dahil edilen, odağı kültürel dönüşüm olan “kültürel feminizm” feminist mücadelenin bir diğer kanadını oluşturmaktadır. Bu gelenekte yer alan feministler, bireyin kendini geliştirmesinin gerekliliği ve eleştirel düşüncenin önemini yadsımamakla birlikte, kadınlar ve erkekler arasındaki benzerlikler üzerinde duran liberal feministlerden, kadınlık niteliklerinin farklılığı üzerinde durmaları bakımından ayrılırlar. Bu feministler kadını anaerkil bir bakış açısıyla değerlendirerek, kadınların olumlu, yapıcı özelliklerine vurgu yapmışlardır.. “Barışseverlik, işbirliği, farklılıkların şiddetsiz biraradılığı ve kamusal hayatın uyumlu bir şekilde düzenlenmesi bunlara dahildir.” (Donovan, 2015: 74). Kültürel feminizm, aydınlanma düşüncesinin mekanik akılcı görüşlerinin tersine bilginin sezgisel, duygusal tarafına yoğunlaşmıştır. Kültürel feminizm geleneğinde kadınlar, erkeklerinkinden farklı bir kültürün ve ahlakın mirasçıları olarak görülürler. Kadın bedeninin farklılığı ve üretkenliği üzerinde dururlar. Kadınlık özelliklerinin, kamusal alanı nasıl dönüştürebileceğine dair akıl yürütürler. Kültürel feminizm geleneğinde ayrıca fuhuş, kadın hastalıkları, tecavüz, kıyafet reformu, eğitim yardımı, “eşit işe eşit ücret” gibi konular tartışılmış ve bu alanlarda mücadele yürütülmüştür. Liberal feministlerin odağında olmayan aile, yuva, din gibi konulara alternatifler üretilmeye çalışılmıştır.

Kültürel feminizmin çıkış noktası romantik bireycilik (aşkıncılık) akımına dayanmaktadır. Romantik bireycilik akımına göre, bireyin kendini geliştirmesi ve

gerçekleştirmesi, kendi hayatının sorumluluğunu üstlenmesi en yüce amaçtır. Bu kendini geliştirme ve gerçekleştirme durumu bir süreç, bir yolculuktur. Bu nedenle insanın kendini geliştirme yolculuğu önündeki her türlü engel ortadan kaldırılmalıdır. Bu akımın görüşlerinden beslenen ve bu görüşleri kadınlara uyarlayan Margeret Fuller'in *Woman in the Nineteenth Century* (19. Yüzyılda Kadın, 1845) adlı eseri kültürel feminizm geleneğini başlatan eser olarak kabul edilir.

“Kadınların, bir kadın gibi davranmaya ya da yönetmeye değil, fakat doğa gibi büyümeye, akıl gibi algılamaya, ruh gibi özgürce yaşamaya ve engellenmeden güçlerini ortaya koymaya ihtiyaçları vardır.” (Donovan, 2015: 76). Fuller'e göre, kadınlarda erkeklerin sahip olmadığı sezgisel bir yetenek vardır. Kadınların, özgüvenlerini geliştirmeye, bu sezgisel yanlarını açığa çıkarmaya ihtiyaçları vardır. Kadınların insan, doğa, olaylar arasındaki bağlantıları yorumlamakta, anlamakta sezgisel bir gücü vardır ve bu gücü ona bütüncül bir bakış açısı kazandırır. Erkeklerin şiddet, sömürü, hakimiyet ve rekabet üzerine dayalı doğalarının aksine kadınlar, uyum, denge, güzellik ve barıştan yanadır. Fuller, kadınların özgürleşip kadınlık kuvvetlerini hep birlikte keşfetmelerini ve hayata geçirmelerini istemektedir. Ona göre kadınların gelişimi toplumu da olumlu anlamda değiştirip dönüştürecek ve geliştirecektir.

Yine bu gelenek içinde yer alan Elizabeth Cady Stanton, kadının Hıristiyanlıktaki yerini incildeki söylemler üzerinden sorgulamış ve dinin bu ayrımcı tutumuna karşı çıkmıştır. Stanton, ayrıca anaerkil dönemde toplumun kadınlar, özellikle anneler tarafından insanlığın iyiliği gözetilerek yönetildiğini hatırlatır. Annelik deneyimi kadınlara koruyucu, yaratıcı, barışçı olma mizacı kazandırmıştır. Eğer kadınlara tekrar böyle bir imkan verilirse kadınlar erkeklerin yarattığı savaş, çatışma ve sömürünün hakim olduğu dünya yerine barışın, bereketin, adaletin ve uyumun hakim olduğu bir düzen tesis edebileceklerdir.

Kadının Hıristiyanlıktaki yerini sorgulayan bir diğer düşünür Matilda Joslyn Gage'dir. Gage, incilin kurumsallaşmış hali olan kilisenin kadınları nasıl itibarsızlaştırdığını şu sözlerle ifade etmiştir:

Hıristiyanlık döneminde, kilise, kadına karşı işkence uygulayıp onu küçük görmekle kalmadı, temel insanlık haklarına, dine yaraşmayan bir küstahlıkla saygısızlık etti. Erkeği tanrının yerine koyarak kadının sorumluluklarını çaldı. Ona kilisenin tüm kurumlarını yasakladı. Onu erkeğin kullanması için ikincil statüde bir varlık olarak ilan ederek, bağımsız düşünmesini engelledi. Sadece varlığından dolayı utanç duyması gerektiğini öğreterek cinsiyetini lanetledi. (Kaylı, 2014: 87)

Gage'e göre Hıristiyanlık, kadınları akıldan yoksun, şeytani ve utanç kaynağı bir varlık olarak tanımlamanın yanında erkeğin şehvetini doyuran ve soyunun devamını sağlayan bir oyuncak gibi görmektedir. Kadınlara dair bu algının yıkılması için kadınlar, anaerkil mirastan devraldıkları bedenleri ve bedensel kuvvetlerine karşı özsayıgılarını geri kazanmalı, düşünsel yeteneklerini ve olaylar karşısındaki sezgisel yönlerini geliştirmelidirler.

4.2. Charlotte Perkins Gilman'ın Hayatı ve Eserleri

Kültürel feminizm geleneğinin en önemli kuramcılarında biri de Charlotte Perkins Gilman'dır. Gilman, 3 Temmuz 1860'ta Hartford, Amerika'da dünyaya gelmiştir. Edebiyatçı ve entelektüel bir adam olan babası Frederic Beecher Perkins, Gilman'ın doğumundan bir süre sonra eşi Mary. A. Fitch'i terk etmiş ve sonrasında maddi-manevi ailesine pek katkısı olmamıştır. Yoksul bir hayat süren Gilman ve ailesi, erkek kardeşi ve annesi ile birlikte on sekiz yılda on dokuz kere, on dört farklı şehre taşınmışlardır. Gilman, on beş yaşına geldiğinde formel eğitiminin sadece dört yılını tamamlamıştır, ki bu 1870'lerde normal bir durumdur. Gilman'nın eğitimi, daha çok entelektüel bir aile ve çevrenin avantajıyla kendi kendine öğrenme şeklindedir. Gilman, 1878'de Rhode Island Tasarım Okulu'na gitmiştir ama mezun olamadan eğitimini yarım bırakmıştır. Geçimini sanat öğretmenliği yaparak, tebrik kartları hazırlayarak sağlayan Gilman, 1884'te yerel bir sanatçı olan Charles Walter Stetson ile evlenmiştir. Bir yıl sonra kızı Katharine Beecher doğmuştur. Doğumdan bir süre sonra depresyona giren Gilman, dönemin ünlü bir nöroloğuna başvurmuştur. Gilman'a "istirahat tedavisi" uygulayan nörolog Gilman'ın yazı yazmasını yasaklamış ve okuma yapmasını da büyük ölçüde kısıtlamıştır. Gilman, bu tedavi

şekliyle daha da bunalıma girmiş ve tedaviyi reddederek eşi ve çocuğundan uzağa, Kaliforniya'ya gitmiştir. Bir süre sonra kızını da yanına almış, akabinde Stetson ile boşanmışlardır. Bir süre sonra Stetson ile Gilman'ın yakın arkadaşı Grace Ellery Channing evlenmişlerdir.

Bir süre pansiyon işleterek az da olsa gelir elde eden Gilman, yıpratıcı ve zor süreçlerin ardından konuşmacılık ve yazarlık kariyerine başlamıştır. Nöroloğunun Gilman'a uyguladığı tedaviyi, istirahat tedavisini, sevgi dolu doktor bir koca tarafından karısına uygulayan ve bunun sonucunda delirme noktasına gelen, acı çeken bir kadının hikayesinin yer aldığı öykü kitabı *Sarı Duvar Kağıdı* 1892'de, şiir kitabı *In This Our World* (Şu Bizim Dünyamız) 1893'te yayınlanmıştır. Gilman, 1894'te kadın dergisi *The Impress*'in editörlüğünü, *The American Fabian*'ın yardımcı editörlüğünü yapmıştır. Aynı yıllarda kadın ve erkek kulüplerinde, kilise cemaatlerinde, oy kullanma hakkına sahip grupların ve ulusalcıların kulüplerinde konuşmacı olarak yer almıştır.

Gilman'ın kızını yaşam boyu dost kalacağı Stetson çiftine emanet etmesi basında sansasyonel bir şekilde yer almıştır. Gilman, çocuğunu terk etmek ve analık görevini yerine getirmemekle suçlanmıştır. Bu dönemden sonra Gilman, yazmaya ve konuşmacılık işine daha çok yoğunlaşmıştır. 1895'ten 1900'e kadarki dönemde, bir çok farklı yere gidip konuşmalar yapmış, yazmaya ve üretmeye devam etmiştir. 1898'de ününün ülke sınırları dışına yayılmasını sağlayan ünlü *Kadınlar ve Ekonomi* kitabı yayınlanmış ve yedi dile çevrilmiştir. *Concerning Children* (Çocuklara Dair) 1900'de, *The Home: Its Work Influence* (Ev: İşleyişi ve Etkileri) 1903'te, *Human Work* (İnsan İşi) 1904'te, *Man Made World: Or Our Androcentric Culture* (Erkek Yapımı Dünya ya da Erkek Merkezli Kültürümüz) 1911'de, *His Religion and Hers: A Study of the Faith of Our Fathers and the Work of Our Mothers* (Erkeğin Dini ile Kadının Dini: Babalarımızın İmanına ve Analarımızın İşlerine Dair Bir İnceleme) 1923'te yayınlanmıştır.

Gilman, 1909'dan 1916'ya kadar yedi yıl boyunca yayınlanan *The Forerunner* dergisinin yayımcısı ve tek yazarıdır. Bu dergi denemelerin, kitap eleştirilerinin, öykülerin, şiirlerin, gözlem ve yorumların yanında çevre ve gürültü

kirliliğinden zührevi hastalıklara kadar her türlü konunun ele alındığı geniş yelpazesi olan bir dergidir. Ancak en çok üzerinde durulan konular, kadın hakları ve sosyalizm olmuştur. *Kadınlar Ülkesi* (1915) ve devamı niteliğindeki *Bizim Ülkemiz* (1916) bu dergide tefrikalar halinde yayınlanmıştır. *The Forerunner*'da tefrikalar halinde yayınlanan diğer romanları ise *What Diantha Did* (Diantha'nın yaptığı, 1910), *The Crux* (Dönüm Noktası, 1911) ve *Moving the Mountain* (Dağı Yerinden Oynatmak, 1912)'dir.

Kuzeni George Houghton Gilman ile evlenen Gilman eşiyile birlikte Norwich'e taşınana kadar New York'ta mutlu bir yaşam sürmüştür. 1934'te aniden eşini kaybetmiştir ve iki yıl sonra kanser olduğunu öğrenmiştir. Eşinin ölümüyle birlikte kızının yanına taşınmış ve kendisi de dul olan Grace Channing Stenson da onlara katılmıştır. 1935'te *The Living of the Charlotte Perkins Gilman* (Charlotte Perkins Gilman'ın Hayatı) isimli otobiyografisini bitirmiştir. Ailesine veda ettikten sonra kloformla yaşamına son vermiştir. Otobiyografisinin son sayfasında şöyle yazmaktadır:

Eğer hala hizmet edecek gücümüz varsa, hiçbir acı, keder ya da 'kırık kalp' yaşamımıza son verme hakkını vermez bize. Ama artık işe yaramaz olduğumuzda, ölümün kaçınılmaz olduğunu anlayıp soluğunu ensemizde duyduğumuzda, yavaş ve korkunç bir ölüm yerine çabuk ve kolay olanını seçmek bizim en doğal hakkımızdır... Ben kloroformu kansere tercih ettim. (Gilman, 2016: 11-12)

4.3. Charlotte Perkins Gilman'ın Etkilendiği Görüşler

Antropoloji, tarih, felsefe, sosyoloji gibi alanlardan beslenen Gilman kendini bir sosyolog olarak tanımlamaktadır. Erkek ve kadın bir çok sosyologtan oluşan bir sosyoloji çevresi Gilman'ın fikirlerinin gelişiminde önemli bir yere sahiptir.

4.3.1. Sosyal Darwinizm

Charles Darwin'in evrim teorisini ortaya koyduğu *Türlerin Kökeni* adlı kitabı 1958 yılında yayınlanmıştır ve evrim teorisi kısa bir süre sonra dönemin hakim paradigması haline gelmiştir. Evrim teorisi, canlıların ortak atalardan, doğal seçim

yoluyla yüzyıllar süren süreçler boyunca, basitten karmaşığa doğru evrimleştiği fikrine dayanır. (Donovan, 2015: 94). Bu mekanizma, çevreye uyum sağlayanların ve avantajlı olanların hayatta kaldığı ve genlerini aktardığı, dezavantajlı olanların ise elendiği bir süreç şeklinde işlemektedir. Darwin'in, ikinci kitabı olan *İnsanın Türeyişi* (1871)'nde ortaya koyduğu, farklı cinsiyetlerde olan hayvan türlerinde dişileri etkilemek ve elde etmek için erkekler arasında rekabet olduğu, dişiyi elde etmek için mücadele eden erkeklerden en güçlü olanın soyunu devam ettirebildiği görüşü, Sosyal Darwinizm'in temelini oluşturmaktadır. Sosyal Darwinizm, uyum sağlayanın ve güçlü olanın hayatta kalması tezini bireylere, ırklara ve toplumlara uyarlamıştır. Sosyal Darwinizm, rakabete dayalı liberal serbest ekonomiyi, kapitalizmi, sömürüyü ve savaşı meşrulaştıran bir yapıdadır. Sosyal Darwinizmin önemli savunucularından biri olan Herbert Spencer'a göre savaşlar, ilerlemeyi ve toplumsal evrimi mümkün kılmaları bakımından doğaldırlar. Sosyal Darwinizm, aynı zamanda türün devamlılığını rekabetçi ve güçlü erkeklerin sağladığı fikrini ileri sürmektedir.

Sosyal Darwinizm muhafazakar, ekonomik sömürüyü, rekabeti ve savaşı meşru kılan bir düşünüş biçimi olarak döneminin hakim paradigması olarak kabul görmüş olsa da, Darwin'in evrim teorisinden hareketle, işbirliği ve dayanışmayı vurgulayan alturist fikirler Sosyal Darwinizmin diğer kanadını oluşturmaktadır. Kropotkin, hatta Spencer'ın da dahil olduğu bu kanat, türlerin gelişiminin rekabetin aksine, işbirliğine dayalı kolektif bir düzene doğru evrimleştiğini öne sürmektedir. Kolektif işbirliği ve dayanışma, topluluk halinde yaşayan türlerin canlılıklarını devam ettirmeleri adına avantaj sağlamaktadır. Örneğin, bazı kuş türleri, yunuslar, karıncalar, arılar, şempanzeler, aslanlar gibi bir çok canlı türü savunma, birlikte avlanma, yiyecek toplama gibi konularda işbirliğine dayalı kolektif bir düzende yaşamaktadırlar. Charlotte Perkins Gilman, Sosyal Darwinizmin özgeciliği temel alan kanadını temsil etmektedir.

Gilman'a göre insanlar toplumsal ve ekonomik koşullar tarafından belirlenir. Kadınların toplumsal ve ekonomik koşullarının erkeğe bağımlı olması, insan nüfusunun yarısını oluşturan kadınların doğal gelişimlerini engellemektedir.

Gilman'a göre, kadının ekonomik olarak erkeğe bağımlı kılınması, evrimsel olarak bir sapmaya işaret etmektedir ve insan türünün ilerlemesinin önündeki en büyük engeldir. Hatta türün ortadan kalkması tehlikesine sebep olmaktadır.

Gilman, *Woman and Economics* (Kadınlar ve Ekonomi)'te insan türünün, diğer canlılarla karşılaştırıldığında, besin için dişinin erkeğe bağımlı yaşadığı ve ekonomik ilişkilerin cinsellik üzerinden yürütüldüğü tek tür olduğunu ve bu durumun doğal bir zorunluluk olmadığını söylemektedir. Gilman'a göre, cinsiyetlere atfedilen özelliklerin abartılması, yani kadınlık ve erkeklik özellikleri diye tanımlanan rollerin kutuplaştırılması, insanların doğal evrimleşme süreçlerini sekteye uğratmaktadır. Gilman, cinsiyet rolleri ayrımını hastalıklı bir durum olarak adlandırmakta ve hastalıklı durumların yok olmaya mahkum olduklarını söylemektedir. Ona göre, tıpkı boynuzları gereğinden fazla uzayan geyik veya tüyleri gereğinden fazla uzun olan tavus kuşlarının hayatta kalmayı beceremeyeği gibi, insanlardaki bu abartılı cinsiyet gelişiminin sonucu da ölüm olacaktır.

Gilman, kültürel feminizm geleneğinde vurgulanan kadın enerjisinin evrimsel süreçteki bir hata veya sapma yüzünden yanlış yönlendirildiğini düşünmektedir. Kadının erkeğe bağımlılığı durumu, kadının erkeği cezbetme ve onu memnun etme yetenekleri dışındaki diğer yeteneklerini geliştirememesine sebep olmuştur. Doğal seçim, fazla cinsiyet gelişimini denetleyen bir yapıdadır ve kadının erkeğe bağımlı oluşu, kadınların doğal gelişimlerinin önünü tıkamıştır. Gilman'a göre kadınların erkeklere olan ekonomik bağımlılığı sebebiyle kadınlar, cinselliğini kullanarak ekonomik kazanç sağlayan fahişelerle aynı düzlemde; evlilik de bir tür fahişeliktir: "her iki durumda da kadın ekmeğini erkekten, onunla olan cinsel ilişkisi aracılığıyla kazanır."(Donovan, 2015: 98).

Gilman, tarımda elde edilen üretim fazlasının erkeklerce kamulaştırılmasını, kadın boyunduruğunun ilk biçimi olarak görmektedir. Sömürü için bir model olan bu durumla, bu boyun eğişle birlikte kadının gelişimi durmuştur. Kadınların erkeklere olan ekonomik bağımlılıkları, kadınların insanca gelişimlerini engellemiş, onu yavaşlatmıştır. Erkeklere olan bağımlılık, Gilman'ın aciz kadınlık durumu diye adlandırdığı bir dizi sonuca neden olmuştur: Vücutlarının fiziksel gelişmesi

engellenmiştir, yaşam alanlarının küçük bir parçasından başka bir şey düşünmemeye zorlanmışlardır, gelişmelerinin bütün yolları tıkanmıştır, elbiseleri aptalca ve sınırlıdır, eve bağlanmışlardır, yaratıcı ve bilgi gerektiren işlerle ilgilenmeleri çoğunlukla engellenmiştir (Donovan, 2015: 98). Gilman'a göre kadınların insanca gelişimlerini tamamlamaları için, ilk önce erkeklere olan ekonomik bağımlılıklarından kurtulmaları gerekmektedir.

Gilman, evrimsel süreçte kadınların ve erkeklerin farklı özellikler kazandığını düşünmektedir. Bununla birlikte "kadın aklı"nın küçümsenmesine karşı çıkmakta; beynin cinsel bir organ olmadığını vurgulamaktadır. Kadın ve erkek tarih öncesi dönemlerde bir takım özellikler kazanmıştır:

Erkek doğal olarak dövüşür ve horozlanır, rakibine karşı kazandığı zafer sonucunda da ödülünü alır—bu onu erkek yapar. Erkeklik savaş demektir... en temel kadınsı itki birleştirmek, bir araya getirmek ve inşa etmektir; en temel erkeksi itki yaymak, dağıtmak ve tahrip etmektir. (Donovan, 2015: 100)

Gilman'a göre annelik enerjisi veya sevgisi birleştirici bir güçtür. Annelik, kadınlara özgeci özellikler kazandırmıştır ve bu özellikler, toplumsal gelişim ve ilerleme adına ihtiyaç duyulan özelliklerdir. Kadının, yıkım ve sömürden ziyade birleştirici, uzlaşmacı, yaratma ve koruma gibi yapıcı gücü, sağlıklı bir toplum inşa etmek adına tam da gerekli olan özelliklerdir. Gilman gelişmekte olan kadın hareketini, bilinçli yeni bir toplumsal evrenin habercisi olarak görmektedir.

Gilman, erkek egemen, erkek merkezli bir düzende kültürü belirleyen erkek nitelikleriyle paralellik gösterdiğine işaret eder. Kültür, erkeklerin egemen olduğu bir yapılanmada erkeklere has yıkıcı nitelikler çerçevesinde şekillenmektedir. Kültür, erkek merkezli bir kültürdür ve neredeyse her alan olumsuz eril değerlerle bezelidir. Dolayısıyla bu durum, toplumsal gelişmeyi ve ilerlemeyi olumsuz yönde etkilemektedir. Gilman, yapıcı bir duyarlılığa ve yumuşak bir karaktere sahip olan kadının merkezde olduğu bir dünyanın, erkeklerin yarattığı dünyadan çok daha farklı bir dünya olacağını düşünmektedir.

Gilman ayrıca, kendisi de bir Sosyal Darwinist olan Lester F. Ward'ın jinekosantrik teorisi ve partenogenez tartışmalarından oldukça etkinmiştir ve bu

konular ütopyalarında pratiğe döktüğü meselelerdir. Gilman, *The Man Made World* kitabının önsözünde bu teoriyle ilgili şöyle yazmaktadır:

Jinekosantrik Teorinin doğru teori olduğunu (dişinin ırk, erkeğinse aslında bir cinsiyet olduğunu, daha sonra dişiyile bir eşitlik durumuna ulaştığını, uzun bir tarihsel dönem boyunca insan ırkında dişinin efendi olduğunu) varsayan bu kitap, erkeklerin bu eşi benzeri görülmemiş hakimiyetinin insan olarak gelişimimize etkilerinin bir dizi incelemesini sunuyor ve hiçbir şekilde katışıksız bir iyi olmadığını gösteriyor. (Gilman, 2014: 27)

Ward'a göre ilk toplumsal oluşumların temelini kadınlar oluşturmaktadır ve soyun devamlılığı kadınlara bağlıdır. Kadınların kısıtlanması toplumsal evrimin ve gelişimin önündeki engeldir. Ward, insan evrimini beş temel aşamaya ayırmaktadır:

İlk olarak, erkek cinsiyetinin zuhuruyla eşsizlikten eşyilliliğe geçiş, ikinci olarak, erkeğin önemsiz bir döllenme yardımcısı olma durumundan, boyut, güç ve güzellik açısından esas organizmaya karşı bir üstünlük durumuna geçişi ve esas organizmanın bundan sonra dişiyile olarak anılması; üçüncü olarak, insanlığın ilk döneminde, kadın egemenliğinin ya da anaerkinin, erkek hakimiyetine ya da ataerkinin dönüşmesi. (Gilman, 2014: 55)

Ward'a göre dördüncü aşama, içinde bulunduğumuz tek eşli heteroseksist düzen, beşinci ve en yüksek aşama ise kadın ve erkeğin gerçek ve tam anlamda eşit olduğu zaman gerçekleşecektir.

Gilman tüm bu fikirlerini ütopyalarında pratiğe dökmüştür. *Kadınlar Ülkesi*, barışçıl, üretken, gelişmiş bir kadınlar topluluğunu anlatırken, *Bizim Ülkemiz*, erkeklerin yarattığı dünyayı bize ayrıntılarıyla tekrar hatırlatıp, ikisi arasındaki ayrımı göstermeye çalışmaktadır. İki kitap da daha iyi bir dünya yaratmaya dair önerilerle doludur.

4.3.2. Gilman ve Din

Gilman'a göre, anaerkilliğin hakim olduğu tarih öncesi dönemde kadınlar, hayatın olumlandığı bir din yaratmışlardır, erkeklerin yarattığı din ise ölüm odaklıdır. Gilman bu durumu Darwinci düşünceyle açıklamaktadır. Erkekler, tarih öncesi dönemlerde avlanmak, savaşmak gibi işlerle yükümlülerdir. Yaşamlarını hayvanları avlayarak ve savaşarak geçiren erkekler için ölüm zafer, başarı ve kutlaması gereken bir olay anlamına geliyordu. Kadın ise çocuk doğuran, çalışan, üreten bir

konumdaydı. Kadının hayat alma değil, hayat verme üzerine bir işlevi vardır. Gilman'a göre çocuk bakımı kadınlara özgeci bir özellik kazandırmıştır. Bu bağlamda da kadınlar Tanrıyı hayat veren, öğreten, koruyan, doyuran, güç veren, bereketli olarak tanımlamışlardır. Erkeklerin Tanrısı ise otoriter, kibirli, öfkeli, kindar ve cezalandırıcıdır. Gilman, kadın bakış açısının dinlerde de farkını ortaya koyarak, kadınların toplumsal ilerlemeye daha uygun olduğunu göstermeye çalışmaktadır:

En fazla önem verilen dini kavramlar, ölüm ve “öteki dünya” ile ilgili marazi önyargılardır... Bunun başlıca nedeni, bu kavramların, bir avcı ve savaşçı olan ve hayatlarının en önemli anlarının ölüm ile özdeş olduğu erkekler... tarafından tanımlanmış olmasıdır... halbuki hayatının en etkileyici anı doğum olan kadın, farklı bakış açısı ile toplumsal ilerlemeye daha uygundur. (Donovan, 2015: 102)

Gilman'a göre ataerki her alanda olduğu gibi dinde de kendini göstermektedir. *Yaratılış Kitabı* erkek temelli açıklamalara dayanmaktadır. Gilman, ileride ayrıntılı olarak inceleyeceğimiz *Kadınlar Ülkesi*'nde feminist dinsel bir mit inşa etmektedir.

4.3.3. Gilman ve Yuva

Gilman, *The Home* (Yuva, 1903) adlı eserinde kadınların özel alandaki konumlarını ve bu durumun sonuçlarını sistematik bir şekilde derinlemesine ele almıştır. Gilman'a göre yuva, kadının özgürleşmesini engelleyen, onu sınırlayan, toplumsal ilerlemeyi yavaşlatan, eskimiş bir kurumdur. Yuva, kadınların gelişmesini geciktiren bir unsurdur. Yuva, erkeğin hükmedici baba, kadının köle, çocuğun ise bağımlı konumda olduğu özgürlük ve eşitlikten yoksun bir alandır. Gilman'a göre, kadının gelişiminin ve özgürlüğünün önündeki en büyük engellerden biri olan yuvaya alternatif bir sistem oluşturulmalıdır. Böylece kadınlar, kadınların akıldan yoksun olduklarına dair imajını yıkarak, bunun ötesine geçebildiklerini gösterebileceklerdir.

Gilman'a göre her alanda olduğu gibi ev içi yaşamı da erkek egemenliğini yansıtmaktadır. Kamusal alanın demokratik bir yapılanma olmasına karşın, yuva erkeğin despotizminin sürdüğü bir alandır. Erkek ailenin revidir, ev ona aittir; yuvayı

korur, doyurur. Kamusal alan ise onun diğerkleriyle rekabet edeceği savaş alanıdır. Erkek egemen düzende aile özel mülkiyete dayalı bir kurumdur ve kadınlar ve çocuklar yuvada erkeğın malı olarak görölmektedirler. Yuvada kadının yegane amacı erkeğe haz vermek ve ona hizmet etmektir. “Onu bir mal gibi sahiplenen ve vahşice kısıkanan egemen erkek, onu bin tür kuralla kuşatır.” (Donovan, 2015: 101). Gilman’a göre kadının bu kuşatılmışlığı ve sınırlanmışlığı onun insanca gelişiminin önünü tıkamıştır.

Gilman, annelerin doğuştan, içgüdüsel olarak iyi birer çocuk yetiştiricisi oldukları genel görüşünü reddetmektedir. Çocuk yetiştirmek iyi bir eğitimi gerektirmektedir. Gilman’a göre sağlıklı beslenme, ahlaki ve düşünsel eğitim gibi çocuğın gelişimi için son derece önemli olan faktörler çoğı yuvada düzgün bir şekilde işlememektedir. “Yuva çok defa korkaklığı (daimi barınak, koruma... korkaklığı besler) ve aldaticı güdülemeyi teşvik eder. Sevginin yuvada geliştiğı doğruysa da bunu özel alanla sınırlandıramayız.”(Donovan, 2015: 104). Gilman’a göre içinde bulunduğumuz çağda, özel alanla sınırlandırılmış anne sevgisinin çocuk üzerinde bir kapsayıcılığı yoktur.

Aynı zamanda sosyalist kimliğiyle de öne çıkan Gilman, yuvaya alternatif olarak bir dizi değışiklik önermektedir: beslenme, yemek yapma, çocuk bakımı, çocuk yetiştirme konularında insanlar eğitilmeli ve bunlar birer meslek haline getirilmelidir. Çocukların donanımlı ve eğitimli insanlar tarafından yetiştirelebileceğı kollektif kurumlar oluşturulmalıdır. Ev işlerinin bazıları, örneğın çamaşır yıkamak gibi işler kollektifleştirilmelidir. Herkesin yararlanabileceğı aşevleri kurulmalıdır, böylece bireyci sistemdeki yemek israfının da önüne geçilmiş olacaktır. Kadınların özel alanda görevleri olarak görölen işlerin kamusallaştırılması, yani özel alanla kamusal alanın bütünleşmesi, kadınların süresiz ve ücretsiz ev içi boyunduruğundan kurtulmalarını ve iş yaşamına katılmalarını sağlayacaktır. Bu durum da kamusal alana hakim olan erkek egemenliğini yıkacak, kamusal alan çocuklar ve kadınlar için güvenli bir alan haline gelecektir.

Gilman, kadınlar ve erkeklerin eşit bireyler konumuna gelmelerinin ön koşulunun ev işlerinin kamusallaştırılması ve çocuk bakımının kurumsallaşması olduğunu düşünmektedir. Böylece kadınlar zamanının tamamını alan bu iş yükünü omuzlarından atıp, kamusal hayatta etkin bir şekilde var olup, insanlığın gelişimi ve ilerlemesine katkı sağlayabileceklerdir.

4.3.4. Gilman'ın Kültürel Feminizmi

Gilman, dişil değerlerin geleneksel eril değerlerden üstün olduğunu varsayan dönemin kültürel feminizmiyle hemfikirdir. Gilmanın feminist perspektifini, sosyalizm, reform Darwincilik ve kültürel feminizm sentezi oluşturmaktadır. Gilman'ın feminizmi döneminin antropolojik, sosyolojik fikirleriyle bağlantılıdır. Otis Tufton Mason'ın *Woman's Share in Primitive Culture* (İlkel Kültürde Kadının Payı, 1894) adlı bildirisi, medeniyetin ve kültürün oluşumunda kadının rolünü irdeleyen bir bildirdir. Mason'a göre dilde, dinde, sanatta, sanayideki belli başlı gelişmelerin kaynağı kadınlardır. Mason, tarih öncesi ilk toplumlarda türün beslenme, barınma ve giyimini sağlayan kadınlar olduğunu belgelemektedir. Mason, yönetim ve konuşma alanlarında kadınların o dönemki yeteneklerinin eşsizliğinden bahsetmektedir.

Gilman'ın sık sık atıfta bulunduğu Johann Bachofen, erkek egemen toplumlarla kıyaslandığında anaerkil toplumlarda evlilik, miras, cinsellik ve iktidar ilişkilerinin çok daha farklı kurallarla yönetildiğine işaret etmektedir. Anaerkil toplumlar savaşçı değildir. Anaerkil toplumlarda eş seçimi ve kadın cinselliği konularındaki yaptırımlar ataerkil toplumlardaki kadar katı değildir. Soy ve miras kadınlar üzerinden düzenleniyordur, gayrı meşruluk yoktur. Dinde, zanaatte, sanatta dişil bereket simgeleri vardır.

Tarih öncesi toplumları inceleyen Gilman, kadınların bastırılmasının, uygarlığın yayılmasıyla doğru orantılı olduğu sonucuna varmıştır. Tarihsel süreçte kadınlar otonomilerini kaybetmişlerdir ve gelişebilecekleri ortamdan yoksun kalmışlardır. Erkeklik nitelikleri olarak kabul edilen güç, akıl, dürüstlük, cesaret,

cömertlik, yaratıcılık gibi özellikler insanlara özgü niteliklerdir. Erkek egemen düzen, kadınları bunların sadece erkeklere ait nitelikler olduğuna inandırmıştır. Kadınlar namus, annelik, duygusallık, akılsızlık gibi kavramlarla özdeşleştirilmiştir. Gilman, “Kadınlar gelişmemiş erkek değildir, ama insanlığın yarısını oluşturan kadınlar gelişmemiş insanlardır” demiştir. (Gilman, 2016: 15).

Gilman, kültürü erkeklerin şekillendirdiğini, erkek merkezci değerlerin her alana nüfuz ettiğini düşünmektedir. Eril bakış açısı din, yönetim, sanat, edebiyat, eğitim, spor, meslek, ev içi gibi her alanda kendini göstermektedir. Gilman, *Erkeğin ve Kadının Dini* kitabının *Masculine Literature* (Eril Edebiyat) başlıklı edebiyat eleştirileri yaptığı bölümünde, macera ve aşk temalı, eril bakış açısıyla örülü bir edebiyata sahip olduğunu dile getirmiştir:

Bütün bu macera, mücadele ve zorluk, avlanma ve dövüşme, çalma ve öldürme, kovalama ve cezalandırma öyküleri açık seçik erildir... bunlar yırtıcı heyecanın sadece erkeklere ait olan alanı üzerinde durur... Kadınların deneyimleri tasvir edilmemiştir. Dünyanın yarısı erkekler gibi bir insan türü olan kadınlardan oluşmaktadır ve kadınların ana işleri mücadele ve macera değildir. Aşk onlar için çiftleşmekten öte bir anlam taşır... Erkek merkezli kültür içinde roman, kadın yaşamının gerçek bir resmini vermez. (Akt. Donovan, 2015: 100).

Gilman’a göre annelik, kadınlara özgeci nitelikler kazandırmıştır. Annelik içgüdüleri kadınlara özgü, fakat erkek egemen düzende kadınların tam olarak açığa çıkaramadığı bir güçtür. Annelik kadınlara kolektif ve bütüncül bir yönelim kazandırmıştır. Sevgi, hizmet, beslenme, bakım, eğitim, tedbir, verimlilik gibi annelikten gelen nitelikler toplumun ortak çıkarına hizmet edebilecek, yapıcı niteliklerdir. Bu nedenle Gilman’a göre kadınlar, toplumu yönetmeye daha uygundurlar. Gilman, toplumsal bilinç dönemine girildiğini ve kadın değerlerinin denetleyici erkek merkezli kültürün yerini alması gerektiğini düşünmektedir.

Gilman’ın feminizmi, oy kullanma hakkı, çalışan kadınlar, eğitim, ev, evlilik, çocuk, eşler arasındaki ilişkiler gibi konular etrafında şekillenmiştir. Gilman, kadınların annelik içgüdülerinden dolayı biyolojik olarak erkeklerden üstün olduklarına inanmaktadır. Gilman’a göre, annelik içgüdüünün getirdiği yapıcı özelliklerden dolayı kadınlar, toplumsal gelişime ve ilerlemeye yön vermek adına

erkeklerin savaşçı, yıkıcı niteliklerine kıyasla daha uygundur. Gilman'a göre feminist hareket, toplumsal bilinçlenmenin faktörlerinden biridir. Sosyalist bir sosyolog olarak Gilman, ev işlerinin meslek haline getirildiği, çocuk bakımının ve eğitiminin eğitimli uzmanlar tarafından sağlanan kurumlarda yürütüldüğü, herkesin karnını doyurabileceği aşevlerinin olduğu kolektif bir düzen önermektedir. Böylece nüfusun yarısını oluşturan kadınlar ev içine hapsolmuşluklarından, kurtulup insani gelişimlerini tamamlayabilecek ve kamusal alanda var olup toplumu olumlu yönde değiştirip dönüştürerek ileriye taşıyabileceklerdir.

Gilman, teorik kitaplarında ele aldığı konuları ve görüşlerini ütopyalarında pratiğe dökmektedir. *Kadınlar Ülkesi*'nde, erkeklerin olmadığı bir dünyada kadınların yarattığı bir toplumun nasıl olabileceği, neye benzeyeceği üzerine bir kurguyla karşılaşmaktayız. *Kadınlar Ülkesi*'nin devamı niteliğindeki *Bizim Ülkemiz*'de ise günümüz dünyası ile kadınların yarattığı dünyanın bir karşılaştırılması vardır. Gilman, *Kadınlar Ülkesi*'de olması gerekeni gösterirken, *Bizim Ülkemiz*'de içinde bulunduğumuz dünyanın yıkıcılığı, eksiklikleri ve kaotikliğini gözler önüne sermektedir.

Feminist ütopyaların geleneksel ütopyalardan farkını daha iyi anlamak adına, Thomas More'un cinsiyetçi yaklaşımlar barındıran *Utopia*'sını, daha sonra da Gilman'ın kültürel feminizmini ve etkilendiği görüşleri yansıtan ütopyası *Kadınlar Ülkesi*'ni incelemeye koyulalım.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ÜTOPYA İNCELEMELERİ

5.1. Cinsiyetçi Bir Ütopya Örneği: Utopia

Thomas More, 1478’de Londra, İngiltere’de doğmuştur. Dönemin İngiltere’si 3.5 milyonluk nüfusa sahip küçük bir ülkedir ve nüfusun çoğunluğunu kırsal bölgelerde yaşayan köylüler oluşturmaktadır. 15. yüzyılda serflik sistemi çözüldüncce, köylüler az da olsa mülk sahibi olabilen veya toprak kiralayıp çalışarak geçimlerini sürdürebilen özgür köylüler haline gelmişlerdir. 1452-1485 yılları arasında yaşanan İki Gül Savaşı, yönetimde soylu sınıfın zayıflamasına sebep olmuştur. Soylu sınıfın zayıflamasıyla parlamento da güç kaybına uğramış ve bu durum monarşinin daha da güçlenmesini sebep olmuştur. Bazı siyasal haklara sahip olan çiftçilerin ve deniz ticaretinin gelişmesiyle birlikte oluşan ve yükselen tüccar sınıfın, kendi çıkarları doğrultusunda kralı desteklemeleri, monarşinin güçlenmesindeki diğer motivasyonlardır. Dokuma sanayiinin gelişmesi ve yün fiyatlarının artışıyla kırsal alanlardaki topraklar koyun sürüleri yetiştirmek için kullanılmaya başlanmıştır. Geçimini küçük toprak parçalarında tarım yaparak sağlayan köylüler, büyük toprak sahipleri tarafından yerlerinden edilmişlerdir. Bu durum da köylülerin kentlere göçmesine ve büyük bir kesimin yoksullaşmasına sebep olmuştur. Kentlerde ise dilencilik, hırsızlık, cinayet gibi suç oranları büyük ölçüde artmıştır ve bunları önlemek adına uygulanan idam cezası oranı şaşırtıcı derecede fazladır.

More’un Utopia’yı yazdığı dönemde, yalnızca Londra’da 70 bin dolayında dilenci vardı. 7. Henry zamanında bir yıl içinde, soygun ve cinayet gibi suçlamalar nedeniyle asılanların sayısı, aynı suçlar için Fransa’da yedi yılda asılanlardan daha fazlaydı. Bir dönem sonra 8. Henry’nin son dört yılında ise hırsızlık ve serserilik suçundan idam edilenlerin sayısı 70 bindir. (Ağaoğulları, 2016: 361)

More, Ortaçağ zihniyeti devam etmekle birlikte Rönesans’ın etkisiyle değişmeye başladığı, hümanizmin, yeni bir dünya görüşünün etkili olmaya başladığı bir geçiş döneminde yaşamıştır. More, eşitliğe, adalete, akla, eğitime ve bilime olan inancıyla tam bir Rönesans aydını ve hümanist olmanın yanında dinine bağlı bir

Katoliktir. More'un yaşadığı dönem, yavaş yavaş ulus devletlerin ortaya çıktığı ve kralların Roma Kilisesi'nden ayrılmaya başladığı bir dönemdir. Reform karşıtı olan More'a göre Papa, Hıristiyan birliğinin birleştirici gücüdür.

More'un *Utopia*'sı, monarşinin iyice güçlendiği, adaletsizliğin, keyfi yaptırımların, eşitsizliğin bol olduğu, feodalizmden kapitalizme geçişin sancılarının yaşandığı bir dönemde ortaya çıkmıştır. Utopia, bireylerin ekonomik olarak eşit olduğu, özel mülkiyetin ortadan kaldırıldığı gibi unsurlar nedeniyle sosyalist bir bakış açısına sahiptir. Bunun yanında Hıristiyanlık vurgusu, ortak mülkiyet, hiyerarşi, yaşamın her alanının belli kurallar çerçevesinde düzenlenmesi, kendi içine kapalılık, izole bir toplum gibi özellikleri barındırması bakımından Ortaçağ manastır yaşamına benzer dinsel öğeler taşımaktadır.

More kitabın birinci bölümünde dönemin İngiltere'sinin siyasi ve ekonomik yapılarını, yozlaşmış kurumlarını, hukuk sistemini ve kralın politik tutumlarını eleştirmektedir:

Krallar yalnız savaşı düşünürler. (...)Yalnız barışa yararlı sanatlar kralların pek umrunda değildir. İş yeni ülkeler kazanmaya geldi mi, bütün yollar iyidir onlar için: Din, iman, akıl dinlemezler; ne günaha girmekten çekinirler, ne kan dökmekten. Buna karşılık kazandıkları memleketlerin halkını iyi yönetmekle pek uğraşmazlar. (More, 2017: 9)

More, kralların savaşa önem verip halkın refahını düşünmeden kendi çıkarlarını düşünen, zenginlik düşkünü, keyfi iktidarlarını eleştirmektedir. More'a göre kralın toplumun yararı için çalışması, halkın mutluluğunu gözetmesi, onları koruması, rahat yaşamalarını sağlaması gerekmektedir. Kral, halkı ezerek, sömürerek, zorbalık yaparak ancak halkın kinini kazanabilir. Bu durum ise kralın kutsal ödeviyle ters düşmektedir.

More, birinci bölümde kralın yanında soyluları ve aristokratları da eleştirmektedir. More'a göre, halkın yoksullaşmasının ve buna bağlı olarak hırsızlık, fuhuş, serserilik, dilencilik gibi toplumsal bozuklukların artmasının sebebi, krallar ve soylular servetine servet katarken, halkın yoksulluğa itilmesi, aristokratların üretici kesimi sömürmesidir. Bu üst sınıflar lüks ve gösterişe para harcarken, halk yoksulluk içinde yaşamaktadır. Hırsızlara en ağır cezalar verilmektedir. More'a göre, onlara

sağlıklı yaşam olanakları sağlandığı taktirde, kimse canı pahasına hırsızlık yapmayacaktır. More'un tüm bu eleştirileri döneminin İngiltere'sinin sosyal adaletsizliği, sömürüye dayalı ekonomi politikası ve hukuk sistemine karşıdır. Birinci bölümde ayrıca, kilisenin yozlaşması, din adamlarının Hıristiyanlığı çarpıtarak kendi çıkarları uğruna kullanması, din adamlarının zenginlik hırsları gibi konular da eleştirilmektedir. *Utopia*'nın birinci bölümünde More, politik, sosyo-ekonomik, hukuki, dini ve ahlaki alanlarla ilgili eleştirilerini ortaya koymaktadır. İkinci bölüm ise, Utopia adasının detaylı bir anlatımıdır.

1760 yıllık bir tarihi olan Utopia adası, Kral Utopus tarafından işgal edilmiş ve karayla olan bağlantıları yıkılarak ada haline getirilmiştir. Utopia adasının etrafı kayalıklarla kaplıdır ve güçlü bir savunma sistemi kurulmuştur. Bu nedenle ada, dışarıdan gelebilecek müdahalelere karşı korunaklıdır ve oraya ulaşmak oldukça zordur. Ada, yürüyerek en fazla bir günde birinden diğerine gidilebilecek 54 büyük şehirden oluşmaktadır. Bu 54 şehirde aynı kurumlar, yasalar ve töreler uygulanmaktadır ve aynı devlet yapısı işlemektedir. Utopia'nın sokakları geniş, bakımlı, temiz ve düzenlidir. Her yıl her şehirden üç yaşlı bilge toplanarak değerlendirme yaparlar. Utopialılar ekonomik olarak eşittirler; tüm mallar ortaktır, özel mülkiyet yoktur. Ekonomik sistem, ortak çalışma sonucunda elde edilen ürünlerin adil bir şekilde paylaşılması esasına dayanır. Artan ürünler komşu memleketlere yollanır. Çalışma, uyuma, yemek yeme, boş zaman saatleri detaylı bir şekilde programlanmıştır. Çalışma saatleri altı saattir. Kadın erkek herkes çalışır ve iki yıl sonunda iş değiştirme hakları vardır. Utopia'lılar ortak alanlarda hep birlikte yemek yerler. Özel mülkiyet düşüncesini engellemek için, her on yılda bir aileler kurayla belirlenen yeni evlerine taşınırlar. Hiçkimse evinin kapısını kilitlemez, isteyen istediği yere girebilir. Çünkü her şey herkesindir.

Utopia'da özgür yurttaşlar, savaş ya da insanları küçültecek işlerle uğraşmazlar; bu işler kölelere veya paralı askerlere yaptırılır. Örneğin hayvan kesme işi merhamet ve acıma duygusunu körleştirebileceği için kölelere aittir. Kan dökmek, savaşmak Utopia'lılara göre aşağılık işlerdir. Utopia'da ellerinde silahla yakalanan savaş tutsakları, ve ağır suç işleyen Utopia'lılar kölelikle cezalandırılırlar. Başka

ülkelerde köle olanlar Utopia'ya özgür yurttaşlar olarak kabul edilirler. Ancak başka ülkelerde ölüm cezasına çarptırılmış olup Utopia'ya gelenler direk köle yapılırlar. Utopia'da kölelere genel olarak iyi davranılmakla birlikte, kendi içlerinden suç işleyip de köle olan Utopia'lılara daha sert davranılır. Çünkü onlar kusursuz bir devlet olan Utopia'da erdemli bir eğitim almalarına rağmen kötülüğü seçmişlerdir.

Utopia'da siyasal yapılanma hiyerarşik bir düzenleme içermektedir. Utopia'nın başında en erdemli, bilge, yetenekli kişi olarak başkan bulunmaktadır. Başkan halkın seçtiği temsilciler yoluyla gizli oylamayla seçilir. Utopia'da en küçük siyasi birim ailedir.

Otuz aile her yıl, eski dilde syphogrant, yeni dilde philarch denilen baş seçerler. On syphogrant, 300 aile ile birlikte, eski dilde tranibore, yeni dilde baş philarch denilen birisinin buyruğu altındadırlar. 200 syphogrant, en dürüst, en uygun kimseyi seçeceklerine ant içtikten sonra, halkın gösterdiği dört adaydan birini, gizli oyla başkan seçerler. Şehir dörde bölünmüş olduğu için, her bölümün bir adayı kurultaya sunulmuştur. Başkan zorbalığa kaçmadığı sürece, ömrü boyunca yerinde kalır. Traniboreler ise, her yıl seçilirler, ağır bir neden olmadıkça da değiştirilmezler. Bütün öbür görevler de bir yıllıktır. (More, 2017: 45)

Utopia'da kadınlar, çalışma hayatında ve eğitimde erkeklerle eşitmiş gibi görünse de devlet sisteminde, sosyal hayatta ve toplumsal kurumarda eşit olmayan cinsiyet ilişkileri mevcuttur. “Kadınlar, daha güçsüz oldukları için yün ve keten işlerinde çalışırlar daha çok. Zor işleri erkekler görür.” (More, 2017: 46). Kadınlar ve erkeklerin tarımda eşit koşullarda çalışmaları, erkek ve kız çocuklarının sofrada birlikte hizmet etmeleri, kadınların da belli zamanlarda erkeklerle birlikte savaş talimine katılmaları, herkesin boş zamanlarında düşüncelerini geliştirmeye uğraşmaları gibi unsurlar, Utopia'da kadınların konumunun olumlu olduğunu düşündürse de dini görevlerde, hukuk sisteminde ve devlet yönetiminde sadece erkekler yer almaktadır. Sadece dul ve yaşlı kadınlar rahiplik mertebesine yükselebilmektedir. Utopia'lılar belli ayrımlar dışında aynı giyinirler; kadınlarla erkeklerin ve de bekarlarla evlilerin kıyafetleri farklıdır.

Utopia'da aile kavramı oldukça önemlidir. Ailenin reisi ve yöneticisi babadır. Tanrı, yöneticiler ve yargıçlar “baba” olarak adlandırılır. Utopia'da devlet, hukuk, din

ve aile ataerkil, heteroseksist, hiyerarşik bir şekilde yapılanmıştır. Utopia’da evlilik çağındaki kızlar, evlenince kocalarının evine taşınırken, erkek çocuklar ölene kadar en yaşlı erkeğinin sözünden çıkmayarak ailede kalmaya devam ederler. “Aileyi en yaşlı adam yönetir. Karılar kocalarına, çocuklar ana babalarına, gençler yaşlılara hizmet ederler.” (More, 2017: 51).

Utopia’da, kadın işleri olarak görülen yemek yapma, çocuk bakımı, ev işleri gibi işler kadınların sorumluluğundadır:

...yemekleri pişirip kotarmak ve her şeye çekidüzen vermek ödevi, sırayla her ailenin kadınlarına düşer. (...) Erkekler duvardan yana otururlar, kadınlar karşılardadır. Birdenbire yemeği bırakmalarını gerektiren bir durum olursa, kimseyi rahatsız etmeden kalkıp çocukların odasına gidebilirler. (More, 2017: 53)

Utopia’da evlilik ve boşanma ile ilgili kurallar heteroseksist bir yapıdadır. Evlilikte yaş sınırı kadınlarda on sekiz, erkeklerde yirmi ikidir. Evlilikler, aldatma durumları veya eşlerden birinin aşırı huysuz olması durumu dışında kolay kolay son bulmaz:

Sırf vücudu sakatlandı ya da bir illete tutuldu diye, bir adam suçsuz karısını bırakmasına hiçbir zaman razı olmaz ütopyalılar... Evlilik kurallarına bağlı kalmayanlar, en ağır cezaya çarpılıp köle olurlar. (...)Evlilerin öteki suçları için (aldatma dışındakiler) yasalarla belirlenen bir ceza yoktur... Kocalar karılarını, ana babalar da çocuklarını yola getirmek için gerekeni yaparlar. (More, 2017: 75,76)

Utopia’da kadının kocasına, çocukların ana-babalarına tabi olduğunu gösteren hiyerarşik dini ritüeller vardır: “Son bayram günleri tapınağa gitmeden önce, kadınlar kocalarının, çocuklar ana babalarının ayaklarına kapanır, işledikleri bir suç ya da yerine getirmediikleri bir ödevi açığa vurur, af dilerler.” (More, 2017: 98)

Utopia’da kadınlara atfedilen veya onlardan beklenen dürüstlük, alçakgönüllülük, uysallık gibi bazı özellikler vardır:

Geçim sıkıntısına düşmeden, karısının ağlayıp sızlanmalarını, yiyecek içecek istemelerini duymadan... kızının çeyizsiz kalmasından korkmaksızın yaşamaktan daha mutlu ne olabilir? (More, 2017: 101)
...bir kadını kocasının gözünde en çok yükselten şey, güzellik değil, dürüstlük ve alçakgönüllülüktür. Çoğu zaman güzellik sevgiyi uyandırır, ama bu sevginin kalması sürekli olması için, erdem ve uysallık gerekir. (More, 2017: 77)

More'un yaşadığı dönemde kadınlar kamusal alanda yoktu, fuhuş yapmak zorunda kalan kadınların sayısı fazlaydı ve ortaçağdan miras kalan cadı avları sürmekteydi. More'un yarattığı ütopya da kadınların yeri, mevcut olan koşullardan çok daha sağlıklı ve iyidir: ekonomik sıkıntılar, fuhuş, hırsızlık yoktur, kadınlar çalışma hayatındadırlar. More, Utopia'nın sonlarına doğru "Böylesine, haklı, böylesine adil bir düzeni başka ulusların devletiyle karşılaştırmaya kimin dili varır?" (More, 2017: 101) demektedir. More'un ütopyası yaşadığı dönemin toplumsal, siyasi ve ekonomik sorunlarına değinen ve onlara çözüm arayan, eşit ve adil bir toplum ideali kuran bir ütopya olmasına karşın *Utopia*'da, hiyerarşik yapısı ve cinsiyetler arası eşitsizlikler nedeniyle tam anlamıyla bir eşitlik söz konusu değildir. Bireyler arasında hiyerarşi vardır, erkek kendi evinin yöneticisi, koruyucusu konumundadır, evde onun sözü geçer. Kadın erkeğe tabidir ve kadın her alanda ikincil konumdadır.

Thomas More'un *Utopia*'sı üzerinden klasik ütopyalarda toplumsal cinsiyet rollerinin ne şekilde işlendiğini ele aldık. Daha adil ve eşit bir yaşam kurgusu ortaya koymayı amaçlayan klasik ütopyalarda cinsiyet eşitsizliğinin sürdürüldüğünü görmekteyiz. Şimdi de, Gilman'ın feminist bir bakış açısıyla yazdığı *Kadınlar Ülkesi* adlı ütopyasını inceleyelim.

5.2. Feminist Bir Ütopya İncelemesi: Kadınlar Ülkesi

Kadınlar Ülkesi, üç erkeğin sadece kadınlardan oluşan bir ülkeye yaptıkları yolculuktan sonra kendi ülkelerinden oldukça farklı olan, gelişmiş ve iyi bir düzenle karşılaşmalarının hikayesidir. Kadınlar Ülkesi'nde, ataerkil bir düzenden gelen üç erkeğin, anaerkil bir yaşam biçiminin hakim olduğu bir ülkeyle karşı karşıya geldiklerinde yaşadıkları çelişkiler ve dönüşümler ele alınmakta, erkek egemen düzen eleştirilmekte ve feminist bir bakış açısıyla oluşturulan bir toplumun nasıl olabileceği kurgulanmaktadır.

Arkadaşlıkları okulda başlamış olan Terry, Jeff ve Van adlı üç erkek karakter yerli kabilelerin olduğu bir bölgeye keşif yolculuğuna çıkarlar. Hikaye Van

karakterinin ağızından anlatılmaktadır. Van, insan yaşamıyla ilişkili olan her alana ilgili, farklı diller konusunda bilgili ve yetenekli bir sosyologtur. Terry, tekneleri, arabası, uçağı olan zengin, mekanik ve elektrik konularında başarılı, coğrafya, meteoroloji konularına ilgili, havacılık konusunda deneyimli bir insandır. Jeff ise, doktor olmasının yanında biyoloji ve botanik bilimleri konusunda yetkindir. Terry, cesur, zeki, cömert, özgüvenli bir insan olarak tanımlanmakla birlikte güzel kadınlarla gönül eğlendirmeyi seven çapkın bir karakterdir. Jerry, hassas ve şövalye ruhlu, duyarlı, idealist, romantik bir tiptir. Van ise ikisinin arasında bir karakter gibidir, cinsiyetin fizyolojik sınırlılıkları olduğunu düşünmektedir. Her üç karakter de Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınlarla tanışmadan önce kadınlarla ilgili önyargılara sahip cinsiyetçi erkeklerdir.

Üç arkadaş, keşif yolculukları sırasında yerlilerden, sadece kadınlardan ve kız çocuklarından oluşan bir topluluğun var olduğuna dair bir efsane öğrenirler. Yolculukları esnasında medeniyet göstergesi sayılabilecek desenli, iyi dokunmuş bir kumaş parçası bulurlar. Terry, Jeff ve Van, hikayeye pek inanmasalar da yerlilerin daha önce oraya giden hiçbir erkeğin geri dönmediğı ve orasının erkekler için tehlikeli bir yer olabileceğı uyarılarını dikkate almadan kadınlar ülkesine bir macera yolculuğı yapmaya karar verirler.

Üç erkek, Kadınlar Ülkesi'ne varmadan önce kadınlar ülkesine dair fikir yürütürler. Romantik bir ruha sahip olan Jeff, oranın bebekler, kanaryalar ve güllerle dolu nezih bir yer; kadınların gözdesi olan Terry, oranın her yanı kadınlarla dolu saf bir tatil yeri olduğunu düşünür. Van ise, oranın üremek için erkeklerin yılda bir kez kadınları ziyaret ettiği, erkek çocukların beş altı yaşına gelince erkekler tarafından alındığı, izole, anaerkil bir topluluk olduğuna dair düşünceler üretir. Jeff, oranın baş rahibenin denetimi altındaki barışçıl, uyumlu bir kız kardeşliğinin hakim olduğu bir manastır gibi hayal ederken, Terry ve Van, oranın kadınların sürekli kendi aralarında kavga ettiği, keşiflerin ve ilerlemenin olmadığı, medeniyetten uzak, ilkel bir yer olduğunu düşünmektedir. Buldukları kumaş parçasının başarılılığını ise kadınların evde kalmışlığı yüzünden gelişmişliklerinin dokuma düzeyinde kaldığı düşüncesi üzerinden açıklarlar.

Jeff, Van ve Terry'nin, Kadınlar Ülkesi'nin üzerinden uçakla geçtikleri zaman gördükleri manzara ormanları son derece bakımlı, kocaman bir bahçeye benzeyen bir ülkedir. Gördükleri insanlar sadece kadınlar ve çocuklardan oluşmaktadır. Burasının uygar bir ülke olduğunu ve mutlaka erkeklerin de olması gerektiğini, mutlaka oralarda bir yerlerde saklanıyor olduklarını düşünürler. Erkeklerden azade bir uygarlık fikri onlara olası gelmemektedir. Uçaklarını güvenli bir yere indirip bir süre ormanda yürüdükten sonra bir ağacın dallarına tırmanmış olan, onları şen kahaahalarla karşılayan Celis, Alima ve Ellador adında üç kadınlara karşılaşırlar. Gördükleri kadınlar, temkinli ama korkusuz, ilgili, sakin; fiziksel olarak sağlam yapılı, güçlü ve çevik kadınlardır. Üç erkek, bu üç kadına kendilerini takdim ettikten sonra Terry, çeşitli renklerde büyük taşlardan oluşan bir kolyeyi kadınlara gösterir. Kadınlar aralarında konuştuktan sonra, Alima Terry'ye yaklaşır.

“Parlak, iri ve korkusuz gözleri, hiç azarlanmamış bir çocuğunkiler kadar kuşkudan uzaktı. Gösterdiği ilgi, bir süs eşyasına kanan bir kızdan daha çok, oynadığı büyüleyici oyuna dalmış bir erkeğin ilgisine benziyordu.” (Gilman, 2016: 55). Alima kolyeye elini uzattığı anda Terry'nin kolyeyi geri çekmesi bu üç kadını ürkütür ve kadınların kaçmasına sebep olur. Bu üç adam onların peşinden koşmayı deneseler de onların hızına yetişemezler. Şehre doğru ilerledikçe yolları güzel ve düzenli, yemyeşil tarlalar, özenli bahçeler, çiçekler, meyve ağaçları, banklar ve çeşmelerle bezeli bir şehirle karşılaşırlar. Her şey son derece temiz, düzenli ve güzeldir; hiç çöp, gürültü ve duman yoktur.

Jeff, Terry ve Van, geniş bir alanda bir grup kadının kendilerini beklemekte olduğunu görürler. Arkalarını da kadınlar sarmıştır. Bu kadınlar, kendi ülkelerindeki kadınlardan farklıdır: “Genç değillerdi. Yaşlı değillerdi. Genç kızlar manasında güzel değillerdi. Hiç de vahşi görünmüyorlardı. Buna rağmen sakin, ağırbaşlı, zeki, tamamen korkusuz ve son derece kendinden eminlerdi...”.(Gilman, 2016: 61) Üç erkek son derece soğuk kanlı olan bu kadınlarda tedirginlik, korku, merak, endişe ve heyecana dair bir şey görmezler.

Gilman, kitap boyunca Van'ın ağzından, yani bir erkek bakış açısından mevcut dünyadaki kadın algısını ve konumunu anlatmakta ve Kadınlar Ülkesi'ndeki

kadınlarla mevcut dünyadaki kadınları karşılaştırmaktadır. Gilman, reelde olanla, aslında olması gerekeni göstermeye çalışmaktadır.

Soyut anlamda ‘kadın’ın genç ve çekici olduğunu varsayınız. Yaşlandıkça bir şekilde sahneden iner ve genellikle bir tür özel mülkiyete geçerler veya tamamen her şeyin dışına çıkarlar. Fakat bu güzel hanımların her biri büyükanne olabilecek yaşta olduğu halde hala sahnedeydiler. (Gilman, 2016: 61)

Üç erkek, Kadınlar Ülkesi’nde erkeklerle karşılaşırsa dövüşebileceklerini, kadınları ise sakin ve uysal yapıda hayal ettikleri için zararsız olabileceklerini düşünüp, karşılarında akıllı ve güçlü kadınları görünce paniğe kapılırlar. Buradaki kadınları, aynı duygularla, ortak bir amaç uğruna hareket eden, ortak bir tehlike veya ihtiyaca karşı bir araya gelmiş gürbüz kasabalılara benzetirler. Daha önce kendi ülkelerinde böyle kadınlar görmemişlerdir:

Balıkçı eşleri veya pazarcı kadınlar böyle güçlü olabilmelerine rağmen hoyrat ve hantaldırlar. Oysa bu kadınlar atletik yapıydılar, hafif ama güçlüydüler. Üniversite profesörleri, öğretmenler, yazarlar... Pek çok kadın benzer bir zeka gösterebilir fakat yüzlerinde gergin, sinirli bir bakış vardır, oysa bu kadınlar zekalarının tüm belirginliğine karşın inekler kadar sakindiler. (Gilman, 2016: 63)

Paniğe kapılıp kaçmaya çalışan erkekler, silahsız kadınlar tarafından yaramaz, çırpınan çocuklar gibi kolları ve bacaklarından tutulup kaldırılarak bir binaya götürülürler. “Erkekçe mücadele ederek içeriye taşındık ve elimizden geleni yapmamıza rağmen sıkı sıkıya tutulduk kadınca.” (Gilman, 2016: 64). Terry, Jeff ve Van, bir süre, geniş ve konforlu, rahatça gezinebilecekleri bir bahçesi olan, son derece iyi bakıldıkları bir yerde hapis tutulurlar. Hepsinin birer özel refakatçisi ve bu üç erkeğin zararsız olduğundan emin olana kadar onları gözetleyecek olan kadınlar vardır. Kadınlar Ülkesi’ndeki kadınların amacı, dışarıdan gelen bu üç erkeğe kendi dillerini, tarihlerini, kültürlerini, tekniklerini anlatıp, onlardan da Kadınlar Ülkesi dışındaki dünya ile ilgili alabilecekleri kadar bilgi almaktır. Dışarıya dair hiçbir şey bilmemektedirler. Bu nedenle Terry, Jeff ve Van bir tutsak gibi değil, bir konuk gibi ağırlandırmaktadır. Bilgiye çok önem veren Kadınlar Ülkesi kadınları bilgi takasıyla, yarattıkları bu uygar medeniyeti daha da ileriye taşımak istemektedirler. Üç erkek, kendi dillerini onlara öğretip, iyi bir öğretim tekniğiyle Kadınlar Ülkesi’ne dair

eğitilip onların kendilerine zarar vermeyeceğinden emin olduktan sonra ülkede özgürce dolaşmalarına izin verilir. Kadınların tek isteği, dışarıdaki dünyaya dair onlardan bilgi almak ve kendilerindeki yeni ve yararlı şeyleri onlara öğretmektir. Ayrıca, uçaklarından anladıkları kadarıyla son derece uygar olduklarını düşündükleri bu erkekleri, yeniden iki cinsiyetli bir devlet kurmak için bir fırsat olarak görmektedirler.

Kadınlar Ülkesi'ndeki maceraları sürecinde Terry Alima'yla, Jeff Celis'le, Van da Ellador'la yakınlaşır. Eril düşünce yapısı en görünür olan karakter Terry'dir. Gilman, erkek bakış açısındaki kadın algısını daha çok Terry karakteri üzerinden anlatmaktadır. Kendi dünyasında kadınlar tarafından beğenilen ve tercih edilen Terry'nin hükmeden davranışları ve flört girişimleri, Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınlar için hiçbir anlam ifade etmemektedir. Kendi dünyasında saygın bir erkek olan Terry'nin davranışları, Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınları kızdıran itici, rahatsız edici davranışlardır. "Tam bir erkek" olan Terry'nin Kadınlar Ülkesi'nde hiçbir geçerliliği yoktur. "Erkekler arasında bir erkek değildi... 'dişiler' arasında bir erkek de değildi. Yoğun erkeksiliği sadece kadınların yoğun kadınsılıklarıyla tamamlanıyor gibiydi. Oysa burada, resmin tamamen dışındaydı." (Gilman, 2016: 135). Bu durum Terry'yi her defasında daha hırçın bir hale getirir. Dövüşüp, kavga edemediği için stresini atamamaktan bahseder. Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınların gerçekten zeki, güçlü, bilgili, becerikli kadınlar olduğunu bir türlü kabullenmek istemez. Buradaki kadınların "kadınsı" olmadıklarından şikayet eder. Kadınlar Ülkesi kadınları, Terry'nin kendi dünyasındaki kadınlardan çok farklıdır. Terry, buradaki kadınları erkek egemen kültürün zihniyetiyle yargılamakta ve onların gerçek birer kadın olmadıklarını düşünmektedir:

Kadınların örgütlenemediklerini, korkunç derecede kıskanç olduklarından sürekli kapışıp durduklarını hepimiz biliyoruz... bu kadınlar KADINSI da değiller... Bir erkeğin kadınlardan istediği şey, tüm bu 'annelikten' çok daha fazlasıdır. (Gilman, 2016: 111)

Kadınlar el birliği yapamazlar, bu onların doğasına aykırı." (Gilman, 2016: 124)

Kahrolası kocakarı kafalılar!... Bir 'Erkeğin Dünyası'nı anlayamazlar elbette! Bunlar insan değil, sadece bir avuç Di-Di-Dişi! (Gilman, 2016: 143,144)

Oğlanlar! Büyük çoğunluğu oğlan çocuklarından başka bir şey değil. İtici, aksi bir grup oğlan. Eleştirel, küstah deli kadınlar. Kesinlikle kız falan değiller. (Gilman, 2016: 153)

Ne erkeklerin kötü alışkanlıkları, ne de kadınların erdemleri var bunlarda. Cinsiyetsizler!...Bunlarda alçakgönüllülük yok... Sabır yok, itaat yok, kadının en büyük cazibesi olan o doğal boyun eğişin zerresi yok. (Gilman, 2016: 171)

Bir erkekle ilgili düşünebildikleri tek şey BABALIK!...Sanki her erkek hep sadece BABA olmayı istermiş gibi! (Gilman, 2016: 205)

Yaşlı kızlar partisi!...Hepsi de yaşlı kızlar, çocuk ya da değil. Cinselliğin 'c'sini bilmiyorlar. (Gilman, 2016: 220)

Jeff, son derece romantik ve uyumlu, duygularıyla hareket eden bir karakterdir. Kadınların yarattığı bu dünyanın güzelliğinin başından beri farkındadır. Kadınlar Ülkesi'nde olmaktan son derece memnundur. Buradaki kadınlara ve onların yarattığı dünyaya hayranlığını her fırsatta dile getirir:

Keşke bizim ihtiyar-erkek kafalarımız da bu kadar iyi çalışsaydı... Gerçekten de bunca yoksullukla, hastalıkla yaşayıp gitmemizin bizim için bir övünç kaynağı olduğuna inanıyor musun? Onlarda huzur ve bolluk, varıllık ve güzellik, iyilik ve zeka var. Gayet iyi insanlar bence! (Gilman, 2016: 144)

Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınlar Jeff'in aşırı nezaketinden rahatsızdır. Jeff, kadınları mükemmelleştiren, kutsallaştıran, onları "korumak", onlara "hizmet etmek" için fırsat kollayan bir erkektir. Bu durum da Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınlara anlamsız gelmektedir, çünkü onların ne korunmaya ne de hizmete gereksinimleri vardır.

Terry ve Jeff, tam zıt karakterlerken Van, ikisinin arasında bir karakterdir. Aklı her zaman duygularına eşlik eder. Kadınlar Ülkesi'ni ve kadınlarını gerçekten anlamaya çalışır. Hikayenin tümünü Van'ın ağzından dinlediğimizden, bu karakterin değişimi ve dönüşümüne yakından tanıklık ederiz. Kendi ülkesinin eril değerleriyle yetişmiş bir erkek olarak Van'ın kadınlara karşı önyargıları olsa da, Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınları tanıdıkça fikri değişir ve kadınları birer insan olarak görmeye başlar. Önyargılarının erkek egemen bir sistemin sonucu olduğunu fark eder:

Kadınlar hakkında güzel şeylerden söz ediyoruz ama kalbimizin derinliklerinde pek çoğunun sınırlı varlıklar olduğunu düşünüyoruz. Kadınların işlevsel yetenekleriyle gurur duyuyor ama yine de bunlardan yararlanarak onurlarını kırıyoruz. Onların özenle pekiştirilmiş

meziyetleriyle gurur duyuyor ama bu meziyetlerin ne kadar önemsiz olduğunu düşündüğümüzü tavırlarımızla gösteriyoruz. Onları, tamamen kendi kararımızla belirlediğimiz ücretler karşılığında hayat boyu bize bağımlı kılmaya mecbur kılarak tüm ihtiyaçlarımızı karşılayan en rahatlatıcı hizmetçiler haline getirip annelik görevlerini saptırıyor, sonra da onlara anne oldukları için değer verdiğimizizi söylüyoruz. Onlara 'kendi yerlerinde' yani evde değer veriyoruz... Buradaki kadınlar... Evcil hayvan değiller. Hizmetçi değiller. Çekingen, deneyimsiz, zayıf değiller. (Gilman, 2016: 229,230)

Kendi ülkesini, Amerika'yı diğer tüm uluslardan ileri gördüğü halde, Kadınlar Ülkesi'ndeki mükemmelliği gördükten sonra kendi ülkesinin hatalarını ve yanlışlarını daha iyi kavramaya başlar. Kadınlar Ülkesi'nde en büyük ilgiyi, kendi ülkesinde çok popüler olmayan, kadınlarla dostluğun ötesinde pek ilgilenmeyen bir karaktere sahip olan Van görmektedir. Kadınlar, Van'ı kendilerine daha yakın hissederler, çünkü Van, onlara benzemektedir. Onu bir erkekten ziyade, kendilerini gördükleri gibi bir insan olarak görürler. Van ve Ellador arasındaki dostluk bağı, aşka dönüşür. Bu, cinsellikten uzak, çok daha derin bir dostluk anlamında bir aşktır. Van'ı değiştirip dönüştüren, cinsiyet rollerinden sıyrılmasını sağlayan da en çok Ellador'la olan ilişkisi olmuştur.

Terry, Jeff ve Van, kadınların kendi ülkelerine dair sordukları sorulara kaçamak cevaplar verirler. Yaşadıkları dünyada, çocuklara bakan anne olarak görülen, eve hapsedilen, erkekleri memnun etmekle yükümlü olan, yaşama dahil edilmeyen kadınlar üzerinde erkek egemen değerlerle meşrulaştırılmış baskı ve sömürüyü anlatmaktan utanırlar.

İttatkar bir tekdüzelik beklerken ileri, yaratıcı bir toplumla; düşük bir seviye beklerken, gelişmiş bir toplumsal bilinçle; kıskançlık beklerken, dayanışma içindeki kızkardeşlikle; histeri beklerken, sağlık ve sakin mizaçla karşılaşmışlardır.

5.2.1. Kadınlar Ülkesi'nin Tarihi

Kadınlar Ülkesi'nde iki bin yıldır erkek yoktur. Erkeklerin de olduğu çok eski zamanlarda dağların arasından geçip denize ulaşan bir geçitleri vardır ve o zamanlar çok daha geniş topraklara sahiptirler. Biseksüel bir ırka sahip olan bu topluluğun

gemileri, ticari faaliyetleri, orduları ve kralları vardır. Pek çok ulus gibi buradaki topluluk da savaştan nasibini almıştır. Savaşla birlikte kıyıdan uzaklaşıp iç kesimlere çekilirler. Erkeklerin çoğu savaşta ölmüştür. Kalan az sayıdaki nüfus, doğal savunma yollarını güçlendirerek ve geçidi koruyarak iç kesimleri işgal eder. Çok eşli ve köleci bir toplumlardıdır. Buradaki yaşamlarını korumak için bir iki nesil boyunca kaleler, hisarlar ve sağlam binalar inşa etmişlerdir. Volkanik bir patlama sonucu, onları dışarıya bağlayan tek şey olan geçit yok olmuş, deniz ile buradaki topraklar arasında dik ve yüksek bir tepe oluşmuştur. Küçük orduları bu tepenin altında kalmıştır ve hayatta kalan çok az sayıdaki erkek, erkek köleleri kurtarmıştır. Bu durumu fırsat bilen erkek köleler ayaklanmış, ülkedeki bütün oğlan çocukları ve tüm efendileri öldürmüşlerdir. Hatta yaşlı ve anne olan kadınları da öldürmüşlerdir. Geriye kalan genç kadınlara ve bütün ülkeye sahip olmak istemişlerdir. Sonunda kadınlar isyan edip tüm erkekleri katletmiştir.

Kadınlar, hiçbir çıkış yolu olmayan bu topraklarda başlarda umutsuzluğa kapılırsalar da toprağı ekip biçmeye devam etmişlerdir. Bazı kadın köleler bildiklerini diğerlerine öğreterek verimliliğı arttırmış, kendilerine yetecek bir düzen kurmuşlardır. Giderek güçlenen ve akıllanan kadınlar dayanışma içinde on yıl kadar yaşadıkdan sonra bir mucize gerçekleşmiştir: kadınlardan biri çocuk doğurmuştur. Kadınlar Ülkesi kadınları, bunu Tanrı'nın bir lütfu olarak görmüş ve çocuk doğuran bu kadını bir Ana Tanrıça tapınağında gözetim altına almışlardır. Bu kadın burada beş kız çocuğı doğurmuştur. Bu beş kız çocuğı geleceğın anneleri olabilecekleri düşüncesiyle Kadınlar Ülkesi kadınlarında büyük bir umut kaynağı olmuştur. Kadınlar bu çocukları büyük bir sevgiyle yetiştirmişlerdir ve bu kız çocukları büyüyüp yirmibeş yaşına geldiklerinde doğurmaya başlamışlardır. Anneleri gibi beş kız çocuğı dünyaya getirmeleriyle, Kadınlar Ülkesi'nde artık kendi başına doğurabilen yirmi beş yeni kadın vardır. Zaman geçtikçe erkeklerin var olduğı zamanlarda yaşayan kadınların tamamı ölmüş, geriye yeni bir soy yaratmaya başlayan yüz elli beş partenogenetik kadın kalmıştır.

Küçük, güvenli ve verimli ülkelerinde geçmiş kuşaktan aldıkları fedakar, sevgi dolu mirasla kendilerini dikkatli ve düzenli bir şekilde üretmeye, kendilerini

geliştirmeye adanmışlardır. Geçmişte yaşlı kadınlar tüm bilgi ve becerilerini buradaki annelere ve gençlere anlatmış, her şeyin kaydı kadınlar tarafından özenle tutulmuştur. Kadınlar Ülkesi'nde, annelik bireysel bir keyiften ziyade, bir ulusun umudu olarak karşılanmıştır. Doğan tüm kız çocukları kollektif bir sevgiyle, kutsal bir kız kardeşlik içinde büyütülmüştür.

Kadınlar Ülkesi kadınlarının ne erkeksi ne de kadınsı özellikleri vardır: “Vasi ve koruyucu erkek geleneği tamamen ortadan kalkmıştı. Bu gözü pek bakirelerin korkacakları erkekler olmadığından korunmaya da ihtiyaçları yoktu.” (Gilman, 2016: 110). Buradaki kadınlar anne sevgisinin gücüyle, doruk noktasında yaşadıkları annelik içgüdüleriyle ve kızkardeşlik bağıyla sevgi üzerine kurulu bir yaşam kurmuşlardır. Her şeyi çocukların iyiliği için en ince ayrıntısına kadar düzenleyip geliştirmişlerdir. Kadınlar Ülkesi kadınları arasında rekabet yoktur, düşman yoktur. Her biri arkadaş ve kız kardeş olan bu kadınlar birlikte, ortak akılla hareket ederler. Krallar, aristokratlar, rahipler, yöneticiler yoktur. İşbirliğiyle kurdukları bu topluluklarını geliştirme ihtiyacıyla, ortak akılla hareket edip çözümler üretmişlerdir. En iyi insan yaratmada eğitimin önemini fark edip, çocuklarına en iyi eğitimi sağlamak için çabalamışlardır. Kadınlar Ülkesi kadınları, yaşadıkları yerin ve topluluklarının vardığı noktayla yetinmeyip, hep daha iyi olması için çalışırlar. “Öylesine yüksek idealleri vardı ki! Güzellik, Sağlık, Güç, Zeka, İyilik... Bunlar için dua edip çalışıyorlardı.” (Gilman, 2016: 113)

5.2.2.Kadınlar Ülkesinin ve Kadınlarının Özellikleri

Kadınlar Ülkesinde, uzun saçın kadınsılıkla özdeşleştirilmesinin aksine tüm kadınların saçları en fazla altı yedi santim uzunluğunda parlak, canlı ve temiz görünen kısa saçlardır. Kıyafetleri, aynı zamanda egzersiz kıyafeti olmaya da müsait, içinde oldukça rahat hareket edilen, konforlu ve güzel görünen giysilerdir. Beden gelişimine yönelik müzik eşliğinde yapılan egzersizleri vardır. Kadınların hepsi fiziksel olarak uzun boylu,güçlü, sağlıklı, çevik ve güzeldirler. Buradaki kadınlar nazik ve içtendir; küstahlık, kibir gibi özellikleri yoktur. Zihinsel gelişime çok önem

verirler; son derece zeki, olayları akıl süzgecinden geçirme ve düşünme konusunda yetenekli, sabırlı, sakin, becerikli ve iyi mizaçlıdırlar. Partenogenezdirler, yani dölleme olmadan üremektedirler. Seksüel anlamda kadınlara atfedilen “çekicilik” özellikleri yoktur:

Tüm kültürlerinin en baskın yanı ‘özel annelik’ ayrımı olan bu kadınlar, ‘kadınsılık’ dediğimiz şeyden tamamen yoksunlardı. Bu durum, şu bayıldığımız ‘kadınsı çekicilikler’in aslında hiç de kadınsı olmadığını, tam tersine bizi memnun etmek için geliştirilen... katışıksız bir erkekliği yansıttığını ve kendilerini gerçekleştirmeleri için buna hiç de gereksinimleri olmadığını düşünmemeye yol açtı. (Gilman, 2016: 112)

Kadınlar Ülkesi’nde, tüm kurumlar akla uygun bir şekilde düzenlenmiştir. Her zaman daha iyisini yapmak için uğraşırlar. Gözlemeleme, fikir önerme, ayırt etme gibi özelliklerde daha başarılı olanlara özel bir eğitim verilmiştir. Bu insanların görevi, her kuşakta ortaya çıkan hataları belirleyerek değişmesi gereken şeyler üzerine önerilerde bulunmaktır.

Astronomi konusunda işlerine yarayacak kadar bilgi sahibidirler, matematik ve fizyoloji alanlarında başarılıdırlar. Bilim ve sanatın iç içe olduğu fizik, kimya ve botanik konusunda oldukça yetkindirler ve tüm alanlarda kendilerini geliştirmişlerdir. Herkesin kendi uzmanlık alanları olsa da, bu alanlardaki bilgilere, kendi toprakları ve kültürleriyle ilgili her şeye herkes hakimdir. İyi eğitildikleri için herkes yüksek zeka düzeyindedir. Halk sağlığı, temizlik, fizyoloji, kültür, fizik gibi alanlarda mükemmelleştikleri için hastalık neredeyse hiç karşılaşmadıkları bir durumdur. Hatta çocuk hastalıklarını tamamen ortadan kaldırmışlardır.

Yaklaşık üç milyon nüfusu olan Kadınlar Ülkesi topraklarında rahatça yaşayabilecek kişi sayısı özenle hesaplanarak nüfus planlaması yapılmıştır. Ülkelerini ve kendilerini bir bütün olarak gördükleri için her şey onlar için ortaklık temelindedir. Yaptıklarıyla yetinmezler, daimi gelişme ve ilerlemeyi hedef aldıkları için geleceğe dair sürekli gelişme planları tasarlarlar.

Bu kadınlar için hayatın bütün anlamı istekli, hevesli bir gençliğin çok sevilen çalışanlar ordusuna katılmasından; insanın kendi annesine duyduğu derin..., hassas, hayranlık dolu bir saygıdan; bunun da ötesinde, baştan başa, sınırsız, geniş kapsamlı bir kız kardeşliğin ülkeye ve dostluklara sonuna dek hizmet etmesinden ibaretti. (Gilman, 2016: 168)

5.2.3. Çevre ve Doğa

Kadınlar Ülkesi'nin yolları her daim temizdir. Hiçbir yerde çöp ve gürültü yoktur. Yolların etrafında sıra sıra dikilmiş ağaçlar ve çiçekler vardır. Etrafta kuşlar, parklar ve çeşmeler hep vardır. Yiyecek bol ve çeşitlidir. Geliştirdikleri aşılama ve gübreleme teknikleriyle, her türden sağlıklı yemişler veren ağaçlardan oluşan ormanlar oluşturmuşlardır. Eksiksiz, gelişmiş bir tarım sistemleri vardır. Teknolojileri ekolojiktir. Bütün yiyecek, endüstri ve kanalizasyon atıkları işlenerek gübre haline getirilip, toprağı beslemek için kullanılır. Kadınlar Ülkesi'nde geridönüşüme çok önem verilir, hiçbir şey ziyan edilmez.

Kadınlar Ülkesi vejetaryen beslenen bir topluluktur. Büyük baş ve küçük baş hayvanları, çok yer kaplayacakları ve su tüketecekleri için toplulukları çoğalmaya başladığında ortadan kaldırmışlardır. Bir ineğin sütünün yavrusundan çalınması ve et endüstrisi, Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınlara çok acımasızca gelmektedir. Kadınlar Ülkesi'nde sadece kuşlar ve kediler vardır. Kedileri hem dostları hem de yardımcıları gibi görürler. Buradaki kediler, son derece sağlıklı ve iyi huyludur. Yapay seçilimle miyavlamayan bir kedi türü yaratmışlardır. Yalnızca acıktıklarında veya kapıyı açtırmak istediklerinde hafif bir ses çıkaran bu kediler, kuşları öldürmezler. Sadece tarım ürünlerine zarar verebilecek fare, köstebek gibi hayvanları avlamaları için eğitilmişlerdir. Bu nedenle kuş popülasyonu çeşitli ve fazladır. Kedilerin üremesini kontrol etmek için erkek kediler denetim altında tutulmaktadır. Erkek kedilere, içlerinde rahatça ve özgürce gezinebilecekleri bahçelerde konforlu ve geniş bir alan sağlamışlardır.

Kadınlar Ülkesi, ekolojik, doğayla uyumlu yaşamayı esas alan, çevreci bir toplumdur. Geri dönüşüme dayalı gübreleme sistemleri sayesinde hiçbir atık ziyan olmaz, toprağı beslemek adına kullanılır. Tüketime dayalı bir yaşamışın aksine, doğayla iç içe ve uyumlu bir üretim toplumdurlar.

5.2.4. Annelik

Kadınlar Ülkesi'ndeki kültürün en baskın özelliği 'özel annelik'tir: "...meyveyi Toprak Ana veriyordu. Tohumdan yumurtaya veya kendi ürünlerine kadar yedikleri her şey anneliğin meyvesiydi. Annelikle doğuyor, annelikle yaşıyorlardı; onlara göre hayat, uzun bir annelik döngüsünden başka bir şey değildi." (Gilman, 2016: 113). Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınlar tüm çevrelerini, anlam dünyalarını ve ilişkilerini annelik teması üzerinden şekillendirmişlerdir. Buradaki annelik, çocukların iyiliği için sürekli planlar yapan "bilinçli bir annelik"tir. Onlar, bireysel annelikten ziyade "insanlığın anneleri"dirler. Kız kardeşlik ve dayanışma onların köklerinden gelmektedir ve bu da onların toplumsal gelişmelerinin daha da büyüüp gelişmesini sağlamaktadır.

Kadınlar Ülkesi'nde her şeyin odağında çocuklar vardır. Toplumdaki en önemli yer çocuklarıdır. Çocuklar tüm çocukluk dönemleri boyunca mükemmel bir ilgi ve bakımla büyütülürler. İlerleme adına yapılan her şey, çocuklar ve soy üzerindeki etkileri dikkate alınarak yapılır. "Bilinçli İnsan Yaratıcıları'ydı. Anne sevgisi onlarda hayvani bir 'içgüdü' değil; tamamen kişisel bir duygu, bir inançtı." (Gilman, 2016: 127). Buradaki kadınlar, annelikten aldıkları güçle ülkelerinin barış, huzur, sağlık, refah ve güzellik içinde tüm yurttaşlarına bakabilecekleri bir sistem kurmuşlardır. Tüm çocuklar, bütün kadınlar tarafından sevilir ve gözetilir: "Hiçbirimiz belli bir kişisel hazdan mahrum kalmayız... her birimizin sevip bakacağı bir milyon çocuğumuz var, BİZİM çocuklarımız." (Gilman, 2016: 129)

Kadınlar Ülkesi'nde soyadı yoktur. Çocuklara, hangi anneden doğduklarına dair herhangi bir ikinci isim verilmez. Hangi çocuğun hangi anneden doğduğunun Kadınlar Ülkesi'nde hiçbir önemi yoktur; çocuklar kişisel gurur ögesi değildirlere. Sanat ve zanaat ürünlerine kadınlar, yapan insanı unutmamak ve minnet duymak için imzalarını atsalar da çocuklarına bunu yapmazlar. Çünkü onlara göre, "...bitmiş son ürün, kişinin özel ürünü değildir."(Gilman, 2016: 137). Kayıtlanırken, çocuklar kendi soy ağaçlarında yer alsalar da, tüm alanlarda çocuklara kendi isimleriyle hitap edilir, çünkü her çocuk kendi atalarından bağımsız olarak birer birey olarak kabul edilmektedir.

Kadınlar Ülkesi'nde "ortak annelik" vurgusu hakimdir. Çocuklar, bütün annelerce sonsuz sevgi ve akılla düzenlenmiş huzurlu ve zengin bir dünyada doğup büyümektedirler. Gilman, ütopyasında ataerkil toplumdaki annelik algısı ve annelik içgüdüsüyle, Kadınlar Ülkesi'ndeki annelik anlayışını karşılaştırmaktadır. Kadınlar Ülkesi'nde, "...kollarında bir bebeği ya da 'dizlerinin dibinde küçük bir ordusu' olan annenin, söz konusu bebek ya da çocuklar tarafından tamamen yutulmasından ibaret olan sıradan anlayış..."(Gilman, 2016: 134) yerine herkesin tüm çocukları kendi çocuğu bellediği, onların sağlıklı koşullarda yaşamaları ve yetişmeleri için tüm annelerin ortak hareket ettiği bir durum söz konusudur:

"Bizde acı verici derecede yoğun olan annelik içgüdüsü şartlara göre yön değiştiriyordu. Kendini sadece birkaç insana kişisel olarak adamaya odaklanmıştı. Ölüm, hastalık ya da kıtlıktan, hatta sırf çocukların büyüüp anneyi boş yuvasında yapayalnız bırakmasından şiddetle etkileniyordu. Oysa onlarda bu duygu bütünüyle güçlü, alabildiğince yaygındı. Yıllar geçtikçe derinleşip genişleyerek nesiller boyu devam eden bir nehir gibi bütün bu topraklarda yaşayan her çocuğu içine alarak akıp gitmişti." (Gilman, 2016: 165)

Kadınlar Ülkesi'nde anne sevgisi çok yönlüdür. Doğurmak ya da doğurmamak kadınların kendi seçimine bırakılmıştır. Kadınlar, tüm çocuklar onların çocukları olduğundan annelik sevgisini yaşayabilmek için illaki doğurmak zorunda değildir. Anne olmayı seçsinler ya da seçmesinler, bütün kadınlar ülkenin tüm çocuklarına sevgiyle bağlıdır. Gilman'ın ülkesinde toplumun geleceği ortak paydadır ve çocuklara bu nedenle çok önem verilir. Çocuklar nitelikli, donanımlı, bütünlüklü ve sürekli geliştirilen bir eğitim sistemiyle yetiştirilirler. Bu toplumda rekabet, şiddet, savaş, baskı, sömürü, tahakküm, itaat, aşağılama, yoksulluk gibi olumsuz nitelikler yoktur. Onun yerine barışçıl, kollektif bir sevgiyle toplumsal huzur ve rahafı sağlamaya yönelik, tüm işlerin işbirliği ve dayanışmayla yürütüldüğü sağlıklı bir toplum vardır.

Kadınlar Ülkesi'nde kadınlar, bir yandan annelik yaparken bir yandan da kamusal yaşamlarına rahatça devam edebilmektedirler. Bebek ve çocuk bakımı uzmanlık gerektiren bir iş olarak görülür. Anneler çocuklarını bu konuda eğitim almış, yetkinleşmiş kişilerle birlikte büyütür. Çocuk bakımı kollektiftir. Böylece

kadın, bütün emeğini çocuğuna vermek, eve mahkum olmak zorunda kalmadan sosyal hayatına devam edebilmektedir. Kadınların, doğurup doğurmasının kendi iradesine bırakılmasıyla bedenleri üzerindeki denetim kendilerine bırakılmıştır. Böylelikle Gilman, kadınları akıl beden karşıtlığından ve özel alanın sınırlılığından kurtarmış olur. Böyle bir toplumsal düzende kadın artık bedene hapsolmuşluğundan kurtulup, kendini geliştirebilen özgür kadınlar olabilmektedir.

Gilman'a göre, annelik kudreti kadınlara barışçıl, bütünsel, bilinçli bir yaratıcılık ile koruma, iyileştirme, besleme gibi yetenekler kazandırmıştır. Kadınlar erkek egemen düzende bu yeteneklerinin farkına varamamış, onlara biçilen eksiklik, akıldan yoksunluk, sınırlılık rolünü kabul etmişlerdir. Bu durum kadının ikincil konuma itilmesine, aşağılanmasına, kamusal alanın dışına itilmesine, kendini geliştirebileceği olanaklardan mahrum kalmasına sebep olmuştur. Kadınların yeteneklerini toplumsal alanda etkin bir şekilde kullanamaması toplumsal gelişimin önündeki en büyük engeldir. Gilman, sadece kadınlardan oluşan bir toplum tahayyül ederken, kadınların tüm yeteneklerini geliştirme imkanına sahip olduğu bir yaşamda, erkeklerin şiddet, savaş, sömürü, tahakküm dolu yıkıcı dünyalarının aksine; rekabetten ve sömürüden uzak, yapıcı, barışçıl, adil, eşit, daha iyi bir dünya yaratabilme imkanına işaret etmektedir.

5.2.5. Eğitim

Kadınlar Ülkesi'nde en fazla önem verilen konu eğitimidir. Bebeklikten başlayan ve yetişkinliğe dek devam eden bir eğitim söz konusudur. Çocuklar eğitim aldıklarının farkında bile olmadan, bütün duyularını kullanarak doğal bir şekilde eğitilirler. Çocuklar, *Barış, güzellik, düzen, güvenlik, sevgi, akıl, adalet, sabır ve bolluk* içine doğmuşlardır. (Gilman, 2016: 173) “Kendilerini, öğrenip yapacak son derece ilginç, büyüleyici şeylerle dolu, büyük, aydınlık, sevimli bir dünyada bulmuşlardı.”(Gilman, 2016: 173). Samimi ve nazik insanlar, onlara zengin bir yaşam deneyimi sunmaktadır. Çocuklar, kendilerine ait olduklarını bildikleri bu geniş

ve samimi ortamda büyümektedirler. Zekice hazırlanmış, sade anlatımlı, zengin bir çocuk edebiyatı külliyatları vardır.

Gilman'a göre, erkek egemen bir düzende kadının ve erkeğin olmak üzere iki yaşam döngüsü bulunmaktadır:

Erkeğin yaşamında gelişme, mücadele etme, ele geçirme, aile kurma ve ulaşabildiği kadar başarı kazanma ya da gelecek planı yapma gibi şeyler bulunur. Kadının yaşamında ise gelişme, kocasının koruması altına girme, aile yaşamının gerektirdiği işler ve daha sonraları konumu elverdiğince 'sosyalleşme' ya da yardımlaşma gibi ilgi alanları. (Gilman, 2016: 175)

Kadınlar Ülkesi'nde ise tek bir yaşam döngüsü vardır. Burada bireysel olarak toplumsal yaşama yapılan tek katkı anneliktir. Çocuklar, geri kalan her şeyin kollektif bir ortaklıkla yürütüldüğü özgür bir ortamda büyürler. Burada erkeklere ve kadınlara atfedilen roller olmadığı ve özgürce eğitildikleri için çocuklar, küçük yaşlardan itibaren gelecekte ne olmak istediklerine karar vermiş durumdadırlar.

Çocukken yaptıkları hatalar ve kusurlar mazur görülür, hevesleri kırılmadan her oyunda yapılabilecek yanlışlıklar olarak gösterilir. Kullandıkları dil, çocuklar dikkate alınarak arındırılmış, sade, kolay bir dildir. Tüm çevre çocuklar dikkate alınarak, onlara zarar gelmesini önleyecek şekilde, serbestçe dolaşabilecekleri bir düzende planlanmıştır. Bütün ülke onlara aittir; burası öğrenmeleri, kullanmaları, sevmeleri ve hizmet etmeleri için onlar için yaratılmıştır. Sadece çocuklar için değil, herkes için yaşam boyu yararlanabilecekleri etkinlikleri ve dernekleri vardır.

Kadınlar Ülkesi'nde genellikle her anne iki yıl kadar çocuğuyla birlikte daha uzun vakit geçirir. Şeref yılı denilen bu süreç, annenin çocuğuna gururla baktığı bir sevmeye ve öğrenme dönemidir. Bebeklik yıllarından sonra anne, çocuğundan çok fazla uzaklaşmamakla birlikte, çocuklar arasında çok fazla zaman geçirmez. Anneler, yardımcı annelere tereddütsüz güvenirler ve çocukları için en iyisinin bu olduğunu bilirler. Eğitimde bilinmesi ve yapılması gerekenler olmak üzere iki temel bölüm vardır:

Zihni beslemek ve bilgiyle donatmak, sağlıklı genç bir beynin doğal iştahını karşılamak, onu tıka basa doldurmadan her çocuğun memnuniyetle kabul edeceği miktar ve çeşitlilikte izlenim kazandırmak amacıyla bütün gücümüzü

kullanırız... Diğer bölüm, her zihni en iyi şekilde geliştirerek, gereğince derecelendirilmiş alıştırma dizilerini düzenlemekle ilgilidir. Hepimizin sahip olduğumuz ortak yeteneklerimizin yanı sıra bazılarımızın sahip olduğu özel yeteneklere göre verilen alışırmalar. (Gilman, 2016: 179,180)

Kadınlar Ülkesi'nde bilgi, özel ve genel bilgi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Genel bilgi çocukluktan itibaren öğrendikleri, özel bilgi ise kişilerin ilgisine göre herkese açık olan bilgidir. Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınlar genelde tek bir alanda uzmanlaşmak yerine birçok alanda uzmanlaşmayı seçmektedirler. Bunu hem kendilerini geliştirmek istediklerinden hem de birden fazla meslek edinmek için yaparlar. Tek bir işle ilgilenmenin zihni körelttiğine inanırlar, öğrenmenin hayat boyu sürmesi gerektiğine düşünürler.

Fizyoloji, beslenme, botanik, kimya, fizik gibi bilimlerin yanında psikoloji de çok önem verdikleri bir alandır. Psikoloji onlara göre tarihsel süreçte, yeni nesillerle birlikte değişen bir şeydir; bu nedenle bu alanı geliştirmek için özenle çalışmaktadırlar. Binlerce çocuğun güçlü, parlak zekalı, iyi karakterli, üstün yetenekli olarak gelişmesinde psikolojinin çok önemli olduğunu düşünürler. Onlara göre nitelikli bir yaşam, muhakeme gücü ve sağlam bir iradeyle mümkündür. Bebeklere, zihinlerini yormadan besleyen bir çevre sağladıktan sonra, çocuklar yeterince büyüdüğünde, zihinlerine çok yüklenmeden, onlara neden ve sonuçları açık olan seçeneklerin sunulduğu çocuk oyunları icat etmişlerdir. Kadınlar Ülkesi'nde kurumsal olarak okul diye bir şey yoktur, bütünlüklü bir eğitim vardır. Doğru yöntemlerle eğitilen çocuklar, sonrasında doğal bir akışta kendilerini geliştirmeye devam ederler.

Kadınlar Ülkesi çocukları, sadece son derece etkileyici malzemelerle ve öğrenme olanaklarıyla dolu özenle düzenlenmiş bir dünyaya doğmuyor, aynı zamanda bütün dertleri çocuklara, öğrenmeye giden o muhteşem yolda eşlik etmek olan..., doğdukları andan itibaren bunun için eğitilmiş çok sayıda öğretmenler topluluğunun içine doğuyordu. (Gilman, 2016: 183)

Gilman, kendi döneminin kadınlar için sınırlılıklarını eleştirmekte ve ütopyasındaki eğitim anlayışıyla bu sınırlılıkları aşmaktadır. Gerçek dünyada kadınlar, kendilerini, yeteneklerini geliştirebilecek imkanlardan yoksundurlar. Kadınlar erkek, ev ve çocuğun ihtiyaçlarını karşılayan iyi bir anne ve eş olmaları

gerektiği fikrini besleyen sınırlı bir eğitimle yetiştirilirler. Erkek egemen sistemin eğitim anlayışı, kadınları bedenlerinin doğurganlığı üzerinden eve hapsederken, erkeğin gelişimi üzerine kuruludur. Gilman, ütopyasında bebeklerin doğdukları andan itibaren annenin yanında bebek bakımı konusunda uzmanlarla birlikte büyütüldüğü, çocukların ülkenin her alanını kendi oyun alanları ve yuva gibi kullanabilecekleri, güvenli bir yaşamda hayat boyu süren bir öğretme ve öğrenme süreci olarak bir eğitim anlayışı geliştirmiştir.

5.3.6. Din

Kadınlar Ülkesi'nde başlarda, Antik Yunan'dakine benzer çok tanrılı bir din anlayışı hakimdir. Savaş ve ganimet tanrılarına duydukları ilgi giderek azalmıştır ve Ana Tanrıça'ya yönelmişlerdir. Daha sora dinleri anasoylu bir panteizme dönüşmüştür. Dinleri annelik eksenine dayanmaktadır. Evrime ve gelişme ilkesine dayalı bir etikleri vardır. İyi kötü karşıtlığına dayalı bir anlayışları yoktur. Yaşam onlar için gelişme anlamına gelmektedir. Gelişmeyle mutluluğun doğru orantılı olduğuna inanırlar.

Ellador, Van'dan dış dünyadaki dinlere dair bilgi alırken, insanların Tanrı'nın akıl, sevgi ve kudret olduğuna inanmalarıyla, kurban verme, şeytan ve lanetlenme, cehennem gibi hikayelerin tezatlığını duyduğunda dehşete düşer: “Yine de böyle bir Tanrı yeni doğmuş küçük bebekleri sonsuza kadar yakabiliyor mu?” (Gilman, 2016: 186). Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınlara bu tarz şeyler korkunç gelir, onların kafalarında böyle korkunç düşünceler yoktur.

Kadınlar Ülkesi'nde Tanrı, “Muhteşem Anne Ruh” olarak algılanmaktadır. Tanrı, her yere ve her şeye nüfuz eden bir güç, her yerde olan bir ruhtur. Anne Ruh, onlar için kendi annelikleriyle neredeyse aynı şeydir, sadece insani sınırların ötesinde yüceltilmiştir. Anne Ruh, onları sarıp sarmalayan, destekleyen, sınırsız bir sevgiyle sarmalayan güvenilir bir his gibidir. Tanrı'yı, anne sevgisinden kaynaklanan ilahi bir sevgi gücü olarak algılamaktadırlar. Onlara göre Anne Ruh'un sevme gücü, annelikle bağlantılıdır, “kendini geliştirmeyi” dinlerinin öğretisi olarak kabul ederler. Sevgi

dolu bir takdir ile Tanrı'nın yüce amaçlarını yerine getirmeyi ödevleri olarak görürler. Bu nedenle kendilerini, annelik kudretinden gelen sevgiyle yeni bir toplum oluşturmaya adanmışlardır. Sevgi onlarda en temel ahlaki ilkedir. Bu dini duyguyu hayatlarının her alanına uygulamışlardır. "Temizlikleri, sağlıkları, mükemmel düzenleri, bütün topraklarının huzur dolu güzelliği, çocuklarının mutluluğu ve hepsinden ötesi, kaydettikleri sürekli gelişme: Bunların hepsi onların diniydi." (Gilman, 2016: 193)

Onların Tanrı'sı saygı, onurlandırma ve tapınma beklemez, ibadet diye bir şey yoktur. "Yaptığımız şeyleri annelerimiz ADINA yapıyoruz, onlar İÇİN değil. Onlar İÇİN bir şey yapmamıza gerek yok,... buna ihtiyaçları yok. Ama yaşamımızı onlardan sebep muhteşem bir şekilde sürdürmek zorundayız." (Gilman, 2016: 189). Kafa karışıklığı yaşayanların, arayış içinde olanların, acı çekenlerin gidip derdini anlattığı, fikir aldığı, bu konulara daha yatkın ve becerikli bilge kadınların ihtiyacı olan herkese sorunlarında yardımcı olmak için hazır bulunduğu küçük tapınakları vardır.

Bu, arayış içindeki zihinlere hayatta rasyonel bir temel, iyi doğrultusunda içlerine sürekli işleyen sınırsız bir 'Sevme Gücü' anlayışı veren bir dindi. 'Ruha' en gizli güçle bağlantı kurma, daimi hasreti çekilen o ulu amacı kavrama hissi veriyordu. 'Kalbe' o kutlu sevilme, sevmeye ve ANLAŞILMA hissini veriyordu. Nasıl yaşamamız gerektiğine dair açık, basit, rasyonel yönlendirmeler veriyor ve bunun nedenlerini de sunuyordu. (Gilman, 2016: 194)

Kadınlar Ülkesi'nin dininde ölümden sonra yaşam, cennet, cehennem gibi kavramlar yoktur. Tanrı'nın onları başka bir dünyada cezalandırabileceği fikri onlar için çok anlamsızdır:

...biz insani anneliğimizde sınırsız bir yüceltici güç, sabır ve akıldan oluşan; bütünüyle zarif, incelikli bir yöntem uyguluyoruz. Tanrı'ya, yani Tanrı fikrimize, tüm bunlara ve daha fazlasıyla itibar ediyoruz. Annelerimiz bize kızgın değil, Tanrı neden kızgın olsun ki? (Gilman, 2016: 190)

Öldükten sonra ruhların ölümsüz olduğu inancından çıkan bir sonsuzluk anlayışı onlarda yoktur. Onlar için tek gerçeklik burada olan ve olmaya devam

edecek olandır. Onların tek isteği, çocuklarının ve doğacak olan diğer çocukların hayatlarının sağlıklı ve iyi bir şekilde devam etmesidir.

Sevgi temelli bu dininin kadınlara öğrettiği şey, Tanrı'yla birlikte 'Huzur ve Güzellik', 'Rahatlık ve Sevgi' ile yaşam sürdürmek, daimi ilerleme ve tüm bunlar için çalışmak ve çabalamaktır (Gilman, 2016: 196). Onların dini, yaşam pratiklerini yansıtan, uygulanabilir, bu dünyayı cennete çevirmeyi amaç edinen bir dindir.

5.3.7. Kadın Erkek İlişkilerine Dair

Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınlar, ülkelerine gelen üç erkeğe onların istediği türden bir ilgiyle yaklaşmazlar. Erkekleri birer sevgili potansiyeli olarak görmezler. Cinselliğin tabii olduğu aşk hakkında bir tecrübeleri ve bilgileri yoktur. En yüce görevleri annelik olan bu kadınlar erkekleri, iki cinsiyetli düzene dönmek için atılacak bir adım, bir fırsat olarak görürler. Karşılaştıkları erkekler son derece uygar görünmektedir. Bunu içgüdüsel olarak veya erkeklere gereksinim duydukları için istemezler; kendilerinden ayrı bir cinsin daha olması onlar için daha çok dayanışma ve ilerleme anlamına gelmektedir: "...onlarınsa... her iki cinse yönelik usulleri var. Doğal olarak biz, sınırlı bir yaşam düzeni tasarladık. Onların daha geniş, daha zengin, daha iyi bir düzenleri olmalı." (Gilman, 2016: 169)

Terry, Jeff ve Van'ın dünyasında sıradan ilişki döngüsü, cinsel çekicilikle gelen kur yapma, yakınlaşma, evlilik, sevgi kaynaklı derin bir arkadaşılık veya aşkın bitmesiyle gelişemeyen arkadaşılıkla birlikte ilişkinin kötü bir hal alması şeklindedir. Oysa Kadınlar Ülkesi'nde neredeyse hiçbir cinsel duygu yoktur. Zaman zaman cinsel dürtüleri harekete geçen kadınlar olsa da, bu kadınlar tam da bu yüzden anneliği reddetmişlerdir. Cinselliğe dair hiçbir deneyimlerinin olmaması, kadın ve erkek özelliklerine dair ölçütlerinin oluşmamasına sebep olmuştur.

Kahramanlarımızın dünyasında, evlenmekten başka umudu olmayan kadının, erkek tarafından romantizmle kendine aşık edilip, ayaklarının yerden kesilmesi nispeten kolayken, Kadınlar Ülkesi'nde erkeklerin flört girişimleri ve romantizmleri kadınlara gülünç gelmektedir. Sürekli aynı yerde yaşamaya alışkın olmayan buradaki

kadınlara, çiftlerin kendilerine ait bir evlerinin olması gerektiği fikri anlamsız gelmektedir. Buradaki kadınlar ülkenin her yerinde özgürce dolaşan ve yaşayan kadınlardır. Kadınların tek bir evde, sadece çocuk ve ev işleriyle ilgilenmesi onlara anlaşılması çok zor gelmektedir.

Evlendikten sonra bir kadının erkeğe, erkeğin de kadına ait olduğu ve kadınların kime ait olduklarının göstergesi olarak erkeklerin soyadlarını almaları Kadınlar Ülkesi kadınlarına çok sevimsiz gelir. Kahramanlarımızın dünyasında kadınların aldığı eğitimle erkeklerin aldığı eğitim arasında büyük fark vardır. Bu fark, erkeklerden ziyade kadınları etkilemektedir: “Kadın, evlilik hayatının koşullarının farklı olacağını hayal etmiş olabilir fakat onun neleri hayal ettiğinin, nelerden habersiz olduğunun ya da neleri tercih etmiş olabileceğinin pek bir önemi yoktur.” (Gilman, 2016: 202). Bu gelenek, kadının erkeğe bağımlı olması sonucunu doğurur. Erkek işlerine devam ederken, kadın erkeğe ayak uydurmaktadır.

Gilman, Kadınlar Ülkesi’ndeki çiftler arasındaki anlaşmazlıkları anlatırken, kurallarını erkeklerin koyduğu aşkın, sevmeye ve sahip olmayla eşleştirildiğini ifade etmektedir. Oysa, Kadınlar Ülkesi kadınlarının erkeklerle ilişki kurma tarzı, karşındakini sadece o olduğu için sevmeye ve karşılıklı paylaşma, anlama ve dostluktan başka bir beklenti içine girmeme şeklindedir.

Thomas More’un *Utopia*’sında, bireyler arası ilişkilerde ve kurumlardaki hiyerarşik yapı sürdürülmektedir. Toplum yönetenler, yönetilenler, din adamları ve kölelerden oluşmaktadır. Yöneticilik ve din görevleri sadece erkeklere aittir. Sadece kadının dul ve yaşlı olması durumunda din ile ilgili işlerde görev almasına izin verilmektedir. Üremeyle, çocuk doğurmayla, annelikle özdeşleştirilen kadının dul ve yaşlı olması halinde sadece erkeklerin yer alabildiği bir işe dahil olabilmeleri, onun artık bir kadın olarak kabul edilmediğini göstermektedir. *Kadınlar Ülkesi*’nde ise her yaşta kadın, her türden işle ilgilenebilmektedir ve kadınlar her yaşta gayet sağlıklı ve zindedirler. Toplumsal yapı ve kurumlarda hiyerarşi yoktur. Herkes ilgi ve yeteneklerine göre kendini geliştirebilmekte ve birden çok işte yer alabilmektedir.

Kadınlar Ülkesi'nde, *Utopia*'da olduğu gibi bürokrasi yoktur. Kızkardeşlik bağıyla birbirine bağlı olan kadınlar bütün işlerini, işbirliği ve dayanışma ile yürütürler.

Utopia'da kadınlar erkeklerden daha güçsüz oldukları gerekçesiyle onlara çalışma hayatında yün ve keten işlemeciliği, dokumacılık gibi daha hafif işler verilmektedir. *Kadınlar Ülkesi*'nde ise, tüm kadınlar her türlü işte çalışabilecek kapasitededir. *Utopia*'da çocuk bakımı, ev işleri, yemek gibi görevler sadece kadınlara aitken, *Kadınlar Ülkesi*'nde bu işler kollektifleştirilmiştir. Çocuklar, annelerinin yanında çocuk bakımında uzman kişilerce yetiştirilirler. Herkesin gidip yemek yiyebileceği veya yemek alabileceği aş evleri vardır. Özel alana dair bütün işler kurumsallaştırılmıştır.

Utopia'da aile, en küçük siyasi birimdir. Tanrı'nın ve yöneticilerin baba olarak tanımlanması gibi erkek de baba olarak ailenin reisidir. Kadın ve çocuklar erkeğin yönetimindedirler. Erkek, aileyi koruyan ve yöneten kişi olarak tasvir edilir. *Kadınlar Ülkesi*'nde klasik anlamda aile birimi yoktur. Kadınlar, çocuklarına kendi soyadlarını bile vermezler. Bütün çocuklar tüm ülkenin çocukları olarak görülürler ve herkes tarafından sevilirler. Kadınların birbirleriyle ve çocuklarla birlikte bütünlüklü bir aile anlayışları vardır. Tüm ulusu aileleri olarak görürler.

Kadınlar Ülkesi'nde uysallık, ağır başlılık gibi kadınlara atfedilen veya onlardan beklenen özellikler yoktur. *Kadınlar Ülkesi*'ndeki kadınlar cinsiyet rollerinin dışındadırlar. Doğdukları andan beri iyi eğitilmiş, kendilerini geliştirmiş ve gerçekleştirmiş, zeki ve muhakeme gücü yüksek insanlardır. Gilman'ın kadınları, kadın veya erkek bütün cinsiyetlerin birer "insan" olarak, olması gereken özelliklerine gönderme yapmaktadır.

Gilman, kadınların kollektif bir güce sahip olduklarına inanmaktaydı. Gilman, *Kadınlar Ülkesi*'yle kadınların, istedikleri takdirde, dünyayı olumlu yönde değiştirip dönüştürebilme güçlerine işaret etmektedir. Cinsiyet eşitsizliğinin olmadığı, aklın ve gelişmenin esas alındığı barışçıl bir dünyanın herkesin yararına olacağını göstermeye çalışmaktadır.

SONUÇ

Ütopya, mevcut düzenin hoşnutsuzluklarından, yanlış görülen özelliklerinden yola çıkılarak, gelecekte veya hayali bir zaman ve mekanda, daha iyi bir yaşamın mümkünatını kurgusal olarak ortaya koyan araçlardan biridir. Her ütopya, döneminin toplumsal, siyasal koşullarına, düşünce sistemlerine göre şekillenmekte ve bir sistem eleştirisi mahiyeti taşımaktadır. Yeni bir toplumsal düzen tasarımı olan ütopya da toplumsal cinsiyet belirleyici bir yere sahiptir.

Antik Yunan'dan 18. yüzyıla kadarki dönemde yazılan klasik ütopyalarda cinsiyet ilişkilerine dair ortak bir tutum söz konusudur. Klasik ütopyalarda ön planda olan temalar, ekonomi, eğitim, din, aile ve cinsel yaşam gibi konulardır. Tüm bu konular, merkezi bir devlet tarafından düzenlenmekte ve denetlenmektedir. Klasik ütopyalarda, tüm ilişki ve kurumlarda cinsiyete dayalı bir ayırım söz konusudur. Klasik ütopyalar, kendi dönemlerindeki eşitsizliklere, adaletsizliklere, baskılara tepki gösteren, daha iyi, adil, eşitlikçi bir dünya için, yaşamın tüm alanlarının sistematik olarak düzenlendiği toplumsal projelerdir. Yaşamın tüm alanlarının merkezi bir devlet yapılanması tarafından denetlenmesi söz konudur; katı kuralları vardır ve değişime kapalıdır. Klasik ütopyalara dair, toplumsal mutluluğun sağlanması adına bireysel özgürlüklerin yok sayılmasına yönelik eleştiriler mevcuttur. Klasik ütopyalar, ortak yaşam ilkesi ve özel mülkiyetin ortadan kaldırılmasıyla eşitlik sağlamayı hedeflemiş olsa da ütopyalarda hiyerarşik bir yapılanma mevcuttur. Yönetenler, yönetilenler, köleler gibi toplumsal grupların varlığı, eşitsizliklerin sürdüğünü göstermektedir.

Klasik ütopyalarda soyun devamlılığını sağlaması bakımından önem verilen cinsellik, bireysel hazlara yol açtığı gerekçesiyle düzenlenmekte ve denetlenmektedir. Cinsel yaşam ve üremenin denetlenmesi ortak iyi adına gerekli ve meşru görülmektedir. Bu denetim özellikle kadınlar üzerinden yürütülmektedir. Klasik ütopyalar, ortak yarar adına bireyin denetlendiği, eşitlik iddiasına rağmen çoğu alanda hiyerarşik yapılanma bulunduran ve erkek egemen bakış açısıyla cinsiyetler arası eşitsizliklerin devam ettiği toplum tasarımlarıdır.

19. ve 20. yüzyılda ortaya çıkmış olan modern ütopyalar, daha iyi bir toplum tasarımı olarak ütopya geleneğinin devamı niteliğindeki ütopyalar ve ütopyaların farklı bir türü olarak kabul edilen, istenmeyen bir gelecek kurgusu tasarlayan distopyalar olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Modern ütopyaların ortak özelliği, klasik ütopyalardaki toplum adına bireyselliğin gözardı edilmesi durumunu aşmayı hedeflemeleridir. Toplum ile birey arasında bir denge kurulması söz konusudur. Sosyalist ve anarşizmin etkisiyle yazılmış olan modern ütopyalarda merkezi bir devlet yapılanması yerine temsili demokrasi, sosyal devlet veya devletin tamamen ortadan kaldırıldığı bir düzen anlayışı hakimdir. Bireysel özgürlüklere daha fazla yer verilmektedir. Modern ütopyalarda, çalışmanın bireyler için zorunlu bir iş olmaktan çıkartılıp, kişilerin ilgi ve yeteneklerine göre meslek edinebilecekleri, kendi kişisel gelişimlerine vakit ayırabilecekleri, bilim, sanat, felsefe gibi faaliyetlerle ilgilenebilecekleri, eğitimin teorik olmaktan ziyade yaşam pratiği haline dönüştürüldüğü bir toplum tasarımı vardır.

20. yüzyıldan itibaren ortaya çıkmış olan karşı ütopya geleneğinin ortak sorunsalı, birey üzerinde mutlak otorite sahibi olan totaliter devlet mekanizmasıdır. Karşı ütopya geleneği, teknoloji ve bürokrasinin denetim araçları olarak kullanıldığı, totaliter rejimlerle yönetilen zorba bir düzen tesis ederek, klasik ütopyalardaki eşitlik ve toplumsal mutluluk adına bireysel özgürlüklerin ve insani değerlerin yok sayılmasını ve klasik ütopyaların seçeneksiz ve kuralcı yapısını eleştirmektedir. Son yıllardaki bilimsel ve teknolojik gelişmelerle karşı ütopya yazınına klonlama, siborglar, deneyler, yapay zeka, genetik çalışmalar gibi temalar eklenmiş, bireyin denetiminin yanında üretimi konusu da tartışılmaya başlanmıştır. Karşı ütopyalarda cinsellik iki şekilde ele alınmaktadır: ya cinsellik tamamen serbest bırakılmakta ve bireyler çok eşliliğe yönlendirilmekte ya da tamamen bastırılmakta ve devlet denetiminde yaşanmaktadır. Her iki yaklaşımın eleştirdiği şey, bireyselliğin yok sayılmasıdır. “Önemli olan cinselliği tutkuya, zevke, bir kişiye duyulan aşka ve bağlılığa dönüştürmemek, böylece bireysel bir varoluşa imkan tanımamaktır.” (Yıldırım, 2015: 166)

Ütopyalarda cinsiyet, bireyler arasındaki ilişkilerin düzenlenmesinde belirleyici olmuştur. Klasik ütopyalar, cinsiyet rolleri, kadınların konumu, cinsiyetler arası ilişkiler gibi konularda ayrımcı ve eşitlikçi olmayan tasarımlardır. Her ne kadar bu ütopyalarda kadınlar, eğitim alabilme, meslek edinebilme, yönetime kısmen katılabilme gibi konularda daha iyi koşullara sahip olsalar da cinsiyetlerine atfedilen özellikler ve görevlerle sınırlandırılmışlardır. Örneğin hiçbirinde kadınlar, din ve devlet kurumlarında yönetici olamazlar. Kadınların kamusal yaşamda var olmaları ve erkeklerle birlikte çalışmaları, toplumsal fayda adına herkesin eşit görev ve sorumluluklara sahip olması gerektiği fikrine dayanmaktadır. Özellikle erkekler tarafından yazılmış modern ütopyalarda da cinsiyet ayrımcılığı devam etmektedir. Bu ütopyalarda da kadınlar genellikle kadın mesleği olarak görülen işlerde yer almaktadırlar. Modern ütopyalarda da klasik ütopyalarda da kadınlara, erkeklere tanınan imkanlardan sınırlı da olsa yararlanabilme ayrıcalığı tanınması cinsler arası eşitliği sağlamamakta, bu durum ise ütopyaların eşitlikçi olma iddiasıyla ters düşmektedir. Çocuk bakımı, yemek, ev işleri gibi konulardan kadınlar sorumlu tutulmaktadır. Özel alanda kadın yine ikincil konumdadır. Erkeklerin de ev işleri veya çocuk bakımıyla ilgilenmelerine dair hiçbir yaklaşım yoktur. Kadınlardan erkek egemen bakış açısının kadınlara atfettiği uysallık, annelik, fedakarlık, güzellik gibi özellikler beklenmiştir.

Eşitlikçi, adil bir toplum ortaya koymayı hedefleyen ütopyalarda cinsiyetler arası eşitlik sağlanamamıştır. Kadınların ütopyalardaki ikincil konumu, erkek egemen düşünce yapısını yansıtmaktadır. Eşitlik kavramına cinsiyetler arası eşitlik sorunsalının dahil edilmemiş olması kadınların erkek bakış açısındaki aşağı konumunu açığa çıkarmaktadır. Oysa cinsiyetler arası eşitlik sağlanmadığı sürece tam bir eşitlikten söz edilemez.

19. yüzyılda ortaya çıkmış olan kadın hareketi, kadının toplumdaki ikincil konumunu ekonomik temeller üzerinden açıklarken, 20. yüzyılın ikinci yarısında farklı kanatlara ayrılarak gelişen feminist hareket, cinsler arası eşitsizliklerin kaynağının ataerkil ideoloji olduğunu ortaya koymuştur. Ataerkil ideoloji, toplumsal ve bireysel olanı, kurumları, kültürü erkek egemen bir bakış açısından

şekillendirmektedir. Feminist hareket, eşit ve adil bir yaşam için, ataerkil ideolojinin tüm yapılanmalarıyla mücadele etmenin gerekliliğini ortaya koymuştur. Erkek egemen sistemin en muzdarip grubu olan kadınların eşitlik mücadelesi olarak tanımlayabileceğimiz feminist harekette, kadınların erkeklerden daha başka yaşam pratiklerine sahip olmalarının onlara kazandırdığı farklı özelliklere vurgu yapan görüşler ortaya koyulmuştur. Erkeklerin hükmetme, ele geçirme, savaşa, mücadele ve sömürü odaklı kültürlerine karşın kadınların iyileştirme, dönüştürme, sevme gibi yapıcı nitelikleriyle, doğayla uyumlu ve dengeli bir yaşam ortaya koyabilecek pozitif bir duyarlılığa sahip oldukları fikri öne sürülmüştür. Feminist mücadelede ütopyalar, ataerkil ideolojinin eleştirilmesi ve feminist bir bakış açısıyla bu ideolojiye alternatif bir yaşam sunmak adına kullanılan önemli araçlardan biri olmuştur.

Feminist ütopyalar, uyuma, dengeye, bireyler arası iletişime ve bireyin toplum karşısındaki konumuna yaptıkları vurguyla erkekler tarafından kaleme alınmış ütopyalardan ayrılmaktadır. Dönemin toplumsal, ekonomik, siyasal düzenleri, erkek egemen düşünce yapısı ve yol açtığı eşitsizlikler, ekolojik sorunlar, iletişim problemleri, teknoloji ve bilimin yanlış kullanımı gibi bir çok konu feminist ütopyalarda eleştirilmekte ve bu problemlerin aşıldığı yeni tasarımlar ortaya koyulmaktadır. Feminist distopyalarda ataerkil bir düzenin hakim olduğu toplumlar kurgulanarak, ataerkil yapılanmanın ve şiddetinin kadınların yaşamında nasıl yıkıcı olabileceği ortaya koyulmaktadır.

Feminist ütopyalarda birey toplum içinde erimez. Farklılıkların doğal görüldüğü ve bireyselliğin ön planda olduğu bir toplum tasarımı vardır. Klasik ütopyalardaki aynılık ve benzerlik temasının aksine feminist ütopyalarda çeşitlilik hakimdir. Kültür, ırk, inanç, cinsiyet, cinsellik, eğilim, yönelim farklılıkları bastırılıp yok sayılmaz. Farklılık ve çeşitlilik yaşamı zenginleştiren unsurlar olarak kabul edilir. Feminist ütopyalarda çelişkilere yer verilmekte, çelişkilerin her an ortaya çıkabileceği fikri korunmakta ve koşullara göre her an yeni çözümler üretme gerekliliği vurgulanmaktadır.

Feminist ütopyalarda, doğa-akıl, düalizminin bir yansıması olarak kadın-erkek ayrımı aşılmaya çalışılmıştır. Ataerkil ideolojinin erkeği, üstün olarak görülen

akılla, kadını ise aşağı konumda görülen doğa ve duyguyla özdeşleştirmesi eleştirilmiştir. Feminist ütopyalarda kadın ve erkek yaşamı eşit bir şekilde paylaşan, aynı toplumsal sorumluluk ve haklara sahip olan, fiziksel görünüm ve duygusal olarak benzer bireylerlerdir. Kadınlar toplumun ve kültürün onlara atfettiği özelliklerden kurtarılmıştır. Cinsiyet ayrımının olmadığı, insan ve birey olmanın vurgulandığı bir anlayış geliştirilmiştir.

Var olan mevcut kültürün, hakim ataerkil ideojinin yansımalarından biri olan dil, femist ütopyalarda değerlendirilen bir diğer unsurdur. Feminist ütopya yazarları, erkek egemen düşünce yapısını yansıtan, kadını eksik, aşağı olarak tanımlayan dili yok etmeyi amaçlamışlardır. Feminist ütopyalarda, dilin kültür ile olan etkileşimi dikkate alınarak eril kavramların yerine, ayrımcı olmayan alternatif kavramlar geliştirilmiştir. Feminist ütopyalarda, ayrımcılığın mevcut olduğu her alan deşifre edilerek, her alanda eşitlik sağlanmaya çalışılmıştır.

Bireyselliğin toplum adına sınırlandırıldığı, cinsiyetler arası eşitsizliklerin sürdüğü, kadının ikincil konuma itildiği geleneksel ütopyaların aksine feminist ütopyalarda toplum ile birey, kadın ile erkek, bireyler arası ilişkiler arasında denge kurulmaya çalışılmıştır. Geleneksel ütopyalar eşitlik iddialarına rağmen, cinsiyetler arası eşitsizlikleri, hiyerarşik yapılanmaları ve sömürüyü sürdürürken, feminist ütopyalarda bireylerin kendilerini geliştirme ve gerçekleştirmelerine imkan tanıyan, tüm farklılıklarıyla herkesi kapsayan, bu dünyayı paylaştığımız bütün canlıları da dikkate alan eşit ve adil bir dünya tahayyülü vardır.

Gilman'ın *Kadınlar Ülkesi* adlı ütopyası, feminist ütopya yazımını doğrudan etkileyen önemli bir eserdir. Bu eser, Gilman'ın dahil olduğu feminist geleneği bütünüyle yansıtan, onun düşüncelerinin pratiğe dökülmüş halidir. Gilman, kadınların ve erkeklerin farklı özelliklere ve değerlere sahip olduğunu düşünmekteydi. Bu farklılıkları ise sosyal Darwinizm çerçevesinde tarihsel olarak açıklamaktaydı. Erkek egemen sistemin hakimiyetini, kadınların ikincil konumunun evrimsel bir sapma olduğunu düşünmekte ve feminist hareketi toplumsal bilinçlenmenin bir kanadı olarak görmekteydi. Gilman'ın ütopyasını bilinçli bir bilinçlendirme çabası olarak görebiliriz.

Kadınlar Ülkesi'nde rekabet, savaş, çatışma, cinsiyete dayalı ayrımcılık, düşmanlık, yoksulluk, sömürü yoktur; çünkü erkekler yoktur. Gilman, tüm bu yıkıcı niteliklerin erkek egemen düzende, kadınların etkin olamadıkları bir sistemde ortaya çıktığını göstermeye çalışmaktadır. Bu yüzden sadece kadınlardan oluşan, işbirliği ve dayanışmaya dayalı bir toplum tasarlamıştır. *Kadınlar Ülkesi*, kadınların annelikten gelen yapıcı güçlerini kullanarak yarattıkları toplumun nasıl olabileceğine dair bir tasarımdır. "...Gilman ütopyasında, bir evin içinde dünyadan soyutlanmış olarak yaşayan anne ve çocuğun özel hayatını, toplumsallaşmış bir dünyada yaşayan anneler ve çocuklar topluluğuna dönüştürür. Burası, insani toplum değerlerinin hepimizin yararına kadınlar tarafından kazanıldığı bir dünyadır." (Gilman, 2016: 34)

Kadınlar Ülkesi'nde erkeklerin olmaması, ataerkil ideolojinin yarattığı olumsuz, yıkıcı değerlerin ve kültürün toplumdan arındırılmasını temsil etmektedir. *Kadınlar Ülkesi*'nde çok eski zamanlara erkekler de vardır, ama savaşlar sonucu sadece kadınlar kalmıştır. Kadınlar, iş birliği ve dayanışmayla kendi dünyalarını baştan yaratırlar. Bu dünyada, tehlike, savaş, sömürü, rekabet, kıskançlık yoktur; işbirliği, dayanışma ve sevgi vardır. Tüm bireyler kendi ilgi ve yeteneklerine göre kendilerini geliştirme imkanına sahiptir. Kadınlar, ülkelerine gelen erkeklere cinsiyetlerinden bağımsız olarak insan gibi davranırlar. Buradaki kadınlar kadınlara atfedilen tüm değerlerin ve özelliklerin dışındadırlar. Gilman, *Kadınlar Ülkesi*'nde kadınlar üzerinden yeni bir insan yaratmaktadır. Gilman kadınların, kendilerini geliştirme imkanına sahip olduklarında, içsel olarak sahip oldukları barışçıl, yapıcı yönlerini, bütüncül bakış açılarını ve pozitif duyarlılıklarını açığa çıkarıp, toplumsal yaşamda var olarak dünyayı olumlu anlamda değiştirip dönüştürebilme gücüne sahip olduklarını düşünmektedir.

Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınların erkeklere yaklaşımı samimi ve yapıcıdır. Onlardan başka dünyalara dair bilgi edinmek ve bu bilgilerle kendi toplumlarını geliştirmek, kendi yararlı bilgilerini de onlara öğretmek başkalarına fayda sağlamak isterler. Hatta kendi toplumlarında erkeklerin yeniden var olabileceği, iki cinsiyetli bir toplum fikri onlar için heyecan vericidir; çünkü farklı bakış açılarının, farklı fikirlerin olması gelişme ve ilerleme adına faydalı görülmektedir. Erkeklerin de

olduğu bir toplum düşüncesi Kadınlar Ülkesi'ndeki kadınlar için “daha çok dayanışma” anlamına gelmektedir. Gilman'ın bu kurgudaki talebi açıktır: cinsiyetler arası işbirliği.

Gilman, daha iyi bir toplum için, aklın ışığında, toplumsal dayanışma ve cinsiyetler arası işbirliğine dayanan, daimi gelişimi ve ilerlemeyi hedef alan, doğayla uyumlu, sömürü ve tahakkümden uzak, herkesin insan olarak görüldüğü ve sayıldığı bir toplumsal düzen önermektedir.

Gilman'nın kadınların erkeklerden daha üstün değerlere sahip olduğu düşüncesi günümüzde pek geçerliliği olmayan bir görüştür. Cinsiyet özelliklerinin doğuştan var olduğu fikri özcülüğe varmakta, evrensel bir erkeklik ve kadınlık tanımı yapmakta ve ayrımı devam ettirmektedir. Günümüz dünyasında, kadınlık ve erkeklik özellikleri dediğimiz cinsiyet rollerinin ataerkil ideoloji çatısı altında, toplumsal ve kültürel olarak şekillendiği ve tüm insanların cinsiyetlerinden ve cinsel yönelimlerinden bağımsız olarak eşit bireyler olarak kabul edilmesi gerektiği düşüncesi geçerlidir. Ataerkil ideolojinin tüm cinsiyetler için yarattığı ayrımlar ve olumsuzluklar üzerine yoğunlaşan, toplumsal cinsiyet rollerinin sorgulanması ve aşılması gerekliliği üzerine bir vurgu vardır. Toplumsal cinsiyet rollerinden, ataerkil ideolojinin bizi şekillendiren düşünce yapılarından ve toplumsal kurumlara tezahür eden ayrımcı yapılanmalarından kurtulabildiğimiz zaman tüm bireyler için tam eşitlik sağlanmış olacaktır: “Feminizm herkes içindir.”

Ütopyalar, sadece mevcut düzenin yanlış görülen özelliklerini eleştirmekle yetinmezler. Onun yerine alternatif, daha iyi bir yaşam için önerilerde bulunurlar. Ütopyalar, politik mücadele araçlarından biridir. Politik mücadelelerde teori ile pratiğin uyumu ve birlikteliği önemlidir. Ütopyalar, mevcut düzen eleştirisi yaparken ve yerine alternatifini koyarken, hem pratikten yola çıkarak teoriye ulaşır hem de teorik olanı kurgu yoluyla pratikleştirerek anlaşılmasını kolaylaştırır. Feminist harekette de ütopya, bir mücadele aracı olarak kullanılmıştır. Mevcut düzendeki ayrımcılık görünür kılınarak, eşit ve adil bir dünyanın herkesin yararına olacağı gösterilmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

Ağaoğulları, M. A. (2017). *İmparatorluktan Tanrı Devletine*. Ankara: İmge Kitabevi

Ağaoğulları, M. A. (2013). *Kent Devletlerinden İmparatorluğa*. Ankara: İmge Kitabevi

Ağaoğulları, M. A. (2010). *Ulus-Devlet ya da Halkın Egemenliği*. Ankara: İmge Kitabevi

Ağaoğulları, M. A. (2016). *Sokrates'ten Jakobenlere Batı'da Siyasal Düşünceler*. İstanbul: İletişim Yayınları

Ağaoğulları, M. A. (2013). *Tanrı Devletinden Kral-Devlete*. Ankara: İmge Kitabevi

Ahmed, S. (2015). *Duyguların Kültürel Politikası*. (S. Komut, Çev.). İstanbul: Sel Yayıncılık

Arat, N. (2017). *Feminizmin ABC'si*. İstanbul: Say Yayınları

Atwood, M. (1992). *Damızlık Kızın Öyküsü*. (S. Ö. Kabakçioğlu, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları

Bacon, F. (2002). *Yeni Atlantis*. (H. Dereli, Çev.). İstanbul: Akyüz Yayıncılık

Berktaş, F. (2015). *Tarihin Cinsiyeti*. İstanbul: Metis Yayıncılık

Berktaş, F. (2016). *Tek Tanrılı Dinler Karşısında Kadın*. İstanbul: Metis Yayıncılık

Bora, A. & Dede, K. (2018). *Ütopiyalar: Politikayla Arzunun Kesiştiği Yer*. İstanbul: İletişim Yayınları

Campanella, T. (2016). *Güneş Ülkesi*. (S. Bağdatlı, Çev.). İstanbul: Say Yayınları

Cavarero, A. (2017). *Platon'a Rağmen: Antik Felsefenin Feminist Bir Yeniden Yazımı*. (B. Tanrısever, Çev.). İstanbul: Otonom Yayıncılık

Donovan, J. (2015). *Feminist Teori*. (A. Bora, M. A. Gevrek, F. Sayılan). İstanbul: İletişim Yayınları

Gilman, C. P. (2014). *Bizim Ülkemiz*. (A. Onacak, Çev.). İstanbul: Otonom Yayıncılık

Gilman, C. P. (2016). *Kadınlar Ülkesi*. (S. Özbay, Çev.). İstanbul: Otonom Yayıncılık

Gilman, C. P. (2012). *Sarı Duvar Kağıdı*. (A. Bora, A. Altunışık, Çev.). İstanbul: Otonom Yayıncılık

Hooks, B. (2016). *Feminizm Herkes İçindir*. (Z. Demirsu, O. Günay, Çev.). İstanbul: BGST Yayınları

Kaylı, D. Ş. (2014). *Kadın Bedeni ve Özgürleşme*. İzmir: İlya İzmir Yayınevi

Kumar, K. (2006). *Modern Zamanlarda Ütopya ve Karşıütopya*. (A. Galip, Çev.). İstanbul: Kalkedon Yayıncılık

Le Guin, U. K. (2013). *Karanlığın Sol Eli*. (Ü. Altuğ, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları

Le Guin, U. K. (2017). *Mülksüzler*. (L. Mollamustafaoğlu, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Lloyd, G. (2015). *Erkek Akıl*. (M. Özcan, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları

More, T. (2017). *Utopia*. (S. Eyüboğlu, V. Günyol, M. Urgan, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları

Platon. (2010). *Devlet*. (S. Eyüboğlu, M. A. Cimcoz, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları

Platon. (2012). *Yasalar*. (C. Şentuna, S. Babür, Çev.). İstanbul: Kabalcı Yayıncılık

Tandaçgüneş, N. (2015). *Ütopya: Antikçağ'dan Günümüze Mutluluk Vaadi*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları

Yıldırımaz, Y. T. (2015). *Ütopyanın Kadınları Kadınların Ütopyası*. İstanbul: Sel Yayıncılık

